

**Az „ISIS” felemelkedése: A *takfīr*izmus erejének
multidiszciplináris vizsgálata**

Tartalom:

1., Prológus.....	3-6.
2., Az Egyesült Államok helye és szerepe a nemzetközi terrorizmus kialakulásában és arculatában.....	6-11.
3., Az „ISIS” gyökerei a „kalifátus” deklarálásáig.....	11-14.
4., Irak destabilizációja és a térség agóniája: Az „ISIS” térnyerésének belső komponensei.....	15-19.
5., Az „ISIS” térnyerésének külső faktora.....	19-22.
6., A szaúdi diverzitás, a <i>Wahhābiyyah</i> identitás.....	22-31.
7., A kalifátus valójáról az iszlám tükrében.....	32-34.
8., Az autentikus kalifátussal kapcsolatos kortás törekvések: <i>Ḥizb at-Tahrīr</i>	35-38.
9., Az „ISIS” kérdés: Az iszlám tudományos világ általi egyöntetű elutasítás.....	39-44.
10., Konklúzió.....	44-47.
Forrás, Szakirodalom.....	48-59.

1., PROLÓGUS

A drámai hatást kiváltó, erőszakkal övezett „ISIS” megjelenése Irak majd Szíria földjén, sokkolta a világot, jelentős méretű nemzetközi figyelmet nem is feltétlenül a „kalifátus” kihirdetése vont magával, hanem az augusztusban nyilvánosságra kerülő jazidik ellen (is) alkalmazott terrorjuk.¹ Számos helyen, médiában a hihetlenséggel övezett megnyilvánulás lett az általános megközelítés, amelyet csak erősített az a következmény is, hogy milyen nagy vonzerővel bír ez-az erőszakos szervezet, a fiatalság szimpátiájában.²

¹ *Iraq: Daesh (ISIS) killed 500 Yazidis, buried some alive including women and children*. Syrian Free Press, 2014.08.11. Online: <https://syrianfreepress.wordpress.com/2014/08/11/iraq-daesh-isis-killed-500-yazidis-buried-some-alive-including-women-and-children/> Letöltés: 2014.10.24. Az „ISIS” előretörése elől menekülő a jazidik, a Szindzsár-hegy ormai között próbálták meghúzni magukat, viszont a helyszín, melytől a biztonságot várták, sokuk halálát is eredményezte, az alapvető élelem-víz ellátás hiányában, amelyet az USA légifolyosó által próbált biztosítani, minimális eredménnyel. Vö. *Hundreds of Yazidi minority women taken captive by ISIS in Iraq*. RT, 2014.08.08. Online: <http://rt.com/news/179104-captive-yazidi-women-iraq/> Letöltés: 2014.10.24. A Szindzsár-hegységben rekedt jazidik ellen indított támadásról lásd: <http://xn--keletfnyei-g7a.hu/joomla30/index.php/videok/szindzsar-hegyi-jazidik> Letöltés: 2014.10.24. A jazidik, Irak északi részein, Szíria és Törökország délkeleti felén továbbá a Kaukázus területén, szétszórta élnék. Társadalomtörténeti kontextusban való vizsgálatokról, hogy hogyan integrálódtak a brit mandátum fennhatósága alatti Irak rendszerébe, remek leírást ad: FUCCARO, Nelida: *The Other Kurds: Yazidis in Colonial Iraq (Library of Modern Middle East Studies, 14)*. I. B. Tauris, London, 1999. Eredet mítoszai ősi perzsa gyökerekig nyúlnak vissza, ezért konstatació az, hogy egyes kutatók, a „jazidi” elnevezést az óperzsa, „yazata” szóból vezetik le, ami megközelítőlegesen annyit jelent, hogy „isteni lény” (*divine being*), ugyanakkor, viszonylag elfogadott a konszenzus arról, hogy etimológiailag, *Yazid b. Mo'āwiya* nevéből kell levezetni a jazidi elnevezést. Az egyik legszakrálisabb forrásuk a *Kitāb al-jilwah*, azaz a „Kinyilatkoztatás könyve” amelyet az egyik legnagyobb tisztelettel övezett jazidi szenthez, *Šeḫ 'Adī* nevéhez kötik. Részleteiben: JOSEPH, Isya: *Devil Worship. The Sacred Books and Tradition of the Yezidiz*. NuVision Publications, LLC, [h.n.], 2007. 26-43. Színes (szinkretista) hitviláguk okán, megítélésük igencsak viszontagságos, egyes interpretációk, az „Ördög imádóiként” definiálják őket. Erről lásd: BITTNER, Maximilian: *Die Heiligen Bücher der Jeziden oder Teufelsanbeter (Kurdisch und Arabisch), Denkschriften der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien, Phil.-Hist., Klasse, Band 55, Vienna, 1913*. Egyaránt méltó a zoroaszteri, manicheus, zsidó, nesztóriánus keresztény, síita és szúfi teológiai elemekből. Ádám leszármazottjaiként („Ádám gyermekei”) tekintenek magukra, s mint ilyenek, kiválasztottak. Istenképük centrumában, az egy Isten helyezkedik el, aki, mint Teremtőként jelenik meg, de, a világ rendjének fenntartása 7 angyal feladata, akik közül kiemelkedik *Malak-Tāwūs*, akit madárként szoktak ábrázolni, pontosabban pávaként. A jazidi hitvilág összetettségét és szinkretista jellegét bizonyítja az is, hogy a kiemelt tiszteletnek örvendő *Malak-Tāwūs* aki a Paradicsom kapuinak őrzője, egyben ördögi attribútummal is rendelkezik. A jazidi közösségnek van egy világi, és van egy spirituális vezetője, az utóbbi székhelyül szolgál Szindzsár. Kulturális szokásaik között is fellelhető a kurd hatás, a legtöbb jazidi kurd nyelven beszél (annak is északi, kurmanji dialektusában) de szórványosan előfordul az arab. A jazidik hitéről, kiváló vallástörténeti elemzést ad: ASATRIAN, Garnik S. – ARAKELOVA: *The Religion of the Peacock Angel: The Yezidis and Their Spirit World*. Routledge; 1 edition, New York, 2014.

² Avidan Milevsky pszichológus, vizsgálatának keretén belül megállapította, hogy semmi újdonság nincs abban, hogy a fiatalok, viszonylag széles körben nyitottak (ká lehet tenni) a szélsőséges eszmék iránt. Hogyha fellapozzuk történelmünk lapjait, akkor többször is tapasztalhatjuk, hogy fiatal emberek is részt vállaltak különféle ideológiák küzdelmében, ezt az 1212-s „gyermek kereszties háborútól” kezdve (ahol szintúgy a hitre való hivatkozás alapján történt a toborzás!), avagy Hitler nevéhez kötődő *Hitlerjugend* esetében is. A kamaszok formálódó identitása, igencsak befolyásolható, a szellemi idealizmus fokozott méretű, a reális döntéshozás képessége még fejletlen, amit csak erősít az „egyedivé” válás igénye, amely számos esetben indukálhat tragikus

Dolgozatom fókuszában alapvető relevanciával bír, s gyakorlatilag annak a gerincét is adja, hogy az iszlám teológiai és vallástudományi szakirodalmának és forrásainak tükrében hűen bemutassam és érzékeltessem azt, hogy ennek a szervezetnek, semmilyen köze sincs az iszlám valójához. Annak egy szélsőségesen félreinterpretált módozatára hivatkoznak, de ez a hivatkozás, nem más, mint az iszlám megcsúfolása, egy hit nevében való mézárszék kreálása, amelyben,- mindenki ellenség, aki az ideológiával nem azonosul. Állásfoglalásom szerint, az „ISIS” öndefiníálását nem lehet az iszlámmal azonosítani. Ennek eklatáns példázata a *ġihād* (dzsihád) interpretációja, hiszen egy teljes mértékkel radikális torzítás és gyakorlat, amit a dzsihád nevében tesznek. Mindenképp releváns, hogy tisztázzam a dzsihád valós tartalmát, a gyakorlati megjelenésének alternatíváit, még hogyha a „kisebb dzsihádról” is legyen szó, ahol is, bizonyos korlátozások és feltételek mellett engedélyezett a fegyverfogás. Az iszlám szakszövegekben igen nagy az irodalma a dzsihád interpretációknak a vallási attitűd vonzásában, ahogy a háborús jog, és annak sarokpontjainak is. Ezért, szisztematikusan tartózkodom attól, hogy a pusztán erőszakra strukturálódó szervezet leírására, a „*dzsihádist*a/*dzsihád mozgalom*” avagy „*iszlám állam*” titulusokat alkalmazzam. A média előszeretettel,- és tévesen teszi ezt, amely által sztereotip toposzokat gyárt, és teljesen helytelen „értelmezést” alakít ki.³ Céлом, hogy lehetőségeim fényében,- ezeket egyaránt felvonultassam, és ezáltal kristályosíthatóvá tegyem, hogy az „ISIS”,- gyakorlatilag az iszlám hitének imosztorá, az iszlám törvényeinek szokásának nyílt megszegője.⁴ Ezzel

következményeket. Ennek lehetünk tanúi, Szíria és Irakba utazó fiatalok esetében is. MILEVSKY, Avidan: *Why Are Teens Joining ISIS?* The World Post, 2014.09.08. Online: http://www.huffingtonpost.com/avidan-milevsky/why-are-teens-joining-isi_b_5773668.html Letöltés: 2014.10.25.

³ Elemeiben téves ama nyugati megközelítés, hogy a szükséges diszciplináris ismeretek nélkül, különféle „címezéseket” ragasszanak az iszlámmal kapcsolatosan bármire vagy bármire. Az ismeretek hiányában, dezinformációk, téves értelmezések, és súlyos torzítások generálód(hat)nak, amelyet csak súlyosbít, hogy a médián keresztül általánossá válnak ezek a torzítások. Ugyanezt az inadekvát megközelítést konstatálhattuk az „arab tavasz” eseményeinek relációjában is: FODOR István: *Az iszlám politikaelmélete az arab tavasz tükrében*. In: GULYÁS Martin (szerk.): *Studia Vincentiana, Szent Vince Szakkollégium Válogatott Tanulmányok*. Piliscsaba, 1/2014. 31-32. A felszínes megközelítéseket, már csak azért is kifejezetten releváns, hogy negligáljuk, és gyakorlatilag ignoráljuk, mivel ezáltal lehet levonni azt az érdemi konklúziót, hogy ténylegesen az-e, az, aki önmagát (légyen az személy, vagy szervezet) az iszlám nevében definiálva, és annak zászlaja alatt hajt végre különféle erőszakos – terror cselekedeteket, mint jelen dolgozatunk fókuszában álló „ISIS” is. A neves jogtudós, és teológus, Muḥammad Tāhir al-Qādrī szavaival élve: „*Az extremista interpretációk deviánsak, az iszlám igaz tanításaitól, amelyek a békét és a türelmet hangsúlyozzák.*” A témában készült interjú online elérhetősége: *Terrorism has no place in Islam*. <http://www.fatwaonterrorism.com/terrorism-has-no-place-in-islam/> Letöltés: 2014.10.25. A nevezett tudós a közelmúltban megjelent könyve, arról, hogy az iszlámban nincs helye a terrornak: *Fatwa on Terrorism and Suicide Bombings*. Minhaj-ul-Quran International (UK), London, 2010. A jogtudós széleskörű teológiai ismereteinek a formába öntése ez a könyv, amelyben számtalan primer forrásra hivatkozva részletezi a terrorizmus, öngyilkosság, erőszakos dzsihád, és az emberrablás tilalmát és számtalan félreinterpretálását, különféle politikai érdekek érvényesítése érdekében.

⁴ Korán használatom során az Okváth Csaba által szerkesztett: „*A Kegyes Korán értelmi és tartalmi fordítása magyar nyelvre*” c. változatot alkalmazom, mely „A Fahd Király nevét viselő, a Kegyes Korán nyomtatására alapított, Komplexum” gondozásában lett kiadva. 4:76: „*Azok, akik hisznek Allah útján harcolnak. És azok, akik*

párhuzamosan prezentálni kívánnám a muszlim világ szellemi vezetőinek akkurátus és *expressis verbis* jelleggel való teljes elutasító megnyilvánulását a szervezet identitásával és erőszakos cselekedeteivel kapcsolatban. Dolgozatomban mindvégig idézőjelben fogom használni a szervezettel kapcsolatos elnevezéseket, legyen az akár az „ISIS/IS/ISIL/ISI/Da‘esh”⁵ megközelítésben, ezáltal is reprezentálva azt, hogy az ilyen elnevezések, a valós iszlám állam/kalifátus dimenziójában teljes mértékkel hiteltelenek, akceptálhatatlanok és nem is lehet realitásként interpretálni őket.

Munkám másik fő szegmensét képzí, hogy az „ISIS” létrejöttének, kialakulásának az előzményeit, lokális és nagyhatalmi politika, valamint ideológiatörténeti analizálását is górcső alá vegyem,- a folyamat körülményeinek ismerete,- elengedhetetlen relevanciával bír, mivel csak azok meglétével tudjuk megérteni, hogy ez a radikális szervezet, hogy tudott ilyen

hitetlenkednek *Aṭ-Ṭāġūt útján harcolnak. Harcoljatok a sátán támogatói ellen!*” Egy vers azon közül, melyet az alantas szándékú torzítások áldozata szokott lenne. A *ṭāġūt* az Ördög egyik szinonimája, amely a „határok áthágását” (*cross the limit*) is jelenti, mint mikor a folyó kilép a medréből, s özönvíz, áradat indukálódik. S, mint ahogy a folyó, az ember is átlépi határait, kereteit, amikor saját materiális érdekei szerint cselekedik, azért, hogy még több javat birtokoljon, mint amennyi tisztességes keretek között járna neki. Az iszlám ezt határozza meg úgy, mint „*ṭāġūt útján való harcot*”, amely teljesen ellentétes az „*Isten útján való küzdelemmel*”, hiszen az utóbbi, egy olyan rendért folyó küzdelem, melyben nem az egyén, hanem Isten akarataért folyik a küzdelem. A *ṭāġūt* az egész emberi életet végigkíséri, folyamatosan jelen van, melyet az embernek fel kell ismernie, és küzdenie kell ellene, hogy Isten útján tudjon maradni. Ezért, az iszlámban számos kötöttség, és meghatározás van, azzal kapcsolatban is, hogy mikor lehet dzsihádot hirdetni, és, hogy ki az, aki ezen joggal fel van ruházva. Számos körülménynek teljesülnie kell a deklarációt megelőzően, ráadásul, az azt kihirdető személynek is igen mély és átfogó ismeretekkel kell rendelkeznie az iszlám hadi/vallásjog ismereteit illetően. Azok a szeparatista, radikális csoportosulások, akik saját, önkényes és alantas érdekeik feljogosítása érdekében, viszont a szükséges körülményeik és ismeretek (*jus ad bellum*) hiányában hirdetnek dzsihádot, nem lehet hivatalosnak tekinteni, mivel nincsen jogosultságuk hozzá (így az „ISIS” avagy az Al-Kaida esetében is). Ráadásul, a dzsihád alkalmazása, mely elsődlegesen defenzív tartalmú, akár közösségi, akár egyéni terminológia szerint is, számtalan korlátozást, és határt állít fel azzal kapcsolatban, hogy mily tettek a megengedettek a dzsihád viselése során! BASSIOUNI, M. Cherif: *Evolving Approaches to Jihad: From Self-defence to Revolutionary and Regime-Change Political Violence*. 8 Chicago J Int'l L, 2007.

⁵ A *Da‘esh* (arabul: *Dā‘ish*) megnevezés, Európában, és *en block* nyugaton nem igazán ismert és alkalmazott a szervezett leírására, de ahogy a francia arabisták is már rámutattak, a Közel-Keleten általánosan használt az „ISIS” szinonimájaként: PROUST, Raphaël: *L'Etat islamique ou Daesh, le nom des djihadistes n'est pas neutre*. L'Opinion, 2014.09.15. Online: <http://www.lopinion.fr/15-septembre-2014/l-etat-islamique-daesh-nom-djihadistes-n-est-pas-neutre-16324> Letöltés: 2014.10.25. A mozaikszó jelentése: *ad-Dawlah al-Islāmīyah fil-'Iraq wa ash-Shām*, azaz, „levantai és iraki iszlám állam”, aminek a jelenlegi használt módozata az „IS”, azaz „Iszlám Állam”. Egyébiránt, a francia politika retorikájában komoly (és jogos) vitát gerjesztett az, hogy melyik elnevezés az adekvát. Ezzel kapcsolatban megemlítendő, a francia diplomáciát vezető, Laurent Fabius argumentációja, aki megfogalmazta, hogy szemantikailag megközelítve, a *Da‘esh* (franciául: *Daech*) mozaikszót kell alkalmazni, és nem az „Iszlám Államot” („*État islamique*”), ezáltal elkerülve azt, hogy az iszlámmal/muszlimokkal való azonosítást, keverést generáljunk. Idézem: „*Le groupe terroriste dont il s'agit n'est pas un État... De la même façon, je recommande de ne pas utiliser l'expression "État islamique", car cela occasionne une confusion entre l'islam, l'islamisme, et les musulmans. Il s'agit de ce que les Arabes appellent "Daech", et que j'appellerai pour ma part "les égorgeurs de Daech"!*»” A francia recepcióról, illetve a szervezetet leíró, megfelelő névhasználati disputáról: LICOURT, Julien: *L'embarras des Occidentaux pour nommer l'État islamique*. Le Figaro, 2014.09.12. Online: <http://www.lefigaro.fr/international/2014/09/12/01003-20140912ARTFIG00286-l-embarras-des-occidentaux-pour-nommer-l-etat-islamique.php> Letöltés: 2014.10.25.; SHANDAB, Māzin: *Dā‘ish, dirāsah akādīmīyah waṣṣīyah taḥlīlīyah ḥawla māḥiyat Dā‘ish, nash‘atuh, irḥābuh, ahdāfuh, istrātījīyatuh*. (Tudományos értekezés és leírás a *Da‘esh* eredetéről, terrorizmusáról, céljairól és stratégiájáról.) Bayrūt, al-Dār al-‘Arabīyah lil-‘Ulūm - Nāshirūn, 2014.

gyorsasággal és elsöprő lendülettel előrelépni a történelem színpadjára, annak igen véres darabjaként. A dolgozat terjedelmi keretei között, szükségesnek tartom, hogy az „ISIS” helyét és szerepét,- vallási és politikai dimenziókban is felvonultassam, külön érzékeltetve a nyugat politikájára és mozgásterére gyakorolt hatását, Szaúd-Arábia igencsak sajátos viszonyulását, valamint ideológiai töréspontját a terrrorszervezettel kapcsolatos állásfoglalását illetően.

Továbbá, milyen következményekkel járhat a térség *status quo* állapotára, hogyha további területek felett tud hatalmat gyakorolni az „ISIS”, ennek milyen kicsengése lesz a síita - szunnita konfrontálódásban; itt gondolva az új politikai irányvonalakon haladó Iránra, vagy a már említett Szaúd-Arábiára, de ugyanakkor a „török kártya” is kifejezetten markáns vonulatát képezheti ennek a válsághelyzetnek, annak tükrében is, hogy mikor eme sorok kerülnek rögzítése, az „ISIS” erői a török határt veszélyeztetik, annak közvetlen környezetében (Kobane) ⁶ tartózkodnak. Végül pedig, annak a veszély faktornak a relevanciájára is felkívánom hívni a figyelmet, hogy az „ISIS” fenyegetése, hatása, területiálisan nem korlátozott, sőt, annak jellege, világméretű, és komoly biztonságpolitikai következményekkel jár/hat. ⁷

2., AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK HELYE ÉS SZEREPE A NEMZETKÖZI TERRORIZMUS KIALAKULÁSÁBAN ÉS ARCULATÁBAN

Az USA XX. és most már a XXI. századi külpolitikai érdekeinek érvényesítése okán, számos alkalommal nyúlt az „erő politikájához”, amelyet felülről, szisztematikus jelleggel koordináltak és koordinálnak napjainkban is egyaránt. Az USA külpolitikai eszköztárát,

⁶ ARANY Anett-N. RÓZSA Erzsébet-SZALAI Máté: *Kobane - eltérő érdekek és percepciók csatája*. KKI-Tanulmányok, Bp., 2014. A tanulmány érzékelteti, hogy Kobane szerepe, jelentősége több dimenzióban mozog, kifejezetten releváns, gyakorlatilag szimbólumként determinálendő a kurdok szempontjából, mivel egyféle autonóm státusszal van felruházva, ezért morális és lélektani attitűddel is bír kurd megközelítésben. Ugyanakkor, logisztikai, tehát összeköttetés terén, illetve katonailag is szignifikáns.

⁷ FISK, Zachary: *The Terror of ISIS: Assessing the Real Threat Posed by the Islamic State*. Amazon Digital Services, Inc. [h.n.] 2014. Vö. PAGANINI, Pierluigi: *Islamic State of Iraq and Syria (ISIS) a Global Threat: Analysis of the Effects on Cyberspace of the Iraqi Situation*. INFOSEC Institute, 2014.07.08. Online: <http://resources.infosecinstitute.com/islamic-state-iraq-syria-isis-global-threat-analysis-effects-cyberspace-iraqi-situation/> Letöltés: 2014.10.25. A cikk szerzője cyber támadások biztonságpolitikai szakértője („cyber security”) ezért elemzésének van egy sajátos vetülete, mely nem igazán kerül az „ISIS”-l kapcsolatos analízisok asztalára, mégpedig a szervezet cyber hadviselési technikája és rendszere.

elsősorban az adott opponens fél izolációjának, azaz elszigetelési stratégiájának inaugurálása határozza meg, amelyet, szükség esetén permanensen fenn kell tartani, a nagyhatalmi „sakkjátszma” színterén, ahogy Brzezinski fogalmaz.⁸ A Közel-keleti világ, a „Tigris és Eufrátesz földje” sem képez kivételt ez alól, a 2003-s Irak ellen indított amerikai offenzívától kezdve, a permanens vérontás kimondhatatlan borzalmi manifesztálódtak.⁹ Általánosságban elmondható, hogy a geopolitikai stratégiának, van egy alapvetően (bevett, de nem dokumentált) három lépcsőfokos rendszere, amelyben, a legtöbb alkalommal, az ún. „helyettesek háborúja” zajlik ténylegesen, a kvázi „megrendelő” nagyhatalom pedig a háttérből koordinálja az események folyamatát. Az első lépésben, a befolyási célterületen belül, meghatározott csoportot/személyt kell pártfogolás alá venni, hogy az adott, megbízó nagyhatalom érdekei szerint, a gyakorlatban ténykedjen, azaz harcoljon. Amint a háttér hatalom érdeke abszolválódott, az eszközként funkcionáló bábut félre kell állítani. Ezáltal, a harmadik szintnél, a média által irányítottan lehet kezelni az adott személyt/csoportot, így a hazai/nemzetközi közvéleményt ellene lehet fordítani, amellyel megteremtődik az a

⁸ BRZEZINSKI, Zbigniew: *The Grand Chessboard: American Primacy And Its Geostrategic Imperatives*. Basic Books; 1st Edition edition, London, 1998. A markánsan neo-konzervatív mentalitású, Paul Wolfowitz (*Secretary of Defense for Policy*) nevéhez kötődik az a doktrína, amelyben az USA „ellentmondást” nem tűrő hegemon politikai szerepének fenntartását jegyezte le. A Wolfowitz doktrínát nem tervezték közreadni - nyilvánosságra kerülése nagy port kavart -, de 1992-ben, a *New York Times* hasábjain kiszivárgott: TYLER, Patrick E.: *U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop: A One-Superpower World*. The New York Times, 1992.03.08. Online: <http://work.colum.edu/~amiller/wolfowitz1992.htm> Letöltés: 2014.10.28. A dokumentumban, akkurátusan le van fektetve, hogy az USA-nak anticipálnia kell mindenféle konkurencia kialakulását, legyen az akár gazdasági, politikai, katonai stb., és ennek a regulatív, prevencionális politikának megengedett eszköze a fegyverek erejével való garantálás. Az amerikai külpolitikáról, kiváló és átfogó analízist ad, a magyar Külügyi Intézet eddigi igazgatója, Magyarics Tamás szeptemberben megjelent könyvében: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*. Bp., Antall József Tudásközpont, 2014. Az ún. globális „Pax Americana” jelenségről pedig: DORRIEN, Gary: *Imperial Designs: Neoconservatism and the New Pax Americana*. Routledge, NY, 2004. Az új globális (amerikai) világrend fenntartásáról pedig: GELLMAN, Barton: *Keeping the U.S. First; Pentagon Would Preclude a Rival Superpower*. The Washington Post, 1992.03.11. Online: <http://www.yale.edu/strattech/92dpg.html> Letöltés: 2014.10.27. Ennek a politikának a részeként körvonalazható Irak, Líbia és Szíria elleni fellépés is, mivel ezen országok anyaföldjén olyan nyersanyag lelőhelyek vannak, melyek a „globális hatalmi” státusz fenntartásához elengedhetetlenek. A már hivatkozott (Pentagoni) dokumentumban így fogalmazódott meg: *“whose resources would, under consolidated control, be sufficient to general global power”*

⁹ A térségen belüli, szektáriánus törésvonalak közötti oppozíció szignifikáns jellegű feléledését is indukálta, a 2003-ban megindult Irak elleni nyugati támadás. CHOMSKY, Noam: *Owl of Minerva's View: ISIS and Our Times*. Truth-Out, 2014.09.15. Online: http://www.truth-out.org/opinion/item/26000#14152867857491&action=collapse_widget&id=6415549 Letöltés: 2014.10.27. A széles körben ismert és hivatkozott filozófus, politológus és nyelvész Chomsky, több szintén is kifejtette ezt az álláspontját, az erről készített interjút lásd: POLYCHRONIOU, C.J.: *Chomsky: U.S. Spawned a Fundamentalist Frankenstein*. Muslim Village, 2014.10.11. Online: <http://muslimvillage.com/2014/10/11/58383/chomsky-u-s-spawned-a-fundamentalist-frankenstein/> Letöltés: 2014.11.22. Az „ISIS” születésével kapcsolatos argumentációjában részletezi, hogy „azaz az elhibázott washingtoni politika áll a háttérben, hogy vaskalapácsszerűen próbált csapkodni a társadalmilag megosztott, és gyenge Irakon, amelynek természetes velejárója volt a szervezet kinövekedése.” Majd így folytatja, hogy az „ISIS”: „egy azok a borzasztó következmények közül, melyet az USA-UK agresszív beavatkozása lángra lobbantott, ugyanis most ezek a szektáriánus lángok szagatják szét Irakot, és terjeszkedik szét az egész régió, mint szörnyű következmény.”

legitimációs alap, hogy a korábban eszközként irányítottat fel lehessen számolni.¹⁰ Ez az a politika, amely *par excellence* indukálta annak a jelenségnek a kikristályosodását, amelyet ma úgy ismerünk, mint nemzetközi terrorizmus. Napjainkban pedig, az „ISIS” ennek a zászlóvivője, mivel befolyása és ereje által, áttevődött a hangsúly az Al-Kaida (*al-Qā'idah*) meghatározó szerepéről az „ISIS”-ra.¹¹ Chomsky, igencsak akkurátus és *expressis verbis* jelleggel determinálja és kritizálja ezt a nagyhatalmi politikai struktúrát, miszerint „nyilvánvalóvá”¹² vált, hogy *Washington világ bajnok a terror generálásában*” és gyakorlatilag, egy szégyenteljes amerikai terrorizmusról beszél.¹³ Graham Fuller pedig konkretizálva kifejtette, hogy az „USA az egyik kulcstényezője az ISIS létrejöttének, még akkor is, hogyha nem számolt vele. Mivel azok a destruktív intervenciók, amelyeket az USA a

¹⁰ Vö.: N. RÓZSA Erzsébet – SÓGOR Dániel interjú a *Globál* című műsor 2014.08.21.-ei adásában. Online: <http://mno.hu/global/meg-az-al-kaidara-es-a-talibokra-is-ralicitaltak-1243533> Letöltés: 2014.10.22. A brit hírszerző, biztonságpolitikai és terror elhárításügyi szakértő, Charles Shoebridge ekként summázta az „ISIS” megítélésének ambivalens, és nem feltétlenül egyértelmű kérdéskörét az USA (és Angliát is beleértve) érdekeinek tükrében: „For the US and UK, to find an answer as to a way out of the mess that is now the Islamic State one must first ask whether for their foreign policy it's actually a mess at all. Certainly ISIS remains a potent and useful tool for key US and UK allies such as Saudi Arabia, and perhaps also Israel, which seek the destabilisation of enemies Syria and Iraq, as well as a means for applying pressure on more friendly states such as Lebanon and Jordan. It's understandable therefore that many question the seriousness of US and UK resolve to destroy ISIS, particularly given that for years their horrific crimes against civilians, particularly minorities, in Syria were expediently largely unmentioned by the West's governments or media.” Hivatkozva: ANDERSON, Tim: *More analysis on the farce that is the War on ISIS*. In Gaza, 2014.10.11. Online: <http://ingaza.wordpress.com/2014/10/11/more-analysis-on-the-farce-that-is-the-war-on-isis/> Letöltés: 2014.11.14.

¹¹ Ezért figyelhető meg az is, hogy az Al-Kaida, át tette a központi székhelyét Indiába, és onnan próbálja meg, koordinálja az események folyamatát. India több szempontból is veszélyeztetett ország, mivel ún. „puha társadalommal” rendelkezik, és számos társadalmi-ideológiai deficittel küzd. Így a szélsőséges entitások (mint az Al-Kaida is) teret tudnak nyerni, és az ország lakosságából is tud toborozni. NALAPAT, Madhaw: *Al Qaeda finds base in India, Modi is on its radar*. The Sunday Guardian, 2014.03.29. Online: <http://www.sunday-guardian.com/news/al-qaeda-finds-base-in-india-modi-is-on-its-radar> Letöltés: 2014.11.21.

¹² Számos példán (Angola, Nicaragua és Kuba) keresztül prezentálja, azt a markáns kritikával fűtött argumentációját arról, hogy mennyire elhibázott az a külpolitika, amelyet az Egyesült Államok folytat: CHOMSKY, Noam: *The Leading Terrorist State*. Throat-Out, 2014.10.03. Online: http://truth-out.org/opinion/item/27201-the-leading-terrorist-state#14152776554231&action=collapse_widget&id=5114296 Letöltés: 2014.11.04. Hasonlóakról számolt be a volt CIA elemző, Paul Pillar is, mikor úgy nyilatkozott, hogy „az USA által végrehajtott bombázások Szíria földjén, súlyos következményekkel fog járni”, amely nyilvánvalóan utalás, a szélsőséges elemek felértékelődésére és térnyerésére, mint az „ISIS”, avagy az „Al-Nuszra Front”. Ezt a tényt konstatálja Chomsky is, sőt kiszélesítve, megállapítja, hogy Afganisztántól kiindulva, egyértelmű konzekvencia a terrorizmus magvának kihajtása (amely magot az elhibázott Nyugati - érdekeken alapuló - politika vetette el), majd annak, nemzetközivé válása.

¹³ Az amerikai finanszírozása terror(izmus), egyik eklatáns példázataként említi, az el salvadori polgárháborúban kivégzett jezsuita papok (és házvezetők) mérenylőinek esetét, akik amerikai támogatással hajtották végre a gyilkosságokat. CHOMSKY, Noam: *The Worlds Greatest Terrorist Campaign*. In These Times, 2014.11.03. Online: http://inthesetimes.com/article/17311/noam_chomsky_the_worlds_greatest_terrorist_campaign Letöltés: 2014.11.05.

Közel-Keleten alkalmazott, például az iraki háború, alapjaiban járult hozzá az „ISIS” születéséhez.”¹⁴

Ahhoz, hogy a maga póré egészében megértsük a kortárs, igencsak vészterhes Közel-keleti események mozgatórugóit, és ezzel korrelálva a (nemzetközi) terrorizmus térnyerését, 1979 decemberétől kell elindítanunk a térség analizálását, még hogyha csak, szűkre szabott problémavázlatot tekinthetünk át, a terjedelmi korlátok okán.

Az általános (és felszínes) közvélekedés, az 1979-es afgán háború kirobbanását úgy ismerni, mint a szovjet agresszióra adott amerikai válasz megjelenése, hogy az impériumi határainak kiszélesítésére törekvő Szovjetunió területiális térnyerését meg tudja akadályozni (a Nyugat). Zbigniew Brzezinski által (a volt CIA vezérigazgató, Robert Gates¹⁵ nyomán), 1998-ban közreadott információk viszont, mélységileg árnyaltabbá teszik az afgán háború kitörésének okát, s a következményként szolgáló táliban mozgalom indukálódását.¹⁶ Brzezinski akkurátus módon nyilatkozott arról, hogy a szovjet beavatkozás, gyakorlatilag, egy válaszlépés volt arra, hogy az amerikai titkosszolgálati erők megjelentek a térségben, azért, hogy fegyverrel és kiképzéssel „támogassák”¹⁷ a *muğāhid* szabadságharcosokat. Hasonlóképpen kendőzetlenül exponálta azt is, hogy az amerikai titkosszolgálati erők számoltak a prognosztizálható afgán szélsőségesedés potenciáljával. Ugyanakkor, a kulcsfaktor, a relevancia sorrendben mutatkozott meg: „*What is most important to the history of the world? The Taliban or the collapse of the Soviet empire?*” Brzezinski, aki a Carter adminisztráció illusztris és releváns alakja volt, egyben korának legkiemelkedőbb

¹⁴ Interjú Graham Fullerrel, a *Radikal* elnevezésű török lapba: *BAŞARAN*, Ezgi: *IŞİD'in ana yaratıcısı ABD'dir.* („Az USA politikájának hozzájárulása az IS létrejöttéhez.”) *Radikal*, 2014.09.01. Online: <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?type=haberyazdir&articleid=1210125> Letöltés: 2014.10.28.

¹⁵ GATES, Robert M.: *From the Shadows: The Ultimate Insider's Story of Five Presidents and How They Won the Cold War.* Simon & Schuster (annotated edition), NY, 2007. Vö.: GATES, Robert M.: *Duty: Memoirs of a Secretary at War.* Knopf; First Edition, NY, 2014. Utóbbiban részletezi, hogy a realitások tükréből szemlélve mennyire antagonisztikus az USA külpolitikai retorikája. Az emlékiratai között, átkarolón megvilágítja a Közel-Kelet helyét és szerepét az utóbbi évek USA adminisztrációi kontextusában, azaz a „*Don't Ask Don't Tell*” gyakorlatát, így Irak és Afganisztán esetében is.

¹⁶ COCKBURN, Alexander – CLAIR, Jeffrey St.: *Zbigniew Brzezinski: How Jimmy Carter and I started the Mujahideen?* Counterpunch, 1998.01.15. Online: <http://www.counterpunch.org/1998/01/15/how-jimmy-carter-and-i-started-the-mujahideen/> Letöltés: 2014.11.05. Közismert tény, hogy Usāmah bin Lādin is egyike volt, ezeknek a harcosoknak, akiket az amerikaiak képeztek ki, és szereltek fel fegyverekkel.

¹⁷ A CIA titkosította a valós eseményeket, annak érdekében, hogy validálni tudja a washingtoni interpretációt, miszerint, a szovjet inváziót elhárítandóan, a szabadságukért harcoló afgánok oldalán léptek be a háborúba. Ezzel ellentétben, a szovjet beavatkozást (1979. december 24.) megelőzve, már 1979. július 3. el lett rendelve a Carter-adminisztráció által, a „kabuli-kérdés”. Ezt követően pedig, még a nyári terminus alatt megkezdődött a titkos támogatások folyósítása, egy szovjet ellenes, lokális hatalom kiépítése érdekében. Az interjúban részletezi azt is, hogy a végcél, egy „szovjet-Vietnám előidézése volt, az afgán csapdában.” COCKBURN – CLAIR, Counterpunch, 1998.01.15.

biztonságpolitikai szakértője, két alternatív előfeltételt határozott meg, a politikai hatalom és az ellenségkép megragadásának abszolválása érdekében, “*conditions of a sudden threat or challenge to the public’s sense of domestic well-being.*”¹⁸ Gyakorlatilag, a hidegháború egészét tekintve, ez volt az a politika, amely, alapvetően hatotta át az amerikai külpolitikai lépések milyenségét és mozgásterét. Ezzel egyidejűleg, implikálta a fenyegető ellenségkép tükrét a Szovjetunióban manifesztálódva, amivel szembeni, katonai és gazdasági fellépés, szükségszerű predesztinációs kötelezettség, az Egyesült Államok interpretációja szerint. A méltán nagy reputációnak örvendő, Samuel P. Huntington imígyen árnyalta az USA politikájának deskripcióját: „*You may have to sell [intervention or other military action] in such a way as to create the misimpression that it is the Soviet Union that you are fighting. This is what the United States has been doing ever since the Truman Doctrine.*”¹⁹ A rendszerváltást követően pedig, a globális kihívó, már nem egy opponens nagyhatalomban, hanem egy civilizációs konglomerátumban öltött testet, amelynek keretén belül az elsődleges ellenségkép szítása az iszlámot tűzte zászlajára. Ezt a folyamatot látva, jegyezte meg Huntington, hogy az elkövetkezendő idők hatalmi konfrontálódásai fókuszában a civilizációs diverzitások lesznek.²⁰ Az eszköz mit sem változott, a publikum széles körében való

¹⁸ BRZEZINSKI, 1998. 35-36.

¹⁹ HUNTINGTON, Samuel: *Vietnam Reappraised*, 6.1 INT’L SECURITY, 14 (Summer 1981).

²⁰ HUNTINGTON, Samuel: *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. NY, Simon & Schuster, 1996. Ugyanakkor, azt is ildomos megjegyezni, hogy Huntington eme műve, igen szignifikáns jellegű, kriticismussal fűtött visszhangot váltott ki a tudományos világban. Amartya Sen amellett érvelt, hogy egyszerűen inadekvát az a hipotézis, hogy a Nyugatnak, kvázi „kötelezettsége” a nem-nyugati kultúrákkal szembeni konfrontálódása. Továbbá, arra is felhívja a figyelmet, hogy egységes nyugati kultúráról, avagy civilizációról sem beszélhetünk, mint ahogy egyik nagy kultúra sem egységes. Pontosan ezért, nem is merülhet fel az, hogy egy egységes nyugati „kötelezettségvállalásról” beszéljünk, a nem-nyugati kultúrákkal szembeni oppozícióban. SEN, Amartya: *Democracy as a Universal Value*. In.: *Journal of Democracy* 10 (3) 1999. 3–17. Paul Berman pedig, gyakorlati példázattal állt elő, mikor azt az argumentációját alátámasztotta, hogy a civilizációs törésvonalak léte, mint olyan, amely csak és kizárólagosan a konfrontálódást tudja táplálni, nem helytálló interpretáció, mivel abban az esetben, lehetetlen lenne a nagy múltra visszatekintő USA és Szaúd-Arábia közötti kapcsolatrendszer permanens léte is. Berman amellett teszi le a voksát, amelyet teljes körűen akceptálok én is, hogy a konfrontálódási faktorok, elsősorban ideológiai, világnézeti meggyőződéseken alapulnak (amelynek nyilván lehet eszköze például a vallás is, hiszen az Al-Kaida, vagy az „ISIS”-t is, ekként kell megközelíteni), és nem kulturális diverzitások predesztinációs hozományaként. BERMAN, Paul: *Terror and Liberalism*. W W Norton & Company. 2003. A palesztin felmenővel rendelkező Edward Said, elutasítja azt az indolens felfogást, hogy a kultúrák összecsapásáról kell értekezni, ezt részletezi a *Tudatlanság összecsapása* című írásában. Rávilágít arra is, hogy a kultúrák között releváns összefüggések, kötődések, illetve interakciók vannak, amelyekről, Huntington egyszerűen megfeledkezik. SAID, Edward: *The Clash of Ignorance*. The Nation (NY) vol. 273, no. 12. (October 22, 2001.) A „civilizációk összecsapását” mint terminológiát, rudimentális jellegűnek véli Mohammad Sadeq, amelyet már meg kellene haladni. A *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* munkához írt recenziójában, azt is megvilágítja, hogy ez a „megfogalmazás/felfogás” azért is kerüendő, mert kontraproduktív. Hiszen, a civilizációk közötti kibékíthetlenséget övező mitizált felfogás is az egyik olyan eszköz, amelyet retorikailag előszeretettel használt Usámah bin Ládin is, mint legitimációs eszközt. (Napjainkban pedig az „ISIS” is.) Sadeq reflektál arra is, hogy Huntington nevezett munkájának elemi problematikája, az, ahogy az iszlámhoz nyúl. Ez vitathatatlan, mivel az iszlámot és a terrorizmust egymáshoz közel állítja, érződik rajta, hogy az iszlám teológiai doktrínáit és tanításait nem ismeri, és ezek hiányában próbálja az iszlámmal kapcsolatos entitásokat interpretálni, tévesen. Huntingtonnak, legfőbbképpen az iszlámmal

fenyegetettség érzésének elplántálása, és szisztematikus jellegű felszínen tartása, amely az USA külpolitikájának kulcsfaktora volt, legmarkánsabban a Bush-adminisztráció alatt. Az amerikai retorika szerint, az iszlámban megjelenő „ellenségkép” pedig, újfent galvanizálta a legitim jogot, hogy a fenyegetettség elhárítása érdekében, katonailag is fel kell lépni.²¹

3., AZ „ISIS” GYÖKEREI A „KALIFÁTUS” DEKLARÁLÁSÁIG

Nyilván felmerül a kérdés, hogy mi az oka annak a számos névváltoztatásnak, amelyen az „ISIS” átesett. Ennek a megközelítésnek a vizsgálata sem szokott górcső alá esni, pedig relevanciája szignifikáns, mivel ezeknél a metamorfózisoknál is konstatálhatjuk azt, hogy ez a terrorszervezet szisztematikusán építette fel a struktúráját. A napjainkban „Iszlám Állam” néven ismert radikális szervezet, ideológiai előfutára, az 'Abū Muṣ'ab az-Zarqāwī gondozásában, 1999-ben formálódott, *Jamā'at al-Tawḥīd wa-al-Jihād*²² elnevezésű szélsőséges csoportosulásban leledzik, amely gyakorlatilag, az alapköve volt a 2004-es *Tanzīm Qā'idat al-Jihād fī Bilād al-Rāfidayn* szerveződésnek. Ismertebb nevén az Iraki Al-Kaida.²³ A 2006-os esztendő roppant mód szignifikáns változásokat hozott, nemcsak a szélsőséges szervezet, hanem Irak, azon belül a szektariánus felekezetek kapcsolatában egyaránt. Sāmarrā - amely várost, Simon Róbert találóan egy „sajátságos Versailles”-nek nevez - releváns kulturális és vallástörténeti múlttal büszkélkedhet, 2006. február 22.-én robbanás érte a város síita szentélyét, az Al 'Askarī mecsetet. A robbantást követően, fellángoltak a síita - szunnita felekezeti konfrontálódások, amely alapvető célja volt az Iraki Al-Kaida prioritásainak, mivel ezáltal is tudták fokozni az állam destabilizációját, amellyel

kapcsolatos megközelítést indolensnek és inadekvátnak minősíti, amely már intenzíven provokatív (*intensely provocative*) jelentőségű. A recenziót részleteiben lásd: *Book Review by Mohammad Sadeq: The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. March 2002. Online: http://www.mohammadsadiq.com/News_Pages/Book%20review_10-11-09.htm Letöltés: 2014.11.07.

²¹ Chomsky szavaival kommentálva: „for any atrocities that they wanted to carry out” lásd itt: CHOMSKY, Noam: *Clash of Civilizations?* Online: <http://www.india-seminar.com/2002/509/509%20noam%20chomsky.htm> Letöltés: 2014.11.03.

²² JTJ jelentése: „Dzsihád és Monoteizmus Szervezete”: CORBETT, James: *The Islamic State: Who Is ISIS? An Open Source Investigation*. Global Research, 2014.09.07. Online: <http://www.globalresearch.ca/the-islamic-state-who-is-isis-an-open-source-investigation/5400029?print=1> Letöltés: 2014.11.21.

²³ A Harvard University kutatója, Al-Qarawee, az iraki Al-Kaida, „legfrissebb reinkarnációjaként” definiálja az „ISIS”-t. WLASH, Colleen: *Al-Qarawee: The rise of ISIS*. Radcliffe Institute for Advanced Study Harvard University, Harvard Gazette, 2014.08.06. Online: <https://www.radcliffe.harvard.edu/news/in-news/rise-isis> Letöltés: 2014.11.16.

korrelálva, a szélsőséges entitások teret tudtak nyerni.²⁴ A kezdeti állapotában, Al-Kaida gyökerekből táplálkozó szélsőséges „szunnita” csoportosulás, amely az Irakban állomásozó külföldi (megszálló) erők ellen léptek fel (2003, iraki offenzíva), számos más szélsőséges csoportosulással karöltve. Ezt követően, a harcok során szklerotikus formát képviselő szerveződés, már teljes jogú Al-Kaida ággá nőtte ki magát, és a fegyverek szavát, a (szélsőségesen interpretált) vallás hangja kezdte el motiválni, ekkorra már, mint „Iraki Iszlám Állam” („ISI”) formációban.²⁵ 2013 második negyedének elején, mikorra a szíriai polgárháború szerves részévé vált az „ISI”, nevét kiszélesítette az érdekövezetének kiterjedésével korrelálva, „*ad-Dawlah al-Islāmīyah fīl-‘Iraq wa ash-Shām*” („ISIL/ISIS”) terminust alkalmazva. A szír területeken belül, Rakka kormányzósága lett *de facto* a centrum.²⁶ Ez a faktor odáig növekedett, hogy az irányító szerv, az Al-Kaida hatáskörén is túlnőtt, amelynek természetzerű következménye volt, hogy a ma már „Iszlám Állam” néven emlegetett és ismert terrorszervezet, és az Al-Kaida nyíltan szakított 2014 februárjában.²⁷ Az

²⁴ Ugyanebben az évben, az „iraki-ág” vezetőjét, ‘Abū Muṣ‘ab az-Zarqāwī-t az amerikai erők likvidálták. Ezzel párhuzamosan konstatalható volt, hogy a szélsőséges erők aktivitása megtorpant. Viszont, rövidesen stabilizálták az állásait, és új vezetői garnitúrát választottak.

²⁵ 2006. október 13.: „*Dawlat al-‘Iraq al-Islāmīyah*” azaz, „Iraki Iszlám Állam” létrejött. (A szélsőséges szervezet, több kisebb-nagyobb jogelőddel rendelkezik, mint amennyit feltüntettem, de azok részletes taglalását, a dolgozatomból szempontjából nem tekintem relevánsnak, ezért nem térek ki rájuk.) Policy Report: *The Crisis in Iraq. An Analysis of the Islamic State of Iraq and Levant (ISIL) with U.S. Policy Recommendations in Iraq*. UMAA-Advocacy, 2014. 06.; Ugyan 2008 körül megfigyelhető volt egy átmeneti törés a csoportosulás keretein belül, ugyanis az erőszakos térhódítási kísérletükkel szemben, erőteljesen felléptek az iraki szunnita törzsek (*Awakening Movement*), de visszaszorítások csak provizórikusok voltak. A szunnita klánokat tömörítő szerveződés számos taggal rendelkezik, mint például: *Abnā’ al-‘Irāq* („Irak Fiai”), *Inqādh al-Anbār* („Anbari Megváltás”), *Ḥarakat al-Ṣaḥwah al-Sunnīyah* (Szunnita Ébredés Mozgalma) stb.

²⁶ HASHEM, Ali: *Life in Raqqa under IS*. Al Monitor, 2014.11.03. Online: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/11/raqqa-syria-islamic-state-activists-threatened.html> Letöltés: 2014.11.20. Az „ISIL” variánsban, a térségjelző *ash-Shām* több interpretációt is magába foglal: Egyrészt a történelmi nagy-Szíriát, másrészt pedig, a Levante territóriumot, amelyben a Mediterráneum keleti partvidéke, - azaz Ciprus, Törökország déli része, Izrael, Jordánia, Libanon, Szíria - az érintett. Az „ISIL/ISIS” arab rövidítéseként funkcionáló *dā’iṣ* dehonesztáló tartalmú.

²⁷ RIVER, Charles: *The Islamic State of Iraq and Syria: The History of ISIS/ISIL*. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014. Az Al-Kaida vezetője, ‘Ayman Muḥammad Rabī‘ az-Zawāhirī többször is megpróbálta kiegyezésre bírni az egymással is oppozícióban lévő szélsőségeket (Az Al-Kaida kötelékkel rendelkező Jabhat an-Nuṣrah li-Ahli ash-Shām [Al-Nusra Front, a továbbiakban: JaNF] és az „ISIS” között.) Erről tudósít: DEYOUNG, Karen: *Al-Qaeda leader Zawahiri seeks to end infighting among Syrian militants*. National Security, The Washington Post, 2014.01.23. Online: http://www.washingtonpost.com/world/national-security/al-qaeda-leader-zawahiri-seeks-to-end-infighting-among-syrian-radicals/2014/01/23/05c80874-8451-11e3-8099-9181471f7aaf_story.html Letöltés: 2014.11.20. A „kiegyezés” elérése, már csak azért is elengedhetetlen volt, mivel a JaNF nem volt hajlandó elismerni az „ISIS”-el való összeolvadást, továbbá azt sem, hogy az utóbbi, beleavatkozott a szír-kérdésbe, amit a JaNF saját hatáskörének véleményez. A szélsőségesek között konfrontációról lásd: *The Crisis in Iraq*. 2014, 21.; A sikertelen felszólítások eredményeképpen, még az Al-Kaida is, az „ISIS” koordinálhatatlanságára hivatkozva szakította meg a kapcsolatait a nemzetközi terror új képviselőivel, és nyilvánította ellenségének a szervezetet. Az Al-Kaida központi vezetésének nyilatkozata: „*az ISIS, nem az Al-Kaida egyik ága, semmilyen szervezeti kapcsolat nincs, és az Al-Kaida nem felelős a tetteikért.*” A kapcsolat megszakítás, egyben az is jelentette, hogy az Al-Kaida kiszorult Irakból, helye és szerepe áthelyeződött az „ISIS”-ra. Részletesebben: SLY, Liz: *Al-Qaeda disavows any ties with radical Islamist ISIS group in Syria, Iraq*. Middle-East, The Washington Post, 2014.02.03. Online:

anyaszervezet, és az abból kifejlődő, „ISIS” közötti fokozódó konfrontálódásnak, alapvetően két tényező volt, egyrészt, a nyilvánvaló fegyveres opposíció, másrészt pedig, hogy az „ISIS” hívei, immáron nem az-Zawāhirī felé tettek hűségesküt (*bāya’a*), hanem már Abū Bakr al-Baghdādī szolgálatára tettek fogadalmat.²⁸ A gyakori névváltoztatás tehát, egy tudatos flexibilitásként, a körülményekhez alkalmazódásként értelmezendő, amely a szervezet független kinövéséhez és megerősödéséhez vezető út állomásai voltak, még ha ez az út teli volt (és van) rivális küzdelmekkel és konfrontálódásokkal. Végző soron pedig látni kell azt is, hogy nem csak arról van szó, hogy az „Iszlám Állam” egy tudatos szerveződés akadályait vette sikerrel, és így nem szívódott fel a történelem lapjain, hanem mára, a világ egyik legbefolyásosabb és leggazdagabb terrorszervezetévé vált.²⁹

A média figyelmét illetően, és ezzel párhuzamosan, a nemzetközi aggodalom fokozódását generálta 2014 júniusa (8-10.), mikor Moszult (al-Mawşil), Irak egyik legnagyobb városát annektálta³⁰ az „ISIS”, úgy, hogy az ott állomásozó iraki hadsereget egyszerűen elűzték a városból. Az iraki és a levantei-térség meghatározott territóriumainak az irányítása lett az elsődleges cél, amely egyben katonai/hadművelési mozgástérként is

http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/al-qaeda-disavows-any-ties-with-radical-islamist-isis-group-in-syria-iraq/2014/02/03/2c9afc3a-8cef-11e3-98ab-fe5228217bd1_story.html Letöltés: 2014.11.20.

²⁸ GULMOHAMAD, Zana Khasraw: *The Rise and Fall of the Islamic State of Iraq and Al-Sham (Levant) ISIS*. Global Security Studies, Spring 2014, Volume 5, Issue 2, 2. A *bāya’a* relevanciáját, az iszlám politikaelméletében és teológiai beágyazódásában, a későbbiek során részletezem.

²⁹ Az *Indepent*, hírszerzői adatokra hivatkozva, a történelem leggazdagabb terrorszervezetének nevezi az „ISIS”-t: LOCK, Helen: *How Isis became the wealthiest terror group in history*. The *Indepent*, 2014.09.15. Online: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/how-isis-became-the-wealthiest-terror-group-in-history-9732750.html> Letöltés: 2014.11.17. Vö.: Björn Blaschke lényegre tapintó elemzésében, helyesen utalt arra (figyelembe véve, hogy az analizálása június végén lett publikálva), hogy az „ISIS” harcosai, már nem sokáig szorulnak külső támogatókra, mivel saját anyagi bázisukat, nemhogy csak meg is tudták teremteni, hanem permanensen tudják szélesíteni. A biztos anyagi fedezet, szintén az egyik záloga a szervezet létszámbeli növekedésének. BLASCHKE, Björn: *Die reichste Terrorgruppe der Welt*. Tagesschau, 2014.06.23. Online: <http://www.tagesschau.de/ausland/hintergrund-isis-102.html> Letöltés: 2014.11.20. Az AFP egyenesen „maffia-módszerekkel” operálóként írja le a szervezetet, amellyel eltudták érni, a kiemelkedően nagy anyagi háttérük erőszakos úton történő megteremtését: AFP: *Comment l’Etat islamique est devenu le groupe terroriste le plus riche au monde*. Africa Presse, 2014.09.18. Online: <http://www.africapresse.com/comment-letat-islamique-est-devenu-le-groupe-terroriste-le-plus-riche-au-monde/#sthash.DiZORL4e.dpbs> Letöltés: 2014.11.20.

³⁰ LEWIS, Jessica: *The Terrorist Army Marching on Baghdad*. The Wall Street Journal, 2014.06.12. Online: <http://online.wsj.com/articles/jessica-lewis-the-terrorist-army-marching-on-baghdad-1402614950> Letöltés: 2014.10.26. Jessica Lewis (amerikai katonai hírszerző, a Washingtonban székelő *Institute for the Study of War* kutatója. Megjárta Afganisztánt és Irakot is): Nyíltan kimondja, hogy Irakot elvesztettük, Moszult gyakorlatilag két nap leforgása alatt vette irányítása alá az „ISIS”, a lokális iraki biztonsági/katonai erők, Moszultól Tikrit városáig, dominószerűen estek össze (dezertálások, alacsony morál, stratégiai tervezetek hiánya, korrupció stb.), az előre nyomuló fegyveresek láttán. Az „ISIS” iraki térnyerése magát az iraki fővárost, Bagdadot is fenyegeti. Cikkében érzékelteti, hogy a meggyengülő központi iraki kormányzattal kapcsolatban, a kurd-kérdés is milyen szignifikáns méretben került előtérbe. Ugyanis, a kurd harcosok ellenállását nem tudta az „ISIS” felszámolni, és ebből fakadóan a kurdok számára, a majdan létrejövő Kurdisztánhoz kötődő vágy és akarat, egyre inkább gyakorlatiasabb formát ölt, sikeres ellenállásuk okán. (Ahogy az „ISIS” határ eltávolító tevékenysége az iraki-szír mezsgyén, úgy, a jövőbeli Kurdisztán kialakulása is alapjaiban rajzolja illetve jövőidőben, rajzolná át a Közel és Közép-Kelet (mesterséges) geopolitikai struktúráját, mivel az 1916-ban deklarált Sykes - Picot egyezményt módosítaná.

funkcionál, amit szervesen kiegészít a hátszág (iraki-szíriai területeken egyaránt) koordinálása, azaz az adminisztratív architektúra megszervezése. Június 29.-én pedig, a szervezet kikiáltotta a „kalifátus” visszaállítását, vezetője pedig felvette a „kalifa” titulust, amely által, minden „hithű” muszlim felett álló³¹ államformát hoztak létre, nevüket pedig, a jelenleg is használt „Iszlám Állam” váltotta fel. A „kalifátus” deklarálását követően, az-al alapvető célkitűzésük is újfent megfogalmazódott, hogy a levantei-térségben, a többségiben muszlimok lakta territóriumok feletti kontrollt megszerezzék, nyilvánvalóan, mindenféle nemzetközi határvonal negligálásával.³² A nemzetközi határok átrajzolásával, az Irakon belül fokozódó szektáriánus konfrontálódások is externalizálódtak a térségben, amely által, újra realitássá vált, hogy akut deficit faktorrá kulminálódjon. Az iraki és szír állapotok permanensen eskalálódnak, amelyet csak erősít, hogy az „ISIS” a „kalifátus kihirdetését” követően, már egységes szervezatként működik, és eredményesen tudnak teret nyerni, mind az iraki hadsereggel, mind a lokális szír és iraki opponens militáns és radikális csoportosulásokkal szemben.³³ Az a nyílt erőszak és brutalitás fanatizmus, amelyet alkalmaznak, és tévesen a dzsihádra hivatkozva tesznek, markánsan elkülönítik a többi erőszakszervezettől őket, amelyek a régióban, térségben jelen vannak.³⁴

³¹ A válogatott hírszerzői, titkosszolgálati, és biztonságpolitikai adatok komparatív összekapcsolását és analogikus interpretációját foglalja magába: *The ISIS Threat: The Rise of the Islamic State and their Dangerous Potential*. Providence Research Publishing; 1 edition, 2014.; MARZ, Rasim: *Die ISIS und die Kalifatsfrage - Eine historische Analyse*. Marzioglu, 2014.09.28. Online: <http://marzioglu.wordpress.com/2014/09/28/die-isis-und-die-kalifatsfrage-eine-historische-analyse/> Letöltés: 2014.11.22. Marz fölöttébb releváns vizsgálatában rámutatott arra is, hogy az önjelölt „kalifa” Abū Bakr al-Bagdādi névválasztása is teljes mértékben tudatos: Az Abū Bakr, az első (632-634) tényleges kalifa neve, míg a Bagdād elnevezés, az *al-Khilāfah al-‘Abbāsīyah* (Abbászida Kalifátus) illusztris centruma volt.

³² Skyes-Picot egyezmény gyakorlati eltörlése (Irak és Szíria közötti határátkelő). Az egyezmény, francia és brit érdekek szerinti, oktrojált felosztása volt a Közel-Kelet földjének. Amely egyben a brit befolyást, politikai hódításnak is a letéteményese volt a térség, újonnan létrehozott államaiban. Ezért, Moszul elfoglalását követően, eltörlték a szír-iraki határvonalat megtestesítő akadályokat, jelző tárgyakat. Dodge Toby megjegyzi, hogy téves lenne azt feltételezni, hogy az egyezménynek, egyenes úton való következménye az „ISIS”előretörése, mivel (a 2003-as rezsimváltástól kezdve) az aktuálpolitikai események (is) az indukáló tényezők. DODGE, Toby: *Can be saved Iraq? Survival: Global Politics and Strategy*. London, Routledge, 2014.

³³ LEWIS, The Wall Street Journal, 2014.06.12.

³⁴ Spark azt jegyzi meg alapvető differenciaként az „ISIS” és más terrorszervezetek között, hogy ugyanolyan bestiális brutalitással viseltetnek a siíta közösségek irányába is, mint az iraki kormány, vagy más szélsőséges militáns mozgalmakkal szemben. SPARK, Joseph: *ISIS Taking Over the Middle East: The Rise of Middle Eastern Supremacy-ISIS/ISIL*. CreateSpace Independent Publishing Platform; 1 edition, 4. Amennyiben, az iszlám teológiáját ismerjük, akkor az is nyilvánvalóvá válik, hogy (gyakorlatilag, minden más mellett) a siítákkal szembeni (azaz „testvérháború”) gyűlölet és erőszakos fellépés is, az iszlám tanításaival élesen szembe helyezkedik: „Bizony a hívők egymás testvérei! Tartsatok hát békét a két testvér között! És féljétek Allah-ot! Talán könyörületre letek.” (49:10) A Korán ezen verse, arra is utasítást ad, hogyha a testvérek (minden muszlim hívő) között konfrontálódás vagy nézetkülönbség indukálódik, azt kötelességük, békés úton rendezni. Ezáltal el lehet kerülni azt, amit Allah megtilt, és azzal párhuzamosan, a vallási instrukciók szerint, tudatosan törekedni a békére, az élet minden területén: „Ó, ti, akik hisztek! Ne szegjétek meg Allah szent előírásait...És ne vigyen benneteket az emberek iránti haragvásotok gyűlöletre, azért mivel távoltartottak benneteket a Szent Mecsettől! Segítsétek egymást kegyességben és az istenfélelemben! Ám ne segítsétek egymást a bűnben és az ellenségeskedésben! Féljétek Allah-ot! Bizony Allah megbüntetése igen szigorú.” (5:2) Vitás szituációkban a

4., IRAK DESTABILIZÁCIÓJA, ÉS A TÉRSÉG AGÓNIAJA: AZ „ISIS” TÉRNYERÉSÉNEK BELSŐ KOMPONENSEI

Az „ISI” („Iraki Iszlám Állam”) térnyeréséhez nagyban hozzájárult, hogy az amerikai egységek kivonását követően, hatalmi vákuum keletkezett Irakban.³⁵ Amit roppant mód felerősített, a két cikluson keresztül hatalmon lévő Nūrī al-Mālikī súlyosan elhibázott belpolitikája, amelyben mind a politikai, mind a gazdasági hatalom elosztásban csak és kizárólagosan a síitákat részesítette előnyben, amely politikának velejárója volt, hogy a többségi szunnita lakosságot szisztematikusan kiszorította a közhatalomból (egyébiránt a kurdokat is), és az életkörülményeik pedig ellehetetlenültek. Ebből fakadóan, a síita dominanciájú kormányzattal szemben, a szunnita lakosság körében széleskörű, és általános frusztráció lett úrrá, amelyben alapvetően megragadt egy újabb iraki destabilizációs faktor.³⁶ Dodge részletes exponálásában érthetővé válik, hogy al-Mālikī elvetélt - egyoldalú – politikáján mekkora felelősség van, egy olyan Irak tekintetében, amelyben a társadalmi

shūrā (konzultáció) keretén belül kell felszámolni a problémákat, és nem a fegyverek erejével: „*Tanácskozz velük az ügyben! És ha valamit elhatároztál, úgy (abban az esetben) hagyatkozz Allah-ra.*” (3:159) Ebben a versben az alapvető tanítás, hogy a vitás szituációkat, mindig az isteni parancsolatok és útmutatások értelmében kell megközelíteni, és nem az emberi (materiális) interpretáció szerint, mivel az természeténél fogva tudatlan. Ennek a versnek a másik releváns eleme, hogy az a *shūrā*, amelyet megnevezz, mint kötelező konzultációs intézményt (*majlis ash-shūrā*), Isten által lett definiálva, és ezért, a muszlimoknak kötelező alkalmazni. A nyugatnak az a megközelítése, amely már a kolonizációnál is megfigyelhető, de a 2003-as iraki offenzívánál hatványozottan, hogy a nyugati értékrendet, demokrácia modellt el kell plántálni az arabok földjében, mert annak, ott hiánya van, teljes mértékben inepció volt, és súlyos torzítás is. A muszlimok között konzultáció relevanciáját taglalja a 42:38 verse is: „...*ügyüket egymás között tanácskozás útján beszéljük meg...*”

³⁵ A CIA volt főigazgató, majd amerikai védelmi miniszter, Leon Panetta memoárjában, 3 stratégiai hibát sorakoztatott fel, amit az USA elkövetett Irakkal kapcsolatban. Ezek közül, kifejezetten szignifikáns, az amerikai erők kivonása, háttér erők biztosítása nélkül. Ugyanis, a külső erők kivonását követően generálódott hatalmi vákuumba tudtak behatolni a szélsőséges elemek. PANETTA, Leon – NEWTON, Jim: *Worthy Fights: A Memoir of Leadership in War and Peace*. USA, Penguin Press HC, 2014.

³⁶ Zack Beauchamp helyesen rámutatott arra, hogy a jelenlegi síita - szunnita konfrontálódás, az nem egy permanens, múltból táplálkozó opposzió maradványa, hanem az utóbbi évek, Irakkal kapcsolatos stratégiai fiaskók eredménye, amelynek belső faktora Nūrī al-Mālikī, külső komponense pedig az amerikai hadjárat. BEAUCHAMP, Zack: *The real roots of Iraq's Sunni-Shia conflict*. Vox, 2014.06.20. Online: <http://www.vox.com/2014/6/20/5827046/who-are-sunnis-who-are-shias> Letöltés: 2014.11.20. Az iraki szunnita klánok negatív percepciójáról, a volt miniszterelnökkel kapcsolatban igen sokatmondó, a Dulaim klán (az egyik legbefolyásosabb, és legnagyobb klán az iraki Anbār [al-'Anbār] kormányzóságában) vezetőjének nyilatkozata, aki amellet argumentált, hogy al-Mālikī alapjaiban hibás az „ISIS” léteért: ALI, Omar: *Anbar Tribal Leader: Maliki is 'More Dangerous' Than ISIS*. Rûdaw, 2014. 06.07. Online: <http://rudaw.net/english/interview/06072014> Letöltés: 2014.11.21.

kohézió teljesen instabil. Tanulmányában, a Skyes-Picot egyezmény elhibázott lététől kezdve, napjainkig bezáróan veszi tüzetes górcső alá Irakot, amely folyamatok kristályosítják meg a válaszokat, az „ISIS” történelmi jelentőségű tetteire, és annak, fokozódó jellegére.³⁷ Lélektani oldalról is analizál, amely releváns, hiszen az exogén oktrojált határokkal szembeni, természetes ellenérzések, mint a problémák forrását is megvilágítja. Továbbá, arra is kitér, hogy a lakosság nem tud lojális emóciókat táplálni a mesterséges határvonalak iránt. Analizálásban rámutat arra a történelmi következményre is, hogy ezen mesterséges államokkal szembeni lojalitás, kötődés, és maga a legitimációs jellege, igencsak csonka pilléreken áll. Ezért, természetszerű következmény, hogy a lakosság, keresi azt a kohéziós pontot, amely a társadalmi kötődést erősíti az állami helyet, és ez a kötődést, elsősorban a vallási öndefinálásban manifesztálódik, amely az egész Közel-Kelet térségében kulcsfaktorként funkcionálódik. Ebből kiindulva, helyesen állapítja meg, hogy a vallási faktor sokkal szignifikánsabb, mint az államiság szerepkörének relevanciája, amivel tisztában kell lenni. A bagdadi kormány alapvető hibája volt, hogy 2003 óta, szisztematikusan leépítette azokat a pilléreket, amelyeken egy állam fenntarthatósága nyugszik.³⁸ Ráadásul, ezt az oppozíciót az Irakban székelő szélsőségesek szisztematikus jelleggel ki is használták, és mélyítették saját érdekeik validálása érdekében. Ebben a társadalmi/politikai/vallási attitűddel is rendelkező vészterhes iraki helyzetben, a szélsőségesek könnyedén tudtak előretörni, és mélyen beágyazódni a lakosság körében.³⁹ Ebből az erőszakos, siita centralizációjú és destruktív (szektáriánus) politikából kulminálódott az egész, al-Mālikī rendszer alatti korrupció,⁴⁰ amely a hadsereget is megfertőzte. Az iraki hadsereget érintő átalakítások keretein belül, személyéhez hű és maximálisan lojális, siita személyeket nevezett ki, amely transzformációk esetében, nem a szakmai kompetenciák voltak a tényezők, így a hadseregen belüli morál igen alacsonnyá vált. Ennek lett az eredménye, hogy a jóval nagyobb iraki

³⁷ DODGE, 2014, 9.: „*The misleading use of the Sykes–Picot agreement to explain the rise of ISIS highlights.*”

³⁸ Uo. 1-16. Ugyanakkor, azt is meg kell említeni, hogy az amerikai politika, a 2003-as hadjáratától kezdve, hasonlóképpen destruktív hatást eredményezett, amelyet al-Mālikī politikai inkompetenciája csak felerősített. MAGNAN, Pierre: *Irak-Syrie: le mythe du califat pour faire tomber les frontières*. Géopolis, 2014.06.20. Online: <http://geopolis.francetvinfo.fr/irak-syrie-le-mythe-du-califat-pour-faire-tomber-les-frontieres-37603> Letöltés: 2014.11.22.

³⁹ GARDNER, Frank: *‘Jihadistan’: Can Isis militants rule seized territory?* BBC News, 2014.07.08. Online: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28222872> Letöltés: 2014.11.20. Az írás (helyesen) prognosztizálja, hogy amíg gyakorlati értelemben vett, katonai beavatkozás nem történik a szélsőségesek visszaszorítása érdekében, addig permanensen tudják a területeiket szélesíteni. Ugyanakkor, azt is le kell szögezni, hogy a cikk címében is szereplő „dzsihádisztán” (‘Jihadistan’) kifejezés egy *terminus technicus*, amely semmilyen realitáson nem alapszik, és egyben otromba torzítás, a dzsihád valós tartalmának szempontjából. Alkalmazása és dehonesztáló használata ezért ignorálandó.

⁴⁰ A *Transparency International* számításai szerint, a mért 177 országból, Irak a 171. helyen áll a korrupció tükrében. Online: <http://www.transparency.org/country/#IRQ> Letöltés: 2014.11.16.

hadsereg, egyszerűen elmenekült Moszul ostromakor is, és ezért nem tudja feltartóztatni, a még mindig csak pár tízezres nagyságú szélsőséges militánsokat. A volt iraki vezető, stratégiai hibát, hibára halmozott, alapvető állam stabilizációs eszközöket negligált (amik 2003 óta súlyos formát öltöttek), mint például a permanens vízellátást, avagy az elektromosságot. Amely már magában is társadalmi elidegenedést generált, ráadásul, tovább fokozódott azáltal, hogy al-Mālikī nyílt diszkriminációban részesítette a szunnitákat és a kurdokat egyaránt.⁴¹ Irakon belül, ezeknek a tényezőknek az összefüggései által válik megérhetővé, hogy mikor megjelentek a szélsőségesek (a későbbi „ISIS”), akkor a szunnita lakosság egy bizonyos része, nem azért csatlakozott, mert szélsőséges lett volna, hanem mert ebben az „új hullámban vélte felfedezni, azt az árt, amely elmossa,” az őt, évek óta erőszakosan elnyomó al-Mālikī uralmát.

Ráadásul, az „ISIS” térnyerése, a lokális szunnita – síita viszonyra, manifeszt destruktív hatást eredményezett, amely konzisztens jellegű társadalmi konfrontálódást mélyített el. A következmények tekintetében, azt is meg kell állapítani, hogy az egész térség szunnita-síita relációjában könnyedén indukálódhat imminens tartalmú változások.⁴² Az egyik

⁴¹ BOGHANI, Priyanka: *In Their Own Words: Sunnis on Their Treatment in Maliki's Iraq*. Frontline, 2014.10.28. Online: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/iraq-war-on-terror/rise-of-isis/in-their-own-words-sunnis-on-their-treatment-in-maliki-iraq/> Letöltés: 2014.11.16. A 2003-as amerikai offenzívát követően, a megbuktatott iraki vezető, Šaddām Husayn félreállítását követően, az amerikai adminisztráció szakított a korábbi, tradicionális szunnita berendezkedéssel, amelyre Irak épült, és a síita közösségek támogatása mellett döntött, ahogy Bush hírhedtté vált mondata jelezte: „*la bonne personne pour l'Irak*” azaz „Ő (al-Mālikī) lesz a legjobb személy Iraknak”. Al-Mālikī pedig kihasználta a lehetőséget, de gyakorlatilag, mind az államvezetés, mind a vallási diverzitásokkal kapcsolatban, csak fiaskókkal ötvözve. DUMONT, Julia: *Irak: Nouri Al-Maliki, fin de règne d'un Premier ministre autoritaire*. Géopolis, 2014.08.12. Online: <http://geopolis.francetvinfo.fr/nouri-al-maliki-fin-de-regne-dun-premier-ministre-autoritaire-40663> Letöltés: 2014.11.20. Al-Mālikī megítélését tekintve, igencsak sokatmondó, Iyād ‘Allāwī - a 2004-2005 közötti ideiglenes iraki miniszterelnök – interjúja, amit a Telegraph publikált, miszerint, „még rosszabb” („even worse”) mint Šaddām Husayn volt. MCELROY, Damien: *Iraq's Nouri al-Maliki 'copies Saddam Hussein'*. Telegraph, 2007.09.28. Online: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/1564500/Iraqs-Nouri-al-Maliki-copies-Saddam-Hussein.html> Letöltés: 2014.11.20. Vö.: STANSFIELD, Gareth: *The Islamic State, the Kurdistan Regio and the future of Iraq: assessing UK policy options*. In: International Affairs, Volume 90, Issue 6, 2014. 1329-1350. 2013 végétől, alapvetően kontraproduktív hatást váltott ki, és fokozatosan generált az iraki központi hatalom, hogy az önállósodás útján haladó kurdokat korlátozni tudja. Ugyanis, az a gazdasági megszorítás, amellyel szükségállapotot akart volna indukálni al-Mālikī, teljesen visszájára sült el, mivel a kurdok, az irányításuk alatt lévő területeken található olajt, még fokozottabban próbálták exportálni, hogy függetleníteni tudják magukat Bagdadtól. Ezzel párhuzamosan, - készenléte helyezték, majd a szélsőségesek ellen, - sikerrel alkalmazták a kurd *pêşmerge* harcosokat. Viszont, létükért, mindennap harcot kell vívniuk az „ISIS” erővel szemben, a megrekedt kurd frontokon történő küzdelmeket, Stansfield „halál közelinek” (*near death*) definiálja. Az iraki Kurdisztánért folyó küzdelemről lásd: LEFÉBURE, Anaïs: *Kurdistan: le PKK, grand gagnant de la lutte contre l'État islamique*. Jol Press, 2014.09.17. Online: <http://www.jolpress.com/kurdistan-pkk-grand-gagnant-lutte-contre-etat-islamique-irak-article-827971.html> Letöltés: 2014.11.21.

⁴² Szaúd-Arábia mellett, kifejezetten instabil állapotok uralkodnak az „ISIS” által irányított területek szomszédságában elhelyezkedő, Jordániában és Libanonban is. A jordán király státusza nagyon megkérdőjelezhető, az országon belül nincs termés, kevés a vízkészlet, égető probléma a migráns helyzet. Ezekből a tényezőkből adódóan, a szélsőségesek könnyen teret tudnak nyerni, ahogy ez a propaganda felvétel is

legnagyobb probléma, és egyben veszélyforrás, az a széleskörű támogatás és helyeslés, amely világszerte tapasztalható a fiatalok körében az „ISIS” megítélését illetően.⁴³ Amint csak fokozz, hogy a szélsőségesek, szisztematikusan használják fel a modern világ adta multimédiás alternatívákat, propagandisztikus célokra: Brossúrák, saját gondozású, nyomtatott - ideologikus szellemiségű - folyóiratok mellett, 2006 óta, média termékeket forgalmazó alapítványuk/intézetük van (*al-Furqān Institute for Media Production*), amelynek feladatkörébe tartozik, hogy különféle lemezeken (is) terjesszék a propagandisztikus termékeiket. 2013-ban született meg az *I'tisaam Media Foundation*, majd 2014-ben pedig az *Al-Hayāt Media Center* működését indították útjára, amelynek fő célközönsége az európai és nyugati világ lakói, ezért ezen tartalmakat angol, francia, orosz és német nyelveken teszik közé, illetve ebben az évben jött létre az *Ajnād Media Foundation* is.⁴⁴

Napjainkra, az „ISIS” eltudta érni, hogy anyagilag függetlenítse magát, amelyhez a június eleji moszuli bank kirablása volt az egyik mérföldkő. A nevezett bankban, 400 millió

prezentálja, amelyben a szélsőségesek megsemmisítik az útleveleket, és a király megölését vetítik előre: <http://www.youtube.com/watch?v=QT5Wa2H3-MA>; Libanon helyzete is hasonló, rengeteg migránst kell eltartania, amelyet már nem tud ellátni, az ország északi területein, Tarābulus (Tripoli) környezete, termékeny talajt biztosít a radikálisoknak. GULMOHAMAD, 2014. 2-6.

⁴³ SPARK, 2014., 5.; AHMED, Akbar: *Why are European Muslims Joining ISIS? –Huffington Post. Journey into Europe*. 2014.11.19. Online: <http://journeyintoeurope.com/2014/11/19/why-are-european-muslims-joining-isis-huffington-post/> Letöltés: 2014.11.20. Igencsak vészterhes az-az adat, amit a londoni, *Metropolitan Police Commissioner* hozott nyilvánosságra, miszerint, hetente, legalább 5 brit állampolgár csatlakozik az „ISIS” harcosaihoz. Továbbá, a prognosztizálható adatok arról tanúskodnak, hogy több ezer európai harcol a szélsőségesek oldalán. Ahmed érzékelteti, hogy a csatlakozások tekintetében, - amit a média is sugall, - miszerint a „dzsihadizmus” ideológiája lenne a primer relevanciával bíró faktor, leegyszerűsített, és sarkított állásfoglalás, mivel a valóságban, sokkal összetettebb probléma konglomerátum felelős az eskalálódásért. Vö.: MCVEIGH, Karen: *Female British Muslims just as vulnerable to radicalisation as men, study shows*. The Guardian, 2014.10.15. Online: <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/15/female-british-muslims-vulnerable-radicalisation-men> Letöltés: 2014.11.20. A tanulmány adatai szerint, a brit területekről Szíriába utazó szélsőséges eszmékkel azonosulóak, 10%-a nő. Az szélsőségesedésre adandó választ pedig, a társadalmi izoláltság (szociális háló nem megléte, avagy minimális), marginalizálódás, és ezzel párhuzamosan, a morális és lélektani válság generálja, ugyanakkor, azt is megállapítja, hogy oktatásban részesült, egzisztenciával rendelkező brit fiatalokból kerülnek ki a csatlakozók. A tanulmányban, érdekességgént az is helyet kap, hogy az „aktuális migránsok” között nincs, vagy elenyészően kevés a radikalizálódásra való hajlam, mivel a mindennapi megélhetés, a munkahely-kereséssel vannak lekötve, így egyszerűen idejük sincs arra, hogy bármiféle szélsőséges entitásokkal foglalkozzanak: „who are migrants, are too busy to have fantastic thoughts about attacks.”

⁴⁴ *The ISIS Threat*, 2014.; Lásd az *al-Furqān Institute for Media Production* kétnyelvű (az angol mellett francia: *Une couverture médiatique de l'une des tentes de la prédication dans la province d'Alep*.) fórumoldalát: <http://ansar-alhaqq.net/forum/showthread.php?t=21351> Letöltés: 2014.11.23. Egyet kell érteni azzal a megállapítással, hogy az „ISIS” él, a modern hadviselés adta alternatívákkal, amelyben a vizuális, online propaganda kulcsszereppel bír, a morális-lélektani megtörés és megfélemlítés céljából: MELCHIOR, Jillian Kay: *ISIS Tactics Illustrates Social Media's New Place in Modern War*. TC, 2014.10.15. Online: <http://techcrunch.com/2014/10/15/isis-tactics-illustrate-social-medias-new-place-in-modern-war/> Letöltés: 2014.11.20.

dollár körüli készpénzt tudtak zsákmányolni.⁴⁵ Anyagi bevételeik jelentős részét, a megszállt területeken lévő olaj értékesítése, csempészet, rablások, elkobzott ingatlanok⁴⁶ árulása és váltságdíjak, illetve a szír és iraki antik tárgyak feketeipari értékesítése által tetemes bevételeket tudtak teremteni, amely által, ténylegesen, a világ leggazdagabb terrorszervezetévé váltak.⁴⁷

5., AZ „ISIS” TÉRNYERÉSÉNEK KÜLSŐ FAKTORAI

A nemzetközileg is elismert, progresszív szaúdi irányzatot képviselő Jamal Khashoggi⁴⁸ analizálta azt, hogy az „ISIS” megszületésének, feltételezhető patrónusaival kapcsolatosan, milyen széles skálán mozgó hipotézisek láttak napvilágot: Ezek között megtalálható, az iráni, amerikai, szíriai, irakitól kezdve, az izraeli⁴⁹ eredet alternatíváig

⁴⁵ Moszul több szempontból is releváns: Mivel, a második legnagyobb iraki város, így szimbólumként is szignifikáns, a város megszállását követően, a helyi börtönök kapuit kinyitották a szélsőségesek, és szabadjára engedték a fogvatartottakat, mintegy 2500 fegyveres, csatlakozott az „ISIS”-hez ezáltal. Határos terület a kurdokkal, ráadásul a Törökországba átmenő olajvezetékek, is a közelben helyezkednek el. Továbbá, a már említett, modern fegyverek, és harci járműveket is tulajdonukba vették, amiket a lokális iraki erők otthagytak: CAREY, Glen - AL-ANSARY, Khalid: *Al-Qaeda Offshoot Seizes Iraq's Second City in Threat to Maliki*. Bloomberg, 2014.06.10. Online: <http://www.bloomberg.com/news/2014-06-10/militants-capture-mosul-airport-in-iraq-skynews-arabia-says.html> Letöltés: 2014.11.20. A terror eszközeivel operáló szélsőségesek, nemre, korra, és vallásra tekintet nélkül, brutális kegyetlenséggel lépnek fel mindenki ellen, aki nem akceptálja az ideológiájukat. Az észak-iraki, megszállt területek lakosságának exodusát lásd, helyi tudósítások tükrében: KANDRA, Deacon Greg: *Report from Iraq: families throwing children from a mountain to keep them from terrorists* Patheos, 2014.08.06. Online: <http://www.patheos.com/blogs/deaconsbench/2014/08/report-from-iraq-families-throwing-children-from-a-mountain-to-keep-them-from-terrorists/#ixzz39nZBxMlj> Letöltés: 2014.11.20.

⁴⁶ SHAMDEEN, Nawzat: *The Islamic State's new money-making business: Auction off homes it stole*. Your Middle East, 2014.10.10. Online: http://www.yourmiddleeast.com/business/the-islamic-states-new-moneymaking-business-auction-off-homes-it-stole_27152 Letöltés: 2014.11.21. Beszédesebb a tény is, hogy már májusban, megtiltották, Moszul és vonzáskörzetében lakó keresztényeknek, hogy áruba bocsássák az ingatlanjaikat, arra hivatkozva, hogy azok, már nem a keresztényeké.

⁴⁷ Africa Presse, 2014.09.18; BLASCHKE, 2014.06.23;

⁴⁸ Elismert szaúdi újságíró, politikai elemző, volt nagykövet az Egyesült Államokban. Számos arab-afrikai ország tudósítója (Többek között: Kuvait, Nigéria, Algéria, Szudán) KHASHOGGI, Jamal: *Plotting a conspiracy on the run*. Al Arabiya, 2014.08.17. Online: <http://english.alarabiya.net/en/views/news/middle-east/2014/08/17/Plotting-a-conspiracy-on-the-run.html> Letöltés: 2014.11.22.

⁴⁹ Nyilván, ezeknek a teóriáknak, - a jelenlegi ismereteink szerint - legjava még elméleti konspiráció (állapotában van), és nem dokumentálhatóan alátámasztott érvelések. Az izraeli konspiráció értelmében, feltételezhetően, a Moszad nevezhető meg, mint az amerikai támogatással felruházott, kiképző háttere az „ISIS” első számú vezetőjének. Ezt a feltételezést, az iráni külügyminiszter helyettes, illetve a legfőbb iráni vallási vezető, Ali Khamenei is több alkalommal megnevezte. Ezeket a citátumok részben, (azaz, hogy Izrael ténylegesen a háttér szereplője az „ISIS” pályafutásának) az Edward Snowden által nyilvánosságra hozott

bezáróan sorolható feltételezések is. Amennyiben, gyakorlati értelemben véve, a külső (vagy annak interpretálható) tényezőket kívánjuk exponálni az „ISIS” térnyerése szempontjából, elsősorban, a Szaúd-Arábia nevével fémjelzett, gazdag öböl menti szunnita hatalmasságokat kell megnevezni.⁵⁰ Akik fegyverrel, és anyagi támogatások hadával fegyverezték fel és erősítették meg az „ISIS” kapacitásait. Az amerikai alelnök, Joe Biden beismerte, hogy a térségben található „legfontosabb szövetségeseink,” gyakorlatilag, köldökszínórként szolgálva táplálták a szélsőséges szunnita fegyvereseket: *„The Saudis, the Emiratis ... were so determined to take down [Syrian President Bashar] Assad and have a proxy Sunni-Shia war, [that] they poured hundreds of millions of dollars and thousands of tons of weapons into anyone who would fight against Assad.”*⁵¹ Nyilvánvalóan, azt is érzékeltetni kell, hogy a szaúdi hatalom kezében, a szélsőséges szunnita erők, egyfajta „előretolt eszközök”, amelyek az ellenséges síita szír hatalommal szemben hadat viselnek, így gyengítve azt. Mindenképpen negligálhatatlannak tartom, hogy a térségi konfrontálódások vallási dimenziója is reflektorfény alá kerüljön, mivel *sui generis* módon jelen van, ezért lehetetlen nem analízis alá helyezni. A térségi szunnita – síita konfrontálódásban, Törökországnak is oroszlánrésze van/volt, mivel a nyugatról, Szíriába és Irakba utazó szélsőségesek előtt nem zárta le a török – szír határt, így gyakorlatilag, a török politika közvetlenül járult hozzá a szélsőséges faktorok utánpótlásának duzzadásához.⁵² Ahogy Szaúd-Arábia is teret engedett a szunnita szélsőségeseknek, akként Törökország is, mivel a síita vezetésű⁵³ szír rezsim megbuktatása, agendaszerű relevanciával bír, abban a pillanatban, hogy elvész a „síita-félhold” egyik

információkra alapozzák. Az ezekről való beszámolást, az iráni hírügység (IRNA) szellőztette meg, még a nyár derekán. Izrael és a Moszad szerepét és célját pedig, úgy írják le, mint az iszlám „képének befekettítése” a szélsőségesek által, a saját céljaik érdekében. Ugyanakkor, megfigyelhető az a kronológiai egybeesés is, az „ISIS” gyakorlati térnyerése, és a kiújuló palesztin-izraeli véres háború között. Ebben az olvasatban pedig, az a vád is ér(het)i Izraelt, hogy azt a kegyetlen háborút, amely Gázában kiújult, és a hozzátartozó brutalitást akarja palástolni a nemzetközi közvélemény előtt, az „ISIS” aktivitása által. A témát érintő polémiairól, lásd a *Haaretz* beszámolóját: *Senior Iran official: Israel's Mossad created ISIS*. *Haaretz*, 2014.11.04. Online: <http://www.haaretz.com/news/middle-east/1.624626> Letöltés: 2014.11.20.

⁵⁰ POLYCHRONIOU, Muslim Village, 2014.10.11. „Szaúd-Arábia a kőolajból származó hatalmas bevételeit használja fel, hogy terjessze a wahabita - szalafita doktrínákat az iskolákban, a mecsetekben, továbbá, az elsődleges forrás a radikális iszlamista csoportok finanszírozásának, az öböl-menti (amerikai szövetséges) államokkal karöltve.” Majd hozzáteszi: „Természetesen, a rezsimiek félnek az ISIS-től, viszont úgy néz ki, hogy az anyagi támogatást nem tartják vissza azok a gazdag donorok, akik Szaúd-Arábiában, és az Emírátságokban székelnek, amelynek alapvetően ideológiai gyökérzete van, hiszen, mint ahogy említettem is, a szaúdi radikális iszlamista felfogás sem szűnt meg.”

⁵¹ GUTMAN, Roy: *Biden continues to apologize; first Turkey, now UAE*. McClatchy DC, 2014.10.06. Online: http://www.mcclatchydc.com/2014/10/06/242222_biden-continues-to-apologize-first.html?rh=1 Letöltés: 2014.10.29.

⁵² Korunk egyik legkiválóbb magyar biztonságpolitikai szakértője, Nógrádi György is számos alkalommal felhívta erre a figyelmet. Továbbá arra is, hogy a Nyugatnak alapvető célja az is, hogy eltudja érni azt, hogy a törökök zárják le a határokat. NÓGRÁDI György: *Válságvezeték*. Előadás, a Dialógus Platform szervezésében, 2014.09.09. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=qUpjoBPgh58> Letöltés: 2014.11.01.

⁵³ FODOR István: *Az iszlám politikaelmélete az „arab tavasz” tükrében*. In.: Gulyás Martin (szerk.): *Studia Vincentiana*. Szent Vince Szakkollégium Válogatott Tanulmányok. 1/2014. Piliscsaba. 38.

markáns pillére Szíria tükrében, úgy gyengül exponenciálisan a síita világ, és a térségbeli elsődleges nagyhatalom, Irán is. Biden, hasonlóképpen az öböl menti szunnita szövetségesekkel kapcsolatban, Erdoğan politikájának vészes következményeit is prezentálta a (török-szír) határkérdés ügyében: „*We let too many people through. So we're trying to seal the border.*”⁵⁴

A szír polgárháborúban, az „ISIS” meghatározó hatalommá válásáig, az USA (/Nyugat) alapvető stratégiai célja volt, az Baššār Ḥāfiẓ al-’Asad rezsim megbuktatása, és az ellene, - mérsékeltként interpretált - felkelő erők támogatása. A „szír-kérdés” abszolválásának eszközeként, a légi bombázások szolgáltak volna, mint ahogy jelenleg is konstatálhatjuk, Irak esetében is. Alapjaiban véve, téves az a feltételezés és állásfoglalás, hogy a „mérsékelt-demokratikus” szellemiségű felkelőket kell támogatni a szír polgárháborúban, mivel a helyszínen, a szír frontokon egyszerűen nem beszélhetünk ilyen tényezőkről, mivel a felkelők legjava szélsőséges, ahogy az „ISIS” szír területeken való megerősödése is alátámasztja ezt a tényt.⁵⁵ A brit nemzetbiztonsági szakértő, Nafeez Ahmed is felhívta a figyelmet a támogatások antagonisztikus jellegére. Argumentációjában kifejtette, hogy a szír ellenzéki erőknek folyósítandó utánpótlások, (akár finansziális, akár fegyverbeli is legyen) *de facto* a szélsőséges erőköt szolgálja, mint például az „ISIS” vagy a JaNF.⁵⁶ Konklúzióként megállapítandó, hogy ugyan a 9/11-ei beszédében, az amerikai elnök az „ISIS” megsemmisítését⁵⁷ irányozta elő, gyakorlatilag abszolválhatatlan. Igencsak anakronisztikus,

⁵⁴ 2014. október 2.-án, a *Harvard Kennedy School* adott otthont annak a nagy volumenű beszédnek, amelynek keretein belül, Biden beismerte, hogy a térségbeli, amerikai szövetségesek, baráti államok támogatják az „ISIS”-t. A török határkérdés ügyében is értekezett. Lásd: *Biden: Our Allies in the ME Funded and Nurtured ISIS*. Harvard Kennedy School, 2014.10.02. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=7xQ2HxD3nUM> Letöltés: 2014.10.28. Vö.: A katarai támogatásokról való beszámoló: BLAIR, David – SPENCER, Richard: *How Qatar is funding the rise of Islamist extremists*. The Telegraph, 2014.09.20. Online: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/qatar/11110931/How-Qatar-is-funding-the-rise-of-Islamist-extremists.html?fb> Letöltés: 2014.11.20.

⁵⁵ Erre utal az amerikai biztonságpolitikai szakértő, Pillar is, mikor a mérsékelt jelzőt idézőjelben használja („*moderate*”). PILLAR, Paul R.: *Obama's Much-Conflicted Syrian Policy*. Consortiumnews, 2014.10.14. Online: <http://consortiumnews.com/2014/10/14/obamas-much-conflicted-syrian-policy/> Letöltés: 2014.10.29. A mérsékeltként definiált, felkelő erők katonai támogatásáról szóló, hivatalos programtervezetet lásd itt: EISENSTADT, Michael - WHITE, Jeffrey: *An Enhanced Train-and-Equip Program for the Moderate Syrian Opposition: A Key Element of U.S. Policy for Syria and Iraq*. Policy Analysis. The Washington Institute, 2014.07.08. Online: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/an-enhanced-train-and-equip-program-for-the-moderate-syrian-opposition> Letöltés: 2014.09.22.

⁵⁶ Ahmed írásának relevanciáját mélyíti, hogy sok primer forrást (Stratfor dokumentumok, RAND Corporation jelentések, izraeli hírszerzési anyagok) vesz citátum alá az analizálásában. AHMED, Nafeez: *How the west created the Islamic State*. 2014.09.11. Online: <https://medium.com/@NafeezAhmed/how-the-west-created-the-islamic-state-dbfa6f83bc1f> Letöltés: 2014.10.27.

⁵⁷ Az „ISIS” elleni fellépés stratégiája, a teljesen „lebontani és megsemmisíteni” címszavakkal lett beharangozva. WALKER, Tim: *9/11 anniversary: Barack Obama unveils 'degrade and ultimately destroy' strategy against Isis*. The Independent, 2014.09.11. Online: <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/barack-obama-unveils-strategy-against-isis-on-eve-of-911->

hogy maga, az amerikai politika is szervesen hozzájárul ahhoz, hogy a „9/11-ei beszéd” kivitelezhetetlen legyen, amíg a „mérsékelt” felkelőknek fegyvert szállít Szíriába, vagy abban a Szaúd-Arábiában akarja az „ISIS” elleni erőket⁵⁸ kiképeztetni, ahol eléggé szignifikáns méretű az instabilitás, és a belső szélsőségek pislákoló tüze, igen könnyen lángra tud lobbanni. Khashoggi úgy foglalta össze az „ISIS” megerősödését (amely egyben általános szimptóma is a szélsőségek térnyerése esetében) indukáló okokat, hogy az „ISIS” is, egy sajátos kinövésének annak a környezetnek, amelyet az intolerancia, a düh, hibás politikai lépések hatványozódása és a zsarnokság eredményezett. Eme faktorokat nevezi meg alapvető ok-okozati kapcsolatnak ezen szélsőséges szervezet vérrel telített születésének.⁵⁹

6., A SAÚDI DIVERZITÁS, A *Wahhābiyyah* IDENTITÁS⁶⁰

anniversary-9725005.html Letöltés: 2014.09.20. Ugyanakkor, azt is érdemes számításba venni, hogy a 9/11-ei állami beszéd előtti napokban, még úgy nyilatkozott Obama, hogy nincs stratégiája az „ISIS”-el kapcsolatban. (Amely nyilatkozata, igencsak negatív fogadtatásban részesült, s releváns kritika is érte az Obama - adminisztrációt.) Erről lásd: SCHOEN, Doug: *President Obama Lays Out His Strategy To Destroy ISIS On Eve of 9/11*. Forbes, 2014.09.10. Online: <http://www.forbes.com/sites/dougschoen/2014/09/10/president-obama-lays-out-his-strategy-to-destroy-isis-on-eve-of-911/> Letöltés: 2014.10.04.

⁵⁸ Az amerikai külügyminiszter, John Kerry szállította azt a „kérést” (pontosabban: stratégiai felkérését) a királyságba, hogy annak földjén lehessen az „ISIS” ellen, - sikeresen - fellépni tudó erőket szisztematikusan kiképezni. A rijádi találkozón, a térség valamennyi szunnita államának (többek között: Egyiptom, Törökország stb.) magas beosztású vezetője is jelen volt. A találkozó keretén belül megfogant célok között szerepelt, hogy el kell vágni az „ISIS” utánpótlási vonalait, és meg kell akadályozni az „ISIS” kontrollálása alatt lévő olaj fekete piaci értékesítését. GORDON, Michael R. – SCHMITT, Eric: *Saudi Arabia Will Grant U.S. Request for Anti-ISIS Training Program*. The New York Times, 2014.09.10. Online: http://www.nytimes.com/2014/09/11/world/middleeast/saudi-arabia-isis.html?_r=0 Letöltés: 2014.10.22. Viszont, a szóban forgó célkitűzés eszköze, azaz, az „ISIS” elleni hadművelet részeként mérsékelt felkelőket kiképezni, és felszerelni, mint ahogy a szaúdi egyeztetésen is fókuszban volt, továbbra is csak egy utópikus elképzelés. Erről számol be részleteiben, a francia *L'Info Alternative* is: „*Même les médias états-uniens reconnaissent maintenant que les soi-disant rebelles syriens «modérés» pour lequel Obama veut collecter 500 millions de dollars, sont pratiquement inexistantes*” A nyugati retorika által, mérsékeltnek determinált felkelőket pedig, délibábnak nevezi, valótlanáguk okán: „*ils ont toujours été un mirage, créatures de la propagande occidentale.*” A cikk helyesen érzékelteti azt, hogyha az Obama - adminisztráció ténylegesen vissza akarja szorítani a szélsőségeket, akkor elemeiben kell változtatni Asad megítélésében, azaz nem ellenséggé kell definiálni és kezelni („...le meilleur et le plus logique allié serait le président syrien Assad...”), mert az, hogy Asad hatalmon tud-e maradni Szíriában, vagy sem, kulcsfontosságú, nemcsak a térség, hanem globális biztonságpolitikai szempontból egyaránt. A cikk részleteiben: FORD, Glen: *Le plan d'Obama pour attaquer la Syrie, sous couvert de la lutte contre l'EIL* (BAR). *L'Info Alternative*, 2014.09.10. Online: http://www.alterinfo.net/Le-plan-d-Obama-pour-attaquer-la-Syrie-sous-couvert-de-la-lutte-contre-l-EIL-BAR_a106122.html Letöltés: 2014.10.22.

⁵⁹ KHASHOGGI, Al Arabiya, 2014.08.17. Ugyanezeket a válságos, és destruktív tényezőket nevezte meg az „arab tavasz” erupciójának okaként is. Amellyel egyet kell érteni, de ugyanakkor, árnyaltabban megfogalmazva, az iszlám, vallási attitűdének, hibás politikai alkalmazása volt az egyik fő motorja, az „arab tavasz”-nak.

⁶⁰ ROSINY, Stephan: *Kulturen und Religionen*. BPB, 2013.01.02. Online: <http://www.bpb.de/izpb/156585/kulturen-und-religionen?p=all> Letöltés: 2014.11.24.

A szaúdi királyságon belüli viszonyulást ehhez a „szunnita” terrorszervezethez, nem lehet általánosítva leírni, kezelni akként, hogy egyöntetűen elismerik és támogatják az „ISIS” létét és tevékenységeit.⁶¹ Természetesen, akik támogatják (a nyugat felé való közeledést, és modernitást elutasítóak), azok, többek között a síita világ tűzének oltóanyagát, azaz a síita Irán, és szövetségeseinek semlegesítő eszközeként definiálják a szervezetet. Amely mint eszköz, kiválóan teljesít az ortodox szaúdi-szunnita érdekek mentén; az átformálódó közel-keleti belső gyűrű értelmében, amelyen belül az *al-Da'wa al-Wahhābiyyah* (wahabizmus eszméire való hívás) felfogás magvából burjánzó ideológiát interpretálják az egyedüli létjogosultsággal felvértezett hatalomnak, amelyre az „ISIS” is hivatkozik, és Szaúd-Arábia is. Ugyanakkor egy másik megközelítés (a modernitás, a progresszív irányt követők) szerint, félelemmel átitatott fenntartással kell figyelni és okulni a múlt vészterhes tapasztalataiból, mikor is a *wahhābiyyah ikhwān* mozgalom felkelt 'Abd al-'Azīz rendszere ellen az 1920-s évek végén, és potenciális destruktív fenyegetéssel bírtak a szaúdi hatalomra nézve.⁶² Az „ISIS” radikális ideológiája úgy néz ki, hogy a szaúdi múlt eme eseményének sötétségével övezett XXI. századi manifesztálódása, amelyre Khashoggi is utalt, mikor megfogalmazta abbéli gondolatát, hogy Szaúd-Arábiának és a Nyugatnak át kell gondolnia azt, hogy milyen politikai irányvonalat és diskurzust folytat.⁶³ Ráadásul, egy 2014. júliusi felmérés szerint, a szaúdiak 92%-a szimpatizál kisebb, vagy nagyobb mértékben az „IS” szíriai és iraki berendezkedésével, és célkitűzésével.⁶⁴ Szaúd-Arábia belső konfrontálódását, feszültségét az

⁶¹ Eklatáns eset a 2014.06.29.-ét követő események, mikor a „kalifátus” deklarálását követően, a szaúdi - iraki határvonalon, 30 ezer szaúdi katona lett mozgósítva, hogy elejét tudják venni, egy potenciális betörési fenyegetésnek. MARZ, Marzioglu, 2014.09.28

⁶² Az *ikhwān* mozgalom, a sivatag törzseinek egyesítését jelentette, a *wahhābiyyah* ideológiájának zászlaja alatt, és annak, mint élharcosaiként jelentek meg. Félelmet nem ismerve forgatták fegyvereiket, amelynek eredményeképpen Mekka, Medina és Dzsidá földjei is a szaúdi hatalom kezében összpontosult az 1920-s évek idusára. Erejük és merev elfogultságuk a *wahhābiyyah* eszmék irányába, olyan méreteket kezdett öltetni, hogy a szaúdi uralkodó, 'Abd al-'Azīz szempontjából tekintve, a fenyegetés magvát hordozták magukban a szaúdi hatalomra nézve, így (mivel már a szaúdi uralkodó ellen is felkeltek, annak a káros újításaira [*bid'a*] hivatkozva), terhessé váltak 'Abd al-'Azīz számára, ezért felszámolta a mozgalmat. CROOKE, Alastair: *Middle East Time Bomb: The Real Aim of ISIS Is to Replace the Saud Family as the New Emirs of Arabia*. The World Post, 2014.09.02. Online elérhető: http://www.huffingtonpost.com/alastair-crooke/isis-aim-saudi-arabia_b_5748744.html Letöltés: 2014.10.23. (Nem elhanyagolható tényező, hogy Crooke volt MI6 tisztviselő.); AL-IBRAHIM, Fouad: *Why ISIS is threat to Saudi Arabia: Wahhabism's deferred promise*. Al-Akhbar, 2014.08.22. Online: <http://english.al-akhbar.com/node/21234> Letöltés: 2014.11.24. A már utalt, destruktív hatású *bid'a* vádja, amely az *ikhwān* részéről a szaúdi hatalmat érte, egyaránt érintette a távíró vagy a mobilizált járművek alkalmazását. A felek közötti konfrontálódásról és összeütközésekről lásd: STEINBERG, Guido: *Religion und Staat in Saudi-Arabien: die wahhabitischen Gelenhrten 1902-1953*. Würzburg, Ergon, Auflage: 1., 2002, 446.

⁶³ KHASHOGGI, Al Arabiya, 2014.08.17.

⁶⁴ AL-DUHAILAN, Abdullah - THIAH, Rahma - AL-HAYEK, Shaden: *Saudi poll to reveal public's level of sympathy for IS*. Al-Monitor, 2014.07.22. Online elérhető: <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/07/saudi-families-refuse-condolences-isis-position.html> Letöltés: 2014.10.24.

„ISIS” megítélését illetően, csakis a szaúdi királyság teológiai, illetve ideológiai doktrinális és történelmi dualitásának gyökerein keresztül lehetséges.

A szaúdi identitás egyik alapvető sarokköve, akkurátus jelleggel kötődik Muḥammad ibn ‘Abd al-Wahhāb nevéhez, és a róla elnevezett szunnita, szektáriánus teológiai irányzathoz, a *wahhābiyyah* mozgalomhoz, amely szélsőséges puritanizmusát és az ebből táplálkozó vasnyakú merevségét felkarolta a szaúdi uralkodó, ‘Abd al-‘Azīz.⁶⁵ A második alapvető pillérként, az 1920-s évek eseményeinek egyik fő szereplőjét, magát ‘Abd al-‘Azīz királyt (harmadik szaúdi állam) kell megnevezni, aki, kvázi az államiság irányába koordinálta a kikristályosodó Szaúd-Arábiát, viszont egy szignifikáns konfrontálódással ütközött meg; az *ikhwān* mozgalom zavargásaival. Gyakorlatilag, ő öntötte formába, azaz intézményesítette a *wahhābiyyah* eszmék szélsőségesen puritán pulzálását. Maga a szellemiség milyenségét is tanulságos lenne részleteiben analizálni, hiszen egy kulturális, értékrendbeli sajátosságot hozott és erősített meg, de ugyanakkor a nyitottság, a flexibilitás nem volt jellemzője. A *wahhābiyyah* alaptana, hogy az idők során, az iszlámot ért mindenféle destruktív impulzusokat, és az ezekből generálódott elhajlásokat alapjaiban számolja fel, ezáltal kiküszöbölve ezeket a fertőző eretnokségeket és bálványimádásokat, és az elferdítéseket semlegesítve, az iszlám *ab origine* meglévő, - azaz a Mohamedi időszak alatti - egyszerűsége és tisztasága öltön újfent testet.⁶⁶

⁶⁵ 1741-ben az akkorra - radikális tanai okán - hontalanná vált ‘Abd al-Wahhāb-ot menekültként befogadta klánjának védő szárnyai közé ‘Abd al-‘Azīz, hiszen a teoretikus szavaiban olyan új kohéziós erőt vélt felfedezni, amely adekvát eszköz lesz arra, hogy az arab tradíciókon, és konvenciókon felül emelkedjen, expanziós hatalmi törekvései során. Így vált a szaúdi érdek kezében fegyverré, az ideológia ereje, amely a modern Szaúd-Arábia alapjait fogja letételezni. A két fél, 1744-ben kötött egy kétoldalú megállapodást, amelynek keretén belül deklarálták az együttműködést, hiszen alapvetően 3 pontra strukturálódott az egyezés: (1.) A szaúdi klán patronálja Abd al-Wahhāb-ot (2.) míg ő, és követői lojalitással viseltetnek a Szaúdi-klán felé. (3.) Alapvetően a dzsihádra tekintenek, mint szükséges eszközre a hitetlenekkel szemben vívandó küzdelmek során. AL-IBRAHIM, Al-Akhbar, 2014.08.22.; COOK, Michael: *On the Origins of Wahhābism*. In.: Journal of the Royal Asiatic Society, 3. Series, Vol. 2, No. 2, Cambridge, Cambridge University Press. 191-202.; REDISSI, Hamadi: *Le Pacte de Nadjd. Comment l’islam sectaire est devenu l’islam*. Paris, Seuil, 2007.

⁶⁶ SCHELLENBERG, Frank: *Kulturelle Identität und religiöser Pluralismus bei Husayn Aḥmad Amīn*. Bamberg, Univ. of Bamberg Press, 2012. 34. A korai iszlám autentikusságát, *as-Salaf aṣ-Ṣāliḥ* (vagy rövidebben, a *salaf*) determinálja, azaz a „tévedhetetlen és jámbor elődök”, akik Mohamed kortársai voltak. A muszlimok első három generációja tartozik a *salaf* interpretációjába, fordítások terén egyaránt használatos az „igaz ősök/jámbor elődök” definíálás is. Al-Buḥārī tolmácsolásában: „A nemzedékem tagjai a legjobbak, majd az utánuk következők, majd azok, akik később őket követik.” (*Ḥadīth* 3:48:819-820) Az első generáció a *Ṣaḥāba* (Mohamed társai, kompániája, akik látták és találkoztak vele), a második generáció az utódok, a *Tābi‘īn* generáció. A harmadik generáció pedig, az utódok leszármazottai, a *Tāba‘ at-Tābi‘īn*. Részletesebben: MARTIN, Richard C.: *Encyclopedia of Islam and the Muslim World*. Macmillan Reference USA, Thomson Gale, 2003. *Salafīyya* címszó, 608-610.; ZANATY, Anwer Mahmoud: *Glossary of Islamic Terms. English-Arabic*. TheVista, 2006. *Salafī* címszó, 201.; ABBŪD, Ṣāliḥ ibn ‘Abd Allāh: *Aqīdat al-shaykh Muḥammad ibn ‘Abd al-Wahhāb al-salafīyyah wa-atharuhā fī al-‘ālam al-Islāmī* (2 v.) Editon: al-Ṭab‘ah 4., al-Madīnah al-Munawwarah : al-Jāmi‘ah al-Islāmīyah, 2006.

Muḥammad ibn ‘Abd al-Wahhāb szellemi előfutára, kvázi teoretikus mestere, a XIV. században élt és alkotott muszlim tudós, Ibn Taimīya volt. Egy front keretén belül hirdetett háborút a síitizmus, szúfizmus és a görög filozófiával szemben is. Teológiai-ideológiai retorikájában egyaránt felemelte a szavát, a próféta sírjának látogatása ellen, mint ahogy, annak a születésnapjának a megünneplése ellen is. Argumentációjában kifejtette, hogy az ilyen, és ehhez hasonló cselekedetek, nem mások, mint a keresztényi interpretációban megközelített Jézusi istentisztelet milyensége, amely természetéből fakadóan, nem az iszlám szerves része, hanem csak egy keresztényi elemnek az átvétele, és utánzása, amely könnyen indukálhat bálványimádást. Muḥammad ibn ‘Abd al-Wahhāb egyébként, hasonlóképpen tekintett a lokális arab-beduin törzsekre is, akik megítélése még negatívabb kontextusban jelent meg a sajátságos hitvilágukból adódóan, amelynek a szentek tisztelete, a sírkövek felállítása, és a folklórjukból eredeztethető babonás hiedelemviláguk egyaránt szerves részét képezte. Ezeket a jelenségeket egyöntetűen olyan vallási újításokként (*bid’ah*⁶⁷) determinált, amelyek Istentől eltévelyedettek, és tiltottak. Elődje szavait és tanításait magáévá tette ‘Abd al-Wahhāb. Megítélése szerint, ezek a „köztes szereplők” az ember és Isten reláció tekintetében, roppant mód károsak, mert eltéríthetik, befolyásolhatják az egyén emocionális elhivatottságát és tudatát az egy Isten irányába. Pontosan ezért tiltotta meg, a szentek, avagy az elhalálozottak felé irányuló imádatot,⁶⁸ és imát, sírkövekhez és speciálisan kialakított mecsetekhez való zarándoklást, de ugyanúgy tiltotta a különféle vallásos ünnepélyeket, ahol szintúgy potenciális színtér keletkezhett a szentek ünneplésére, avagy Mohamed próféta születésnapjának ünneplését is egyaránt tiltás övezte. A jog - igazságszolgáltatás struktúrájában is homogenizációt alkalmazott, tehát, csak az általa interpretált jogszolgáltatás volt a mérvadó, aki másokra tekint, az a *wahhābiyyah* interpretáció szerint hitehagyottként definiálandó, és mint olyan, felszámolandó. Pontosan erre a szigorú és centrikus gyakorlatra hivatkozik, és egyben alkalmazza az „ISIS” is, az a személy, aki más joggyakorlatot

⁶⁷ Az iszlám terminológiájában vett *bid’ah* jellegéről lásd, Ash-Shāfi‘ī imám szavait: „Minden *bid’ah*-nak tekintendő, ami nincs benne a Koránban, Sunnah-ban, vagy nem valamelyik (Mohamed) társ szavaihoz köthető.” A muszlim polihisztor, Ibn al-Jawzī szerint: „Az imádat minden formája *bid’ah*, amelyek nem léteztek (Mohamed, és társainak idejében), és később lettek alkalmazva.” Az újítások veszélyessége,- és ezért való ignorálását,- a megosztottsághoz vezető utat szimbolizálja, amely teli van destruktív hatásokkal, mint például, a hitehagyás, a muszlim közösség közötti permanens konfrontálódások, maga a vallásnak a megváltoztatása. Részletesebben, számos citátummal lásd: *Bid’ah (Innovation)*. Islam House. Online: http://d1.islamhouse.com/data/en/ih_books/single/en_Bidah.pdf Letöltés: 2014.11.22.

⁶⁸ AL-SA'DI, 'Allāmah 'Abd al-Rahmān: *An Explanation of Muhammad ibn Abd al Wahhab's Kitab al Tawhid*. Al-Hidaayah Publishing & Distribution, 2003. Chapter No. 21: Abd al-Wahhāb a próféta szavaira hivatkozik, aki azt kérte Istentől, hogy sírja, soha ne váljon imádat tárgyává. Majd hozzáteszi a puritanista reformer, hogy a szent emberek sírja felé irányuló túlzott kötődés, bálványimádás, és az iszlám előtti, tudatlan, pogány kort, a *ḡāhiliyya* kort idézi, amely Isten haragvását generálja. A *ḡāhiliyya* koráról több helyen értekezik a Korán is; 3:154, 5:50, 33:33, 48:26. Lásd még: RUPP, Horst F. - HUIZING, Klass: *Religion im Plural*. Königshausen u. Neumann, 2011. 57.

követ(ne), mint az „ISIS” által gyakorolt, azt a személyt rögvést az aposztázia (*takfīr*⁶⁹) vádja éri, akit ki kell irtani, mert szennyezi a(z „ISIS” értelmezésében megjelenő) hitet. Ezen merev és ellentmondást nem tűrő korlátozások tana, a *wahhābiyyah* doktrínájának egyik alappillérvé vált, amit *takfīrizmusként* manifesztálódott.⁷⁰

Ahogy évszázadokkal korábban Ibn Taimīya,⁷¹ úgy ‘Abd al-Wahhāb is Mohamed, medinai időszakában formálódott muszlim társadalmat, közösséget tekintette a legjobb,

⁶⁹ Kevésbé ismert, hogy a *takfīr* is több interpretációt tartalmaz az iszlám terminológiájában. Egyrészt tartalmazza a ’kiközösítést’, ugyanakkor, a mély, alapos ’elmélkedést’ (*cogitation*) is magába olvasztja. A ’kiközösítés’ súlyosabb variánsa a *kufīr*, azaz ’hitetlenség’ vádja. A diverzitásra adandó választ, az iszlám törvénykezésében fektették le, amely szervesen merít a Korán szavaiból. Számos vers ad felhívást, a gondolkodás, tanulás, értelem negligálhatatlan relevanciájára: „*Hát nem gondolkodnak el a Koránon?*” (4:82) A tudás permanens megszerzésével és bővítésével, a muszlim hitű el tudja kerülni az őt rombolásba taszítót (*tāġūt*): „*Azok azonban, akik elkerülik a Tāġūt-ot (mindenféle hamis istenségek) és nem szolgálják azt és Allah-nak bányák meg bűneiket, azoknak az örömhír jár. Hirdesd hát az örömhírt az Én szolgálóimnak! Azok, akik figyelnek a Szóra és azt követik, ami abból a legjobb, ők azok, akiket Allah, az Igaz Útra vezetett. Ők azok, akik az eszüket használják.*” (39: 17-18) Az iszlám történelme során, számos esetben bukkantak fel olyan fanatikus entitások, amelyek, más csoportokat, közösségeket a hitehagyás (*takfīr*) vádjával illették. A tudósok körében, egységes az álláspont, hogy a *Khawārij* mozgalom volt a gyakorlati értelemben vett, első manifesztálódása az ideologikus fanatizmussal átszőtt erőszaknak. Megítélésük szerint, a negyedik kalifa, ‘Alī ibn abī Ṭālib (656-661) illegitim módon próbálta a hatalmat gyakorolni, ezért a *takfīr* vádjával illették. Továbbá, aki nem akceptálta, és jelentette ki, hogy ‘Alī hitetlen, azt a személyt is hitehagyás vádja érte, akit meg kellett semmisíteni. Még Mohamed kompániájából is, többen áldozatul estek ennek a perzisztáló *Khawārij* ideológiának. Érdemes egy-pár gondolat erejéig megemlékezni arról is, hogy ‘Alī, ugyan kereste a diskurzust az ellene fellépő mozgalom képviselővel, de vállalkozása sikertelen lett, és az egyik fanatikus orgyilkos, ‘Abd al-Rahmān ibn Muljam oltotta ki az életét, arra hivatkozva, hogy ‘Alī-nak nincs semmi hatalma sem. Amennyiben, a harmadik kalifa, ‘Uthmān ibn ‘Affān (644-656) halálát vesszük górcső alá, az ő esetében, azt a brutális fanatizmust konstatálhatjuk, mint utóda, ‘Alī esetében is, mivel éppen a Korán lapjainak olvasása alatt törtek rá, és gyilkolták meg. Ezt az iszlámon belüli vészterhes időszakot nevezzük, a „nagy megpróbáltatás időszakának” (*al-Fitna al-kubrā*). Erről bővebben: HUSAIN, Ṭāhā : *al-Fitna al-kubrā*. Dār al-Ma‘ārif, 1968.; PIGNON, Tatiana: *Grande Discorde (Al-Fitna Al-Kubrā) 655-661*. Les clés du Moyen-Orient, 2012.03.22. Online: <http://www.lescledumoyenorient.com/Grande-Discorde-al-fitna-al-kubra.html> Letöltés: 2014.11.20. Figyelemre méltó az is, hogy a kegyetlenséggel meggyilkolt ‘Uthmān ibn ‘Affān testének az eltemetését, az agresszorok nem engedélyezték a Jannat al-Bāqī (medinai) temetőben, ezért a helyi zsidó temetőben helyezték örök nyugalomra. Konklúzióként megállapítandó, hogy mikor a „gondolkodás” (amelyet a citált Korán versek is sugalmaznak) ellehetetlenül, avagy korlátozva lesz, akkor helyét átveszi a *takfīr* ereje. Ahogy az *al-Fitna al-kubrā* időszakában, úgy napjainkban, az „ISIS” létét is az erőszakos, indolens magatartás határozza meg, amely a szellemet, a kultúra virágzását („gondolkodás”) pusztítja, és az erőszakból táplálkozik. Al-Ājurī kifejtette, hogy amit ezek a szélsőségesek tesznek, nem más, mint egy szándékos félreinterpretálása a Koránnak, amit csak a saját vágyaik hajtanak, és nem az Isteni útmutatás valója. Lásd itt: AL-ĀJURĪ: *Kitābush-Sharī‘ah*. vol.1, 325. Hasonlóképpen argumentál Ibn al-Jawzī is, aki a Sátán szülöttjeinek definiálta a *Khawārij* mozgalmát, és tetteit. Amelyben, a gondolkodás elveszett, és csak a materiális érdekek a mérvadóak. Ezáltal fognak fegyvert Isten szava, és a muszlimok ellen is. IBN JAWZĪ: *Talbīs Iblīs*. 91. Ennek okán érthetővé válik az, hogy az „ISIS”-t, egy XXI. századi *Khawārij* mozgalomnak is determinálnak, mivel eszköztárunkban, mentalitásukban, és merev ideologikus struktúrájukban igen sok a közös vonás. ELIAS, Abu Amina: *Islam rejects the call of ISIS to murder civilians*. Faith in Allah, 2014.09.24. Online: <http://www.faithinallah.org/islam-rejects-the-call-of-isis-to-murder-civilians/> Letöltés: 2014.11.22.

⁷⁰ CROOKE, Alastair: *You Can't Understand ISIS If You Don't Know the History of Wahhabism in Saudi Arabia*. *The World Post*, 2014.08.27. Online elérhető: http://www.huffingtonpost.com/alastair-crooke/isis-wahhabism-saudi-arabia_b_5717157.html. Letöltés: 2014.10.23.

⁷¹ 1262-1328 között élt, Hanbalī irányt követő, jogtudós és teológus. Megítélése, már a kortársai között is igen vitatott volt akár a damaszkuszi, akár a kairói időszakát vesszük alapul. Igen markáns, és disputát nem tűrően argumentált minden olyan vallási felfogás, és gyakorlattal szemben, amelyek bármilyen formában is hatással tudtak lenni, az Isten - ember kapcsolatának alappilléreire. Ekként lépett fel a *ṣūfī* tanokkal, különösképpen a *ṣūfī*

legtökéletesebb terminusnak, és kontextusnak az iszlám történetében, melynek visszaállítására, minden hithű muszlim feltétel nélkül törekednie kell. A *wahhābiyyah* eme princípiumként interpretált esszenciája, a *salaf* (szalafizmus). Azért, hogy az ideológiai alapok, fennakadások nélkül, általánosan alkalmazottként jelenjenek meg, és nyerjenek minél szélesebb teret, ‘Abd al-Wahhāb szisztematikusan törekedett azon konformitásra, amit a gyakorlatban tudni is kellett alkalmazni. Ennek a gyakorlatiasságnak az egyik manifesztálódott faktora, hogy minden egyes muszlimnak, kötelessége fogadalmat, azaz hűséget tennie, az éppen aktuális vezetőnek. Természetszerűleg, az esetben, hogyha valaki nem volt hajlandó azonosulni eme ideológiai alappillérekkel, akkor az, tettelegességi retorziót vont maga után.⁷² A halált érdemlő hitehagyottak táborába, a *wahhābiyyah* interpretáció és megközelítés szerint egyaránt beletartoztak a síiták, szúfizmus követői, és nyilvánvalóan, más muszlim felekezetek, irányzatok is, akiket ‘Abd al-Wahhāb nem tekintett muszlimoknak.⁷³ Nyilván, aki az ideológiai homogenizációnak nem vetette alá magát, azt alapvetően „rendszer ellenesként” lett determinálva, mint ahogy minden autoriter, szélsőséges hatalmi berendezkedés esetében szokás kezelni, az ideológiai alapokat nem akceptálóakat.⁷⁴

Az „ISIS” hitvallásának, tetteinek, azaz az ideológiai gyakorlatának testet öltött formáinak az átfogó megértéséhez, ismernünk kell a még csak csírájában leledző, korai szaúdi

metafizikát megtestesítő, *waḥdat al-wujūd*-al szemben is. Ibn Taimīya biográfiával és hitvallásával kapcsolatosan lásd: LAOUST, Henri: *Essai sur le doctrines sociales et politiques de Takī-d-Dīn Ahmad b. Taimīya: canoniste hanbalite, né à Harrān en 661/1262, mort à Damas en 728/1328*. Cairo, l'Institut français d'archéologie orientale, 1939.; LAOUST, Henri: *Quelques opinions sur la théodicée d'Ibn Taimīya*. Mélanges Maspero, Cairo, l'Institut français d'archéologie orientale, 1940. Ibn Taimīya úgy vélekedett, hogy minden rossznak a magva abban leledzik, mikor az ember eltér az eredeti tanításoktól. Mivel, Allah tökéletes, így az útmutatásai is azok, amelyeket nem lehet transzformálni, mivel az esetben, hitetlenség (*kufr*) lesz úrrá: YASIN, Muhammad Naim (ed.): *Ibn Taymiyyah - Book of Emaan. According to the classical works of Shaikhul-Islam*. 5-6. London, Al-Firdous, [é.n.] 10-80, 183-256. A hit eredeti formájáról, és annak fenntartásáról szóló értekezésének angol fordítása: AL-ANI, Salman Hassan - TEL, Shadia Ahmad: *Ibn Taymiyyah - Kitāb Al-Iman. Book of Faith*. Kuala Lumpur, Islamic Book Trust, 2009. Vö.: MEMON, Muhammad Umar: *Ibn Taimīya 's struggle against popular religion : with an annotated translation of his Kitāb iqtidā' aṣ -ṣirāṭ al -mustaquīm mukhālafat aṣḥāb al-jahīm*. Mouton, The Hague, 1976.

⁷² A *wahhābiyyah* teológiai és ideológiai állásfoglalásáról nyújt átfogó képet, maga Abd al-Wahhāb által jegyzet írás, az iszlám alapelveiről szólóan. Az újra közre adott változat szignifikáns voltát mélyíti, hogy igen nagy kommentár és számos lábjegyzetes kiegészítéssel lett ellátva: AL-UTHAYMIN, Muhammad bin (ed.) - ABDUL-WAHHAB, Muhammad bin: *Commentary on the Three Fundamental Principles of Islam*. Riyadh, Darussalam, 2009.

⁷³ Fiatalkori utazásai során, az Arab-félsziget jelentős részét bejárta, és egyöntetűen siralmas állapotokat konstataált a személyes interpretációjában, az iszlámot ért „káros hordalékok” miatt. Karakterisztikájában elítélt minden transzformálódást, amely az eredeti iszlám formáktól eltért, különösképpen igaz volt ez a szúfizmusra. Baṣrah városában tette meg azt a felhívást, amely az iszlám fundamentumához (erőszakos úton) való visszatérést tűzte zászlajára. KHOURY, Yara El: *Le premier Etat saoudien (1745-1818)*. Les clés du Moyen-Orient, 2014.04.16. Online: <http://www.lescledumoyenorient.com/Le-premier-Etat-saoudien-1745-1818.html> Letöltés: 2014.11.22.

⁷⁴ ALGAR, Hamid: *Wahhabism: A Critical Essay*. NY, Islamic Publications International, 2002.

- *wahhābiyyah* történetének egyes fejezeteit.⁷⁵ 'Abd al-'Azīz és 'Abd al-Wahhāb kooperációja keretén belül a radikális eszme, vérrel áztatott fegyverré vált, amely rövid idő alatt szétterjedt az Arab-félsziget homokkal borított territóriumain, s az attól északabbra elhelyezkedő, Szíria és Irak földjére is permanensé váltak a betörések és fosztogatások az 1790-es évekre. A meghódítottaknak nem volt sok alternatívája, vagy azonosulnak az ideológiával és áttérnek a *wahhābiyyah* hitére, avagy a halál várt rájuk. Ez a stratégia, amely igencsak explicit akkurátus fellépésével a legyőzötteknek a félelem nektárját csepegtette, szisztematikus volt, mint ahogy napjainkban, az „ISIS” nyílt és véres erőszakosságai is. Az egyik legeklatánsabb példázat, a síita szent városnál, 1801-ben lezajlott, Karbalā'-i ütközet,⁷⁶ a mai Irak középső - déli részén terül el. A nevezett ütközet keretén belül, a támadó erők több ezer síitát mészároltak le, nemre és korra való tekintet nélkül.⁷⁷ Számos síita szentélyt megsemmisítettek, közöttük (a síiták körében) az egyik legtiszteltebbet is, Mohamed próféta unokáját. Ugyanezt a kegyetlen és ellentmondást nem tűrő mentalitást tapasztalhatták meg, 1803-ban, Mekka lakói is, akik az erőszak hatására megadták magukat az előretörő fanatistáknak. Ugyanakkor, a megadás nem váltott ki kegyelmet, és 'Abd al-Wahhāb ideológiai követői számos szentélyt, és síremléket töröltek el a történelem színpadáról, amely által az iszlám építészeti és művészettörténeti egyes becses produktumai váltak semmisé. Természetszerűleg, a reakció, ellenreakciót indukált, és a *wahhābiyyah* dühös étoszával szemben megerősödött egyiptomi, és Oszmán Birodalom együttes fellépése a sivatag dűnéi közé szorította vissza a *wahhābiyyah* híveit.⁷⁸ Viszont, a (nyugati) nagyhatalmi érdekek közbelépése az I. világháborús események relációjában, hozzájárult az Oszmán Birodalom csillagának hanyatlásához, amellyel párhuzamosan, a *wahhābiyyah* újfent teret tudott nyerni.

⁷⁵ Rasim Marz, az „ISIS”-t érintő átfogó, és cizellált elemzésében is alátámasztja azt, hogy nyilvánvaló az a tény, hogy a hibás nyugati háborúk (Afganisztán, Irak, Líbia) alapjaiban hozzájárultak (és egyben táplálják is) a radikális mozgalmakat, de szükséges, hogy bizonyos korrekciókat is megfogalmazzunk, miszerint a szélsőségesek genezise, jóval korábbi múltra tekint vissza, mint a XXI. századának hajnala. Marz interpretációjában, a radikalizmus rudimentális formálódásának, a *wahhābiyyah* mozgalom, és az Oszmán birodalom alkonyát övező hatalmi átstrukturálódásokat nevezi meg. MARZ, Marzioglu, 2014.09.28.

⁷⁶ Az első Karbalā'-i csata emlékezete igen szignifikáns: Az iszlám hajnalán történt súlyos trauma (elsősorban, a síiták körében), amelynek során Mohamed unokája, al-Ḥusayn - illetve, a családjából és támogatói köréből többen is - Muḥarram hónap 10. napján, 680-ban (október 10.) áldozatul estek Kūfah városának kormányzója, 'Ubaydallāh b. Ziyād seregeinek. Az egyik legkorábbi (kortárs) tudósítás az ütközetről, Abū Mikhnaf tolmácsolásában a *Kitāb Maqṭal al-Ḥusayn* („Ḥusayn halálának könyve”), amit Hamid Mavani fordított angolra. Online: <http://www.sicm.org.uk/knowledge/Kitab%20Maqṭal%20al-Husayn.pdf> Letöltés: 2014.11.22.

⁷⁷ Lieutenant Francis Warden tolmácsolásában: „Kerbela egészét kifosztották, még Husszein sírját is, a nap folyamán, különös kegyetlenséggel öltek meg több, mint ötezer lakost.” Az eseményről: ALLEN, Charles: *God's Terrorists: The Wahhabi Cult and the Hidden Roots of Modern Jihad*. Da Capo Press; 1st Da Capo Press Edition, 2006. 60-65.

⁷⁸ KHOURY, Les clés du Moyen-Orient, 2014.04.16

Gyakorlatilag, elemeiben kapcsolódnak a *wahhābiyyah* és az „ISIS” ideologikus struktúrája és az abból merítő materiális eszköztár repertoárja.⁷⁹ Viszont, a két szerveződés elméleti vázának a komparatív analízisének során, egy roppant mód markáns differenciát konstatálhatunk; amely az alapvető konfrontálódást is szolgálja az „ISIS” és a *wahhābiyyah* tanok (azaz, Szaúd-Arábia) között: A *wahhābiyyah* intézményesülése az „*egy uralkodó, egy tekintély, egy mecset*” megkérdőjelezhetetlen tézisére strukturálódik, amelyre a mindenkori szaúdi uralkodó, legitim jogának (a hatalomra) és megvalósítandó szerepkörének tekint.⁸⁰ Amely ideológia, egyben azt az öndefiníciós interpretációt is magában hordozza, hogy a szunnita világ elsőszámú vezető hatalma Szaúd-Arábia. Ennél a pontnál érkezik el a két szerveződés, a szakadás (/szakítás) útválasztójához, mivel az „ISIS” ezt a hármasságot nem vallja magáénak a szaúdi hatalom ideológiai berendezkedési rendszerében, így töréspontként interpretálható.

A XX. század új mederbe terelte a *wahhābiyyah* szellemiségét, és gyakorlati manifesztálódását (és egyben fel is erősítette!), mivel a „folyékony arany” táptalajául szolgáló Szaúd-Arábia felkeltette a nyugati hatalmak érdeklődését, és megindult a diplomáciai kapcsolatrendszer kialakítása. 'Abd al-'Azīz helyesen mérte fel a helyzetét, hogy bizonyos transzformációkat végre kell hajtani, annak érdekében, hogy a nyugat szemében akceptálhatóvá váljon a „szaúdi vonal”. Ennek keretén belül konstatálható az a metamorfózis, aminek során, a korábbi, „dzsihád mozgalom” vértől duzzadó kardját, egy igencsak konzervatív, szociális - politikai - vallási és teológiai irányvonal vágányára helyezte. Ugyanakkor, az olaj által megnyitott diplomáciai kapuk mellett, az a szaúdi identitás is markánsan megkövesedett, miszerint a muszlim világ vezetője, csak és kizárólagos jelleggel a *wahhābiyyah* eszmeisége lehet (és annak gyakorló hatalma, Szaúd-Arábia, azon belül pedig, a mindenkori szaúdi uralkodó), amely az „*egy uralkodó, egy tekintély, egy mecset*” ideológia manifesztálódása.⁸¹ Ezen körülmények pedig már az akceptálhatóság küszöbét átlépték, és a

⁷⁹ AL-IBRAHIM, Al-Akhbar, 2014.08.22.; KIRKPATRICK, David D.: *ISIS' Harsh Brand of Islam Is Rooted in Austere Saudi Creed*. The New York Times, 2014.09.24. Online: <http://www.nytimes.com/2014/09/25/world/middleeast/isis-abu-bakr-baghdadi-caliph-wahhabi.html> Letöltés: 2014.11.22.

⁸⁰ Crooke kiváló analízisével kapcsolatosan lett publikálva a Larouche Pak online felületén: *Why Is the Wahhabi Saudi Monarchy Afraid of Wahhabi ISIS?* Larouche Pak, 2014.08.29. Online: <http://archive.larouchepac.com/node/31641> Letöltés: 2014.11.22.

⁸¹ KEPEL, Gilles: *Jihad: Expansion et déclin de l'islamisme*. Gallimord, 2000. Természetes velejárója ennek az ideológiának, hogy semmilyen más alternatív interpretációt, azaz diverzitást nem ismer és nem fogad el. Lásd, Hamadi Redissi - tuniszi egyetem politológus professzora - igen kritikus hangnemű nyilatkozatát a *wahhābiyyah* térnyeréséről és jellegéről. Argumentációjában megfogalmazta, hogy egy olyan mozgalomról kell véleményt alkotni, amelynek igencsak kérdéses a megítéltetése, mivel önmagát, a prófétai örökség puritán képviselőjének definiálta mindig is, ezzel szemben, igencsak paradox tett volt, a XIX. század eleji mekkai vérengzés, amit már

nyugat (elsőként az angolok) igen nagy méretekben kezdett el anyagiakat invesztálni Szaúd-Arábiába, amely az USA és Szaúd-Arábia relációban a mai napig élő viszonyrendszer. Ugyanakkor, pontosan ez a (viszonylag) nagy múltra visszatekintő, tradicionálisan jó szaúdi (szunnita) - amerikai kapcsolat jelenlegi interpretációját nagyban komplikálja, hogy Szaúd-Arábia igen szignifikáns méretekben támogatta az „ISIS”-t. Továbbá, azt is látni kell, hogy azok a meghatározó, gazdasági és politikai érdekek, amelyek az Egyesült Államokat Szaúd-Arábiához kötik (és természetesen fordítva is), olyan relevanciával bírnak, hogy (jelenleg) nem indukálhatnak szakítást a két fél között.

Amint Szaúd-Arábia belső rendszerét analizáljuk, akkor azt is mindenképpen meg kell állapítanunk, hogy ugyan az 1930-s években, az erő útján, de vissza lett szorítva az *ikhwān* mozgalom, de a visszaszorítás nem jelent egyet a teljes feloldódással.⁸² Ezért az *ikhwān* interpretáció jellege, bizonyos részét képi a szaúdi felfogásnak, amely generálja azt a szinkretizmust, amellyel Szaúd-Arábia tekint az „ISIS” megítélésére. Ezen *ikhwān* iszlám interpretáció jelenlétére, az egyik legmarkánsabb példázat, Usāmah bin Lādin, akit a kései XX. századi *ikhwān* szellemiség egyik markáns alakjaként is lehet interpretálni. Az „ISIS” egyrészt, mélységileg szélsőségesen vallja a *wahhābiyyah*-át, másrészt pedig, annak egy igencsak radikalizálódott felfogását tekinti magáénak. Az emuláció forrásának Mohamed korát, körülményeit tekinti ez a szervezet (annak is egy sajátos félreinterpretálásával), ugyanakkor, ebből kifolyólag is, nem hajlandó azonosulni a szaúdi autoritás megkérdőjelezhetetlenségével. Arról nem beszélhetünk, hogy ez a repedés, a szaúdi uralkodó tekintélyének megítélésével kapcsolatban, a tényleges szaúdi autoritást veszélyeztetné, de ugyanakkor az megállapítható, hogy az eredeti szaúdi - *wahhābiyyah* felfogás mentén szerveződik az „ISIS”.

az eretnokséghez irányuló tettnek minősít Redissi. Idézi: HAMEL, Ian: *Le wahhabisme peut-il devenir l'islam majoritaire?* Oumma, 2008.02.19. Online: <http://oumma.com/Le-wahhabisme-peut-il-devenir-l> Letöltés: 2014.11.22. A mekkai pusztítás áldozatául esett számos olyan szent épület, és síremlék, melyek kifejezetten szignifikáns relevanciával rendelkeztek. Ezek között volt, Mohamed első feleségének, Khadīja, sírjának az elpusztítása. Hasonló sorsa jutott a próféta nagybátyja, Abū Tālib nyughelye, illetve unokái mauzóleumai is. Ráadásul, még a próféta sírhelyét is meggyalázták. Ezen ideológiai, és sajátos félreinterpretált erőszakos, *wahhābiyyah takfīrizmus* vallási mentalitás ismeretében, érthetővé válik az is, hogy az „ISIS” is, miért kezdett el felrobbantani, és elpusztítani különféle mecseteket és szentélyeket az általa megszállt területeken. A válasz, abban a *takfīri* mentalításban ölt testet, amely elutasít minden „köztes jelenséget” (hangsúlyoznám, hogy csak a *takfīrizmus* merev, ideologikus interpretálásában) amely az ember és Isten között áll. A Jónás próféta sírhelyén emelt mecset elpusztításáról, lásd: HAFIZ, Yasmine: *ISIS Destroys Jonah's Tomb In Mosul, Iraq, As Militant Violence Continues*. The Huffington Post, 2014.07.25. Online: http://www.huffingtonpost.com/2014/07/25/isis-jonah-tomb_n_5620520.html Letöltés: 2014.11.22.

⁸² WAARDENBURG, Jacques: *Islam: Historical, Social, and Political Perspectives*. Berlin-NY, Walter De Gruyter Inc, 2002. 246-266.

Az Egyesült Államok (és a nyugat) politikáját, és viszonyulását a különféle szélsőséges iszlamista csoportosulásokkal szemben, nem lehet egyoldalúan leírni, azért, mivel számos esetben, pontosan ezeket a szélsőséges elemeket tekintették a legadekvátabb eszköznek, valamely releváns lokális cél elérése érdekében. A modern értelemben vett Szaúd-Arábia feletti „gondoskodás” vagy az afganisztáni - tálib kérdés megítélése esetében is megbizonyosodhatunk erről. (A nagyhatalmi stratégia árnyékából kinövő Al-Kaida lehetséges szélsőségesedése csak másodlagos szereppel bírt.) Tehát, eme érdekek érvényesítése során és érdekében, a potenciális veszély faktorokat figyelmen kívül hagyta a nyugat, ahogy a szaúdi állam pártfogolása során is történt, hiszen azt a „véres-szigorú” örökséget, melyet a *wahhābiyyah* táplál, negligálta a nyugat, a saját gazdasági-politikai szempontok mellett.⁸³ Ezen (nagyhatalmi) érdekek alapján irányított politika átlátása során, arra is választ kaphatunk, hogy a szíriai polgárháború során, a szaúdi és amerikai támogatások miért érték és érik az Baššār Ḥāfiẓ al-'Asad - rezsim elleni felkelést.⁸⁴ Alastair Crooke szavaival élve, gyakorlatilag, egy *neo-ikhwān* szellemiségű felkelésnek lehetünk tanúi,⁸⁵ amely eszköztára az erőszak és a kegyetlenség széles repertoárjából merítő hatalmat segített megerősödni, az „ISIS” nevű szervezett manifesztálódásában.

Összességében látni kell, hogy az „ISIS probléma”, minden bizonnyal egy elnyúló deficit pont lesz a Közel-Kelet térségében, amely megfogalmazást, rögvést módosítani, pontosabban, szélesíteni szükséges, hiszen világszerte érkeznek szimpatizánsok a szervezethez, ebből kifolyólag az „ISIS - kérdés”, globális kérdés. Kulcs faktor a térségen belül, hogy az idős szaúdi király, Abdullah, hogy miként próbál reagálni a szervezetre, leállítja-e a modernizációs politikáját, avagy folytatja-e?⁸⁶ Hogyha folytatja, akkor annak milyen rövid és hosszú távú hatása lesz az „ISIS” ideológiájával azonosulóakra, tehát

⁸³ REDISSI, 2007.

⁸⁴ Tovább árnyalja az összefüggéseket, az is, hogy a szír partoknál, orosz tengeri kikötő érdekeltségek vannak, amely feletti befolyást, semmiképpen sem akarja az orosz hatalom elveszíteni, ezért az oroszok, a velük kooperáló szír-rezsimet támogatja. Pontosán ezért is célja a Nyugatnak, hogy a regnáló szír vezetést meg lehessen dönteni, mert az, a térségbeli orosz befolyás csökkenését is magával vonhatná. GARDNER, Frank: *How vital is Syria's Tartus port to Russia?* BBC, 2012.06.27. Online: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18616191> Letöltés: 2014.11.23.

⁸⁵ CROOKE, The World Post, 2014.08.27. Vö. CROOKE, The World Post, 2014.09.02.: Crooke véleménye szerint, azt kell elsőként tisztázni, hogy ez a szervezet, és az általa elért „sikerek”, azok egyszerűen az éppen aktuális események eskalálódott eredménye („arab tavasz”, a szír polgárháború). Avagy inkább, annak a szélsőséges *ikhwān* „génnek”, az újbóli megjelenése, amely teljes mértékben tudatosan, szisztematikusan építi ki a saját rendszerét, amely az erőszakból táplálkozik, és abból duzzad permanensen.

⁸⁶ 2012-ben a *The Weekly Standard* online hasábjain jelent meg, egy átfogó analízis Szaúd-Arábia két opponens irányzatáról, melyet a király, és a koronaherceg markáns szembenállása testesít meg, az előbbi, a reformok híve, míg az utóbbi, a *wahhābiyyah* mentalitás elkötelezettje. AL-ALAWI, Irfan - SCHWARTZ, Stephen: *Saudi King's Reform Step vs. Crown Prince's Ambitious Wahhabism*. The Weekly Standard, 2012.01.03. Online elérhető: http://www.weeklystandard.com/blogs/saudi-king-s-reform-step-vs-crown-prince-s-ambitious-wahhabism_615104.html?nopager=1 Letöltés: 2014.10.24.

szélesedik-e az „ISIS” támogatóinak köre? Hogyha igen, az mennyiben fogja a destrukció útjára állítani Szaúd-Arábiát, mint államot? Nyilvánvaló, hogy az Egyesült Államoknak mérlegelnie kell, és stratégiáját át kell alakítania, ennek milyen gyakorlati megvalósítása lesz?

7., A KALIFÁTUS⁸⁷ VALÓJÁRÓL AZ ISZLÁM TÜKRÉBEN

Az egyik legismertebb exponálása az iszlám állam prezentálásának, a baszrai születésű jogtudós és diplomata, egyben a politikatudomány szakértője és szociológus, al-Māwardī (972-1058) tollából született. Életének főművében, az *Al- aḥkām as-sultānīya*⁸⁸ („Az iszlám kormányzás törvényei”) lapjain, részletekbe menően megvilágítja, hogy milyen feltételek mellett lehet kalifát választani, mit jelent maga a cím, és az iszlám politikaelméletének, a kalifátusban való testet öltésének negligálhatatlan körülményeit is analizálja. Munkájában kitér arra is, hogy milyen vallási törvényekkel van kapcsolatban a kalifa hatásköre és jogai, amelyeknek, minden körülmények között abszolválódniuk kell. Tartalmát, stílusát tekintve, elsősorban egy teoretikus államelméleti munkáról van szó, a kalifátus intézményét fókuszban állítva, de azt is figyelembe kell venni, hogy korának egyik legkiválóbb alkotása, amelyet példázatként interpretáltak, a kalifa szerepét, jogát és kötelezettségeit, illetve előnyös tulajdonságainak a részletezése tekintetében.

⁸⁷ A kalifátusi intézmény rendszeréről és struktúrájáról, annak meghatározó és kiemelkedő szerepéről a középkori iszlám világban, számos tudományos közlés született. A. von Kremer, *Culturgeschichte des Orients unter des Chalifen*, 1875-ös kiadásától kezdve, napjainkig bezáróan. A politikaelméleti megközelítésnek, kiváló ismertetését lásd H.A.R. Gibb, *Constitutional Organization* tanulmányában, amely megjelent: *Law in the Middle-East* (Washington, D.C., 1955) 3-27.; al-Māwardī tollából a *Theory of the Khilāfah, amely megtalálható: Islamic Culture*, XI, 1937., 291-302.; TYAN, Émile: *Institutions du droit public musulman*. Vol. I. *Le Califat*, Vol. II. *Sultanat et Califat*. Paris, 1954, 1957.

⁸⁸ MĀWARDĪ, ‘Alī Ibn-Muḥammad: *Al- aḥkām as-sultānīya wa-’l-walāyāt ad-dīnīya*. Dār al-Kutub al-‘Ilmīya, 1990. Gyakorlatilag, az első olyan diszciplináris értekezés volt ez a munka, amely az iszlámon belüli politikatudománnyal, és az azzal korrelációban lévő, állami adminisztráció kérdéskörét, részletekbe menően analizálja. Hatása, jelentősége évszázadokon keresztül kontinuitásban maradt, és gyakorlatilag, máig sem nagyon vesztett a relevanciájából. ROSENTHAL, E.I.J.: *Political Thought in Medieval Islam*. NY, Cambridge University Press; Reissue edition, 2009. 21-84.

Az iszlám kiindulópontjához nyúl vissza, mintaként hozza fel az első muszlim közösséget (*Salaf*, azaz „ősök/elődök”) és a korai jogtudósok intézkedéseit, amely nem is meglepő, mivel az iszlám egész történetét, (napjainkban is) áthatja a *repristinatio tana*, azaz a kezdeti formák autentikusságához való visszatérés vágya. Az *Al- aḥkām as-sulṭānīya*⁸⁹ részletesen beszámol az intézményesített rend(szer) pilléireiről, attól kezdve, hogy meghatározott destruktív hatású tetteket, hogyan kell szankcionálni (például a lopást, vagy a lázadásokat), a jogalkotás keretén belül, a *šarī‘ah* kap megvilágítást, de ugyan úgy az adózás alapjait is lefekteti. Továbbá, kitér arra is, hogy milyen nagy relevanciája van, az iszlám állam határai védelmezésének (annak biztosításának). Kifejezetten releváns a dolgozatunk témájának szempontjából is, a *bāya‘a*, azaz a hűségeskü, al-Māwardī általi exponálása: Leírja, hogy mindazoknak, akik megfogadták a hűséget, konszenzuson alapuló választás által, az adott kalifának, engedelmességgel és tisztelettel adóznak feléje, addig, amíg az, maximálisan betartja a Korán és a prófétai cselekedetek illetve útmutatásoka üzenetét, mint egyféle *aurea mediocritas*-t.⁹⁰

Egészen a VIII. századig vissza lehet vezetni, azokat a politikai tartalmú értekezéseket, amelyek az iszlám szellemében történő, adekvát kormányzási formulákat rögzítették le, illetve

⁸⁹ Az államvezetésről szóló értekezés a XI. században fogant. Két angol nyelvű fordítása is készült: Az egyik Asadullah Yate gondozásában, *Al-Ahkam Al-Sultaniyya: The Laws of Islamic Governance*. London, Ta-Ha Publishers, 1996. A fordítás elemi problematikája, hogy egyes kulcsfontosságú szavakat nem fordít le és nem értelmez, így a témában (és az arabban) kevésbé járatosak elé, nehéz feladatot állít. A másik variáns, amely már korrigálta Yate fordításának hiányosságát: WAHBA, Wafaa H.: *The Ordinances of Government: A Translation of al-Ahkam al-Sultaniyya w'al-Wilayat al-Diniyya*. Center for Muslim Contribution to Civilization, London, Garnet Publishing Ltd. 1996.

⁹⁰ Erről lásd: BADAWI, Elsaid M.-HALEEM, Muhammad Abdel: *Arabic-English Dictionary Qur'anic usage*. Leiden-Boston, Brill, 2008. címszó: *bāya‘a* 148.: Hűségeskü (*oath of allegiance*), hűséget fogad, egy vezető/uralkodó felé irányuló hűség deklarációja. Ennek a szerződésnek a kezdete, még a Mohamedi terminushoz (mint a társadalmi szerveződést, kohéziót elősegítő aktus) nyúlik vissza: „Azok, akik hűségeskü tesznek neked (Muḥammad...) azok bizony Allah-nak tesznek hűségeskü. Allah keze az ő kezük fölött van. Aki megszegi az a maga kárára szegi azt meg.” (48:10) A korai iszlám gondolkodásában, még erőteljesen jelen volt a *bāya‘a*-hoz fűződő szoteriológiai karaktere is. Ennek értelmében, ugyan a hűségeskü egy materiális szerződés, de mivel Isten által meghatározott formák szerint történik, transzcendens tartalommal lett felruházva, így igen nagy relevanciával bír. Ezért, *sunnahnak* (Mohamedre [és kortársaira] visszavezethető szokás, gyakorlat) tekintendő, amely, vallásos cselekedetként definiálja. A nőkkel kapcsolatban pedig: „Ó, Próféta! Ha a hívő nők jönnek el hozzád, hogy hűséget fogadjanak neked arra, hogy nem társítanak Allah mellé semmit, nem lopnak, nem paráználkodnak, nem ölik meg gyermekeiket, és nem terjesztenek koholt hazugságokat, amit a kezükkel és az ölükkkel követnek el és a jó dolgokban nem szegülnek szembe veled, akkor fogadd el hűségükre tett fogadalmukat és kérj számukra Allah-nál bocsánatot! Allah Megbocsátó és Könyörületes.” (60:12) Mohamed halálát követően, a *bāya‘a* általánossá vált az új kalifák joggyakorlatában. Majd a modern korban, újfent előtérbe került (lásd Kuvait, Marokkó példázatát), mint politikailag legitimációs eljárás, amely mellett számos XX. századi muszlim teoretikus is propagált, mivel az argumentációikban, a tradicionális formákon nyugvó *bāya‘a*, az egyenlőséget, és a demokratikus eljárást reprezentálja. A témában releváns: CRONE, Patricia: *Medieval Islamic Political Thought*. (New Edinburgh Islamic Surveys) Edinburgh, Edinburgh University Press, 2006; JAMBET, Christian: *Qu'est-ce que la philosophie islamique?* Paris, Gallimard, coll. Folio essais, 2011.

tanács jelleggel járultak hozzá. Eklatáns példázat a perzsa származású, igencsak jelentős munkásságot maga mögött tudó, Ibn al-Muqaffa⁹¹ vonatkozó írásai, miszerint az állam felé engedelmességgel tartózik mindenki, abban az esetben, hogyha a hatalom, a Korán és a *Sunnah* utasításai szerint cselekedik. Gyakorlatilag, tükröt állított annak, hogy hogyan kell „helyesen” uralkodni, az uralkodó általi, felelősségteljes *Hudūd* alkalmazás (betartandó határok az uralkodásban, egyfajta mértékletesség, illetve, a súlyos bűnesetek szankcionálása) és a *šarī‘ah* által megszabott irányelvek makulátlan formában való betartása. Viszont, - folytatja Ibn al-Muqaffa[‘] - hogyha az uralkodó „letér a helyes útról” és tiltja vagy akadályozza, amit Allah engedélyezett, vagy pedig azt engedélyezi, amit Allah megtiltott, onnantól kezdve manifesztálódik (az iszlám teológiájának értelmében), a *fasād* elkerülendő, a rend felbomlásához vezető, korrupciós állapota.⁹² Abū Hurayra a következőket hagyományozta Mohamedtől: „*Kerüljétek el a hét pusztulásba vívőt! Mondták: Melyek azok? Ó, Allah Küldötte! Mondta: A társítás Allah-hal szemben, a varázslat, az olyan lélek megölése, amelyet Allah megtiltott, kivéve, ha jogos igaz ügyért történik, az uzsora habzsolása, az árvák javainak habzsolása, elfordulás a harc napján, és az erényes, tisztességes, hívő asszonyok megvádolása.*”⁹³

⁹¹ Teljes nevén: Abū Muhammad ‘Abd Allāh Rūzbih ibn Dādūya (720 körül-756/57), nemcsak a vallási pilléreken nyugvó politika és államvezetés rejtelseit ismerte behatóan, hanem a klasszikus perzsa és arab irodalomban is jártas volt. Az ún. „királytükör” (angol: *mirrors for princes*, német: *Fürstenspiegel*) műfaj első, kiemelkedő képviselői között volt. Az iszlámra térést követően, kezdett el nagy mennyiségben írni, az ideális uralkodó eszményképéről és attribútumairól. Az egyik legismertebb fordítása (amely munka a „jó és bölcs uralkodó” nevelését irányozza elő), melyet fársziról ültetett át arabra (az eredeti szanszkrit: *Pañcatantra*), a *Kalīla wa Dimna*. BROWN, W. Norman: *A Comparative Translation of the Arabic Kalīla Wa-Dimna*, Chapter VI. In.: *Journal of the American Oriental Society*. American Oriental Society, 1922., 215-250.; WOOD, Ramsay: *Kalīla and Dimna: Fables of Friendship and Betrayal*. London, Saqi Books, 2008. Államelméleti teoretikájában, az etikusság, a morál és a jog validálását szorgalmazta a kalifa főbb prioritásaiként. A kalifa és udvarának etikusa voltáról szól az *Al-Adab al-Kabīr*, hasonló tartalmú az *Al-Adab al-šaghīr* írása is. ZAKĪ, Ahmad (ed.): *Ibn al-Muqaffa‘: Al-Adab al-šaghīr*. Princeton University Arabic collection, Alexandria, 1911. Ibn al-Muqaffa‘ életéről, politikai szerepéről, és útmutatásáról a „jó kalifátus” megteremtése érdekében lásd még: SOURDEL, Dominique: *La biographie d’Ibn al-Muqaffa‘ d’après les sources anciennes*. Arabica 1, 1954, 307-323.

⁹² A Korán terminológiájában interpretálandó, olyan korrupciót/zavargást ír le, és a morál hanyatlását, amely a rend széttöredezettségét indukálja, és azáltal, korrupció lesz úrrá a földön, ami egy olyan (legtöbb esetben, de nem csak kizárólagosan) uralkodó (kalifa) tetteiből eszkalálódik, aki letér Isten útjáról, parancsolatairól. Manifesztálódását tekintve, lehet részleges, mikor Isten törvényeinek java része be van tartva, bizonyos kötelezettséget viszont megszeg az egyén, és életének valamelyik aspektusában nem abszolválja. Általános pedig abban az esetben, hogy az egész társadalom/közösség letér Isten útjáról, az esetben, a társadalmi transzformálódás destruktív irányt vesz, és korrupttá válik. ZAHID, Ishaq: *Glossary of Islamic Terms*. Fasad cínszó. Online: <http://www.islam101.com/selections/glossaryEF.html> Letöltés: 2014.11.15. Tartalmát tekintve, legtöbbször, az apokaliptikus katasztrófát létrehozó, *fitna* (megpróbáltatás, teszt) jelenségével párosul. FITZPATRICK, Coeli – WALKER, Adam Hani: *Muhammad in History, Thought and Culture [2 volumes]: An Encyclopedia of the Prophet of God*. California, ABC-CLIO, 2014. 59-62. és 210.

⁹³ Šahīḥ al-Buḥārī, N. 2615. Ehhez kapcsolódóan, Korán 4:31: „*Ha elkerülitek azon nagy bűnöket, amelyek eltiltattatok, Mi eltöröljük rólatok a rossz cselekedeteiteket. És kegyes bemenetet biztosítunk nektek (a Paradicsomba).*” A citált Korán vers arra utal, amikor az (negatív értelemben vett, materiális) emberi törekvés, a ’vágy’ áthágja az Isten által szabott immanens határokat, akkor *fasād* (korrupció) indukálódik. Említésre méltó, hogy az ún. „arab tavasz” erupciója, a teológiailag is megközelítendő, *fasād* és *fitna* állapotára vezethető vissza.

A kortárs koncepciók interpretációjában is, az iszlám kalifa és kalifátussal kapcsolatban, a teljes közösség választja meg az uralkodót a hatalomra, amely az iszlám instrukciói és előírásai szerint történik, így az, adekvát módon tudja az iszlám tradícióit alkalmazni az eredeti kalifátusi teóriák értelmében. Ezen elméletek által, az iszlám állam szuverenitással rendelkezik, amely magába foglalja a *šarī'ah* alkalmazását, a szükséges jogi és teológiai útmutatások gyakorlatának tükrében, és ezáltal, a kalifa a muszlim közösség élén áll, mint szuverén vezető, és a közösséget pedig, mint nemzetet irányítja.

8., AZ AUTENTIKUS KALIFÁTUSSAL KAPCSOLATOS KORTÁRS TÖREKVÉSEK: Hizb at-Tahrīr

A Hizb at-Tahrīr egy olyan nemzetközi szervezet, amely már 1953 óta, permanensen arra törekedik, hogy a muszlim világon belül, vissza lehessen állítani, azt a kalifátusi intézményt, struktúrát, amely az iszlám hajnalán, az első 4 kalifa időszakát jellemezte.⁹⁴ Bruno De Cordier vette nemrég tüzetes analizálás alá azt, hogy amióta megjelent az „ISIS”, a nemzetközi figyelem és érdeklődés perifériájára került az a Hizb at-Tahrīr, amely már évtizedek óta, az egyik legmarkánsabb propagálója a kalifátusi, iszlám állam visszaállításának.⁹⁵ Ebből fakadóan, Cordier vizsgálódásának centrumában, ezt a pán-izlám mentalitásban fogant, morális és vallási alapokon szerveződő politika mozgalmat elemzi. Argumentálásában kifejti, hogy a globalizáció elleni küzdelmet, a zászlajukra tűző mozgalmak megnevezésére, korrektebb lenne, hogyha inkább, a globalizáció egyik változataként (*alter-globalism*) determinálnánk őket.

A Hizb at-Tahrīr célja, hogy a muszlim közösség egészét, az *ummah* egységét, az iszlám múltjának fényes lapjain szereplő kalifátusi rendszerben tudják újjászervezni. Amelynek a vezetője a kalifa, és a tradicionális iszlám jog, a *šarī'ah* lenne a mérvadó. Cordier rámutatta arra is, hogy bizonyos nyugati politikai csoportosulások, igen szélsőséges, pejoratív percepciókat táplálnak a szervezettel kapcsolatban. Ezek meghatározott (neo-konzervatív) politikai körök, amelyek úgy definiálják a Hizb at-Tahrīr-t, mint egy „modernkori

⁹⁴ A 632-661 közötti időszak alatt regnáló 4 kalifát, „helyes úton vezérelteknek” nevezik, azaz *al-Khulafā' u ar-Rāshidūn*.

⁹⁵ CORDIER, Bruno De: 'Pan-Islamism' as a form of 'alter-globalism'? Hizb Ut-Tahrir and the Islamic Khilafah State. In: CLARKE, Matthew: Handbook Of Research On Development And Religion. Northampton, Edward Elgar Publishing, 2013. 376-401.

Szovjetuniót”, amely potens veszéllyel bír, mivel céljaik nem szolgálnak mást, csak a „gonosz birodalmának” („*empire of evil*”) az alapköveit. Ezzel párhuzamosan, a szerző lényegre törően exponálja azokat a szignifikáns és negligálhatatlan faktorokat, amelyek, a globalizációs világ struktúrájával és rendszerével szembe helyezkedő mozgalmakat indukálta. A nyugat, és az arab világ kapcsolatában történő destruktív impulzusokat, XX. század elejétől analizálja, és határozza meg, amik az elhibázott nyugati politikai döntések következményeként generálódtak, és gyakorlatilag, napjainkig érezhető hatással bírnak.

Arról a súlyos történelmi következménnyről sem szabad megfeledkezni, hogy a nyugati eszmék, és ideológia oktrojált elplántálásának⁹⁶ a kísérlete mellett, a nyugat ígéretet tett az araboknak, hogy egy arab nemzetet hozhatnak létre (a kalifátus romjain) az I. világháború után. A történelmi távlatból tudjuk jól, hogy csak demagógia volt, a nyugati érdekek érvényesítése útján, viszont, mind morális, mind emocionálisan igen mély károkat indukált.⁹⁷ Ezt a frusztrációt, az a megalázottság érzése is fokozza, hogy még napjainkban is, az iszlám legszentebb városai, Mekka és Medina, illetve Al-Quds, idegen kezek és eszmék irányítása alatt áll. Az utóbbi, Izrael által, míg az első kettő pedig, annak a Szaúd-Arábiának a testében helyezkednek el, amelyet „nyugati eszmék megrontottak”.⁹⁸ Az *umma* egységének falát, a kolonizáció és a vele járó megszállás, illetve a nyugati, szekuláris ideológiák importálásának ostroma rombolta le, amelytől kezdve, nem beszélhetünk egységes muszlim közösségről. Természeteszerű, hogy az újraegyesítés, az iszlám világ kohéziójának megteremtése, gyakorlati és vallási értelemben egyaránt, a muszlim gondolkodás centrumában helyezkedik el, amelyet egy intézménnyel, rendszerrel, lehet leírni: Kalifátus.

Ugyanakkor, azt is újfent meg kell jegyezni, hogy a kalifátus, mint intézmény, állam és rendszerstruktúrának, a manifestálódásának számos előfeltétele van, melyek szigorúan és megkerülhetetlenül le vannak fektetve az iszlám állam, jog és vallástudományokban.⁹⁹ Ennek tükrében megérthetővé válik az is, hogy a Hizb at-Tahrir retorikája is, a „felszabadulást”, és

⁹⁶ MAGNAN, Géopolis, 2014.06.20. A 19-20. századi európai kolonizációs gondolkodásmód (beszédese, hogy lelki imperializmusként érte meg az arab recepció) egyik ideológiai pillére volt, hogy exportáljuk a nyugati civilizációt. Ennek a kulturális exportálásnak lett az eredménye, a 2003-as amerikai invázió legmarkánsabb teoretikai háttere, azaz az amerikai mintájú demokrácia elültetése az arabok földjébe. A kiváló diplomata és politikus, Henry Kissinger Kínáról írt, időtálló munkájának a prologusában részletezi, hogy az amerikai (nyugati) mentalitást mennyire áthatja a kulturális „hittérítő” jellege. KISSINGER, Henry: *Kínáról*. Bp., Antall József Tudásközpont, 2014. 14.

⁹⁷ A szekuláris nyugati eszmék meghonosodása, és az azokkal korreláló, intellektuális széttöredezettség az arab világban, a 19. századtól megerősödő, imperialista politika terméke. Az arab világban, az imperializmus által indukált „legrosszabb intellektuális lesüllyedés” megítéléséről lásd: Hizb ut Tahrir: *Islamic Thought*. London, Khilafah Publications, [é.v.] 62-63.

⁹⁸ CORDIER, 2013, 380.

⁹⁹ Uo.: 397.

az újbóli egységesülést, azaz a kalifátust, hamvaiból való feltámasztását negligálhatatlan feltételekhez köti.¹⁰⁰ Olyan szervezetek, és intézmények egybehangzó véleményéhez és állásfoglalásához, amelyek a muszlim világ globális platformjai. Többek között, ilyen funkciót lát el az *Arab League*, *Organization of the Islamic Conference* avagy az *Economic Cooperation Organization* is.

Mindenképpen releváns, hogy a Hizb at-Tahrir állásfoglalását is górcső alá vegyük az „ISIS” megítélését illetően. Az „ISIS” szervezetét és cselekedetét egyaránt elítélik.¹⁰¹ Ezt a szélsőséges entitást, semmi másnak sem tekintik, mint egy fegyveres csoportosulásnak, amin semmit sem változtat, hogy egyesek hűségesküvet fogadtak a militáns vezetőnek. Ráadásul, mivel a szervezetnek, hivatalos szempontból nincs autoritása, továbbá nem garantálta a külső-belső stabilitást és biztonságot,¹⁰² ezért sem Irak, sem Szíria földje felett nincs legitimációja. A kalifatusi deklarációt, mint olyan, egy üres ratifikációnak tekintendő, és nem gyakorlati

¹⁰⁰ Hizb ut Tahrir, 142-146: A szükséges, iszlám jogi és teológiai alapokon nyugvó előfeltételek megléte mellett (jelen esetben a kalifatus kérdéskörét illetően), hasonlóképpen releváns, és negligálhatatlan, az a politikai tudatosság (*Political Awareness*), amely a teljes muszlim közösséget át kell, hogy hassa. Ennek értelmében, realizálni kell a környező világ által szabott és meghatározott nemzetközi és politikai mozgásteret, és alternatívákat. Nyilvánvaló, hogy az „ISIS”, a szír-iraki határ eltávolításánál ezt nem tette meg, mint ahogy az egész fegyveres offenzívájuk során sem. Tehát, pontosan azt a 'politikai tudatosságot' negligálta, amely elengedhetetlen előfeltételként funkcionálna a reális alapokon nyugvó kalifatus létrehozásánál.

¹⁰¹ A 5 Pillarz honlap felületén érhető el a részletes argumentáció: *Hizb ut-Tahrir rejects ISIS' declaration of Khilafah*. 5 Pillarz, 2014.07.02. Online: <http://www.5pillarz.com/2014/07/02/leading-members-of-hizb-ut-tahrir-reject-isis-declaration-of-khilafah/> Letöltés: 2014.11.24.

¹⁰² A kalifatus biztonsági struktúrájában, a nem muszlimok jogainak biztosítása is szerves részét képezi. Ezen általános jogok közé tartozik az élethez való jog, a szociális biztonság, az agressziótól való védelmezés, az igazságosság, a békés vallási hitviláguk ápolása és gyakorlása is. A Korán útmutatása szerint: „*Fordítsd arcodat hanīf-ként a Vallás felé! Allah eredendő teremtménye, amelyre teremti az embereket. Allah teremtményét nem lehet megváltoztatni, ez az igazi vallás! Ám a legtöbb ember nem tudja.*” (30:30) Ehhez kapcsolódóan idéznünk kell, Abū Hurayra, Mohamedtől hallott szavait: „*Minden újszülött a fīrah-ra (tisza, romlatlan lelki állapotú hit) születik. Szülei teszik őt zsidóvá, vagy kereszténnyé, vagy mágus hitűvé. Ahogy az állat is egészséges útot szül. Láttok-e rajta valamilyen csonkulást?*” (Šaḥīḥ al-Bukhārī, N. 4497.) Ezek értelmében, az ember egyenrangú, és attól, hogy keresztény, avagy zsidó stb. (azaz, *ḍimmī*, „a szövetség emberei”/”könyv népei”, amely vallások rendelkeznek szent könyvekkel) ugyan úgy kell szavatolni az iszlám állam keretein belüli biztonságát, mint ahogy tették is azt, a muszlim kalifák, évszázadokon keresztül. Lásd például Abū Bakr (az első kalifa) által megfogalmazott levelet, amelyben a Najrān-i embernekhez szólt: „*Mohamed próféta kalifája, Abū Bakr biztosít titeket, jogaitok védelmezéséről, vagyonotok, vallásotok védelmezéséről a saját földjeiteken. Mindazok részesülnek ebben, akik a földeken tartózkodnak, vagy különben egyaránt. Legyen akár püspök, szerzetes, rendház, akár kicsi akár nagy, védelemben részesül. Semmitől sem lesztek megfosztva, és teljes mértékű kontrollt gyakorolhattok magatok felett.*” (A citált levél megtalálható: ABŰ YŰSUF: *Kitāb al-Kharāj*. [Az adózás könyve] Beirut, Dar al-Ma'rifa, [é.n.] 79.). Hasonlóképpen eklatáns példázat az iszlám kalifatusi rendszerének, türelemre és együttműködésre strukturalódó pilléreit illetően Al-Awzā'ī közleménye, amit Šāliḥ b. 'Alī egyiptomi helytartónak írt: „*Ők nem szolgák, ezért tartózkodni kell a státuszuk megváltoztatásától, miután szabadságban éltek eddig is. Ők a szövetség szabad emberei.*” Idézi: ABŰ 'UBAYD - HARRĀS, Muḥammad Khalīl (ed.): *Kitāb al-amwāl*. (A bevételek könyve). Al-Qāhirah, Maktabat al-Kullīyāt al-Azharīyah, 1968. FIERRO, Maribel - TOLAN, John: *The legal status of Ḍimmī-s in the Islamic west (second/eighth-ninth/fifteenth centuries)* Religion and law in medieval Christian and Muslim societies, 1. Turnhout, Brepols, 2013.; Az „ISIS” (és minden más szélsőséges elem) nyílt keresztényüldözése (avagy más kisebbségek, lásd például a jazidik esetét), maximálisan nem hogy csak megsérti, de el is tiporja az iszlám, ezen alapvető tanát, amely markáns példázata annak, hogy semmilyen körülménye között sem lehet azonosságot keresni a szélsőséges, terrorista entitások, és az iszlám valója között.

tartalmúnak, mivel a szükséges komponenseket nem tartalmazza. A Hizb at-Tahrir libanoni, Központi Média Hivatalának vezetője, Osman Bakhach szavai: „*A kalifátus feltámasztását, nem lehet elérni vér, hitehagyások vádjával, és robbantások által.*” Ehelyett – folytatja „*kidolgoztunk egy bizonyos megközelítést - a prófétai megközelítést - amely állam, tárt karokkal fogad minden embert, muszlimokat és másokat, beleértve a zsidókat és a keresztényeket egyaránt. Ez nem egy olyan állam, ahol a muszlimok nem tudtak kiállni egymásért, és mindenki harcban áll. Pontosan ez az, amit kategorikusan elutasítunk!*” Ugyanakkor, azt is megjegyezte, hogy „*nem tudjuk helyeselni azt, hogy napjaink egyes iszlamista szerveződései milyen eszközöket és módszereket alkalmaznak. Véleményünk szerint, a belharcok által tűzdelt út, az nem az, amely elhozná a kalifátust. Téves eljárás az, hogy azokat, akik nem támogatják a kalifátus létrehozását, fenyegetés alá helyezem.*”¹⁰³ Majd arról is állást foglalt, hogy lehetetlen egy iszlám állam megalapításáról beszélni abban a kontextusban, hogy mindenkit, aki más hitű, egyszerűen hitehagyottnak interpretál (az adott szervezet, lásd „ISIS”), és jog által kivégzendőnek determinál. Argumentációjában kitért arra is, hogy nyilvánvaló annak az emocionális kötődésnek, a jelenléte, a muszlimok között, amely egy (a realitások talaján nyugvó) kalifátus visszaállításához tartozik. Ennek tudható be az is, hogy egyes embereknek, a kalifátussal kapcsolatos érzésvilágából adódóan, szimpatizál, esetleg támogatja az „ISIS” ezen törekvését. A szervezet hivatalos státuszát tekintve pedig, szükségesnek véli, hogy annak a felülvizsgálata is menjen végbe azaz, (utalás az „ISIS” illegitim jellegére) legyen újra értékelve. Reza Pankhurst hasonlóképpen rámutatott arra, hogy a deklaráció által még nem következik egyenes úton az, hogy a szervezet tevékenysége legitim jelleget nyert volna. Sokkal inkább a polgárháborús állapotok belső válságaként ítéli meg a helyzetet, majd hozzátűzi, hogy ő leginkább, a térségben lévő szélsőséges entitások közötti, hatalmi vetélkedés egyik állomásának tekinti a „kalifátus” kihirdetését.¹⁰⁴ Amit komolyan kell venni, mivel „*ezek a politikai kérdések nagy aggodalomra adnak okot.*” Majd áttér azokra a szükséges körülményeknek a vizsgálatára, amelyek a kalifátussal, mint államformával kapcsolatosan negligálhatatlan relevanciával bírnak, ugyanakkor, az „ISIS”

¹⁰³ Az Osman Bakhach által formált véleményt, az „ISIS” és a kalifátus kérdésköréről, megítéléséről, részleteiben lásd: Hizb ut-Tahrir, 5 Pillar, 2014.07.02.

¹⁰⁴ Uo. Reza Pankhurst név alatt. A 2013 derekán megjelent könyvében, *The Inevitable Caliphate* lapjain bemutatja a kalifátus szerepkörét, és relevanciáját az iszlám közösségek interpretációiban, kronológiailag megközelítve, az 1920-as évektől átkarolóan. Kitér annak újbóli (eszmetörténeti analízis által) térnyerésére, a hozzá fűződő muszlim érzésvilág prezentálása során, mint a közösséget átfogó és formáló (legjobb) alternatív államforma, szimbolikusan és gyakorlatilag egyaránt. Pankhurst górcső alá veszi a különféle iszlám politikai (elsősorban a Hizb at-Tahrir és a Muszlim Testvériség), és más (Al-Kaida) mozgalmaknak, a kalifátussal kapcsolatos diverzitásban lévő interpretációs állásfoglalásait. PANKHURST, Reza: *The Inevitable Caliphate?: A History of the Struggle for Global Islamic Union, 1924 to the Present*. C Hurst & Co Publishers Ltd, London, 2013.

kezelésében lévő önjelölt állam struktúra nem öleli fel ezeket a tényezőket. (Eklatáns példázat a már említett biztonsági faktor, amely „láthatóan hiányzik”.)

9., AZ „ISIS” KÉRDÉS: AZ ISZLÁM TUDOMÁNYOS VILÁG ÁLTALI EGYÖNTETŰ ELUTASÍTÁS

Kétségtől, a legrelevánsabb (de nem egyedüli) nemzetközi kooperáció, az „ISIS” gyarló és hipokratizmussal vegyített brutalitásának az elutasítására, a világ minden részéről, több mint 120 muszlim vallástudós egybehangzó véleményét tartalmazó „Nyílt levél”, amelyet Abū Bakr al-Bağdādī-nak, és az őt követőknek írtak, szeptember 24.-én.¹⁰⁵ Ebben a levélben, az iszlám teológiai utasításainak és előírásainak autentikus, valódi arcát, és tartalmát analizálják 24 pontban, és azokkal korrelálva, pontról-pontra mutatnak rá, az „ISIS” hiteltelenségére, és képmutató, erőszakos *sui generis* lényére. Több szempont mentén analizálva is kifejezetten releváns, hogy a levél (léte és) tartalma, minél szélesebb körben ismert legyen, és ezáltal, az a konklúzió is, hogy a muszlim világ elutasítása, és elzárkozása a szervezet tetteitől általános érvényű. A tudósok, *expressis verbis* jelleggel argumentálnak amellett is, hogy a terror eszközt alkalmazó szervezet megnevezésése, ne korreláljon az iszlámmal, sem az (annak interpretálásában vett) állammal - így a kalifátussal, és a dzsiháddal - sem, ennek egyaránt van morális, emocionális, teológiai, vallástudományi, jogi és államelméleti dimenziója is.¹⁰⁶ Ezeknek a negligálhatatlan tényeknek a figyelembe vétele primer jellegű, és pontosan ezért foglaltam már a bevezetőmben is állást amellett, hogy

¹⁰⁵ Sajnálatos tény, hogy a nemzetközi híradásokban, zszurnalisztikai jelentésekben gyakorlatilag nem, vagy csak periférikus jelleggel jelent meg, az ezzel a roppant mód szignifikáns eseménnyel kapcsolatos beszámolók. Ez annak tükrében is problematikus, hogy az „ISIS” és a „dzsihádzmus” tartalmú híradások általánossá váltak, ugyanakkor, az iszlám valóját, annak teológiai manifesztálódását, és a terrort elutasító muszlim kútfők akkurátus állásfoglalása, gyakorlatilag negligálva lett (és van is). Jelenleg, arab, angol, német, spanyol, bosnyák, holland, illetve már magyar nyelven is elérhető a teljes szakszöveg fordítása: *Open Letter to Al-Baghdadi*. Online: <http://lettertobaghdadi.com/index.php> Letöltés: 2014.11.25.

¹⁰⁶ Az „Iszlám Állam” megnevezés elutasítását szorgalmazza, többek között, az Amerikai-Iszlám Kapcsolatok Tanácsának (*Council of American-Islamic Relations*) vezetője, Nihad Awad is, aki több munkatársával együtt, Washingtonban prezentálta a levél angol fordítását. Awad is megerősítette azt a lehangoló tény, hogy a levélről mennyire kevesen tudnak, és a fogadtatás passzivitását is megjegyezte. MARKOE, Lauren: *Muslim Scholars Release Open Letter To Islamic State Meticulously Blasting Its Ideology*. The Huffington Post, 2014.09.24. Online: http://www.huffingtonpost.com/2014/09/24/muslim-scholars-islamic-state_n_5878038.html Letöltés: 2014.11.24.

tanulmányban végig időzőjelben fogom használni a szervezet önelnevezésével kapcsolatos alternatívákat, mivel azoknak, semmi realitás alapja nincs. Ezért, - szintűgy ahogy már kifejeztem,- sértő és inadekvát determinálások. A mód felett releváns levél, 24 pontos rezüméje:¹⁰⁷

„1., Az Iszlámban tilos fatwát (vallási döntvényt) kiadni az összes szükséges vallási tanulmányi tudás megléte nélkül. Még ezután is a fatwáknak meg kell felelnie a követelményeknek, amelyek az Iszlám vallásjog alapjául szolgáló elsődleges írásos szövegekben (Korán, Szunna) leírtakkal megegyeznek. Tilos továbbá idézni a Korán egy versének egy részét vagy töredékét és ez alapján szabályt (törvényt) hozni anélkül, hogy megvizsgálnának minden az adott dologra vonatkozó tanítást a Koránban és a Hadiszokban. Más szóval, a fatwák kiadásához nagyon szigorú szubjektív és objektív előfeltételek vannak, és senki sem 'válogathat ki' Korán verseket vallásjogi vitákhoz anélkül, hogy a teljes Koránt és Hadíszot figyelembe venné. 2., Teljes mértékben tilos a fatwa kiadása az Iszlámban, az arab nyelv tökéletes elsajátításának megléte nélkül. 3., Tilos leegyszerűsíteni a Shariah kérdéseit és figyelmen kívül hagyni a többi Iszlám vallástudományi ágat. 4., Az iszlámban megengedett a vallástudósoknak (akik bizonyítottan vallásjogi tanulmányokkal rendelkeznek), hogy eltérő véleményük legyen különböző kérdésekben, kivéve azokat, amelyek a vallás alaptételei és minden muszlimnak muszáj tudnia. 5., Az Iszlámban tilos figyelmen kívül hagyni a mai idők realitását amikor egy vallásjogi szabályozást hoznak meg. 6., Az Iszlámban tilos ártatlan emberek meggyilkolása. 7., Az Iszlámban tilos megölni követeket, nagyköveteket és diplomatákat, és ezért tilos meggyilkolni az újságírókat és a segélyszervezetek alkalmazottait is. 8., A Dzsihad jelentése védekező háború az Iszlámban; nem megengedett a helyes ügy megléte, a megfelelő cél és a megfelelő magatartási szabályok betartása nélkül. 9., Az Iszlámban tilos muszlim embereket nem-muszlimnak deklarálni, kivéve ha az a személy nyíltan kinyilvánítja a hitetlenségét. 10., Az Iszlámban tilos a keresztényeknek vagy a 'Könyv Népeinek' ártani vagy őket bántalmazni. 11., A Jezidi népet a Könyv Népének kell tekinteni. 12., A rabszolgaság újbóli bevezetése szigorúan tilos az Iszlámban. Globális egyetértés mellett eltörölték a múltban. 13., Tilos az embereket erőszakkal az Iszlámra téríteni. 14., Az Iszlámban tilos megtagadni és/vagy visszatartani a nők jogait. 15., Az Iszlámban tilos megtagadni és/vagy visszatartani a gyerekek jogait. 16., Tilos a vallásjogon alapuló

¹⁰⁷ Az összefoglalást, az MME (Magyarországi Muszlimok Egyháza) általi, adekvát és hivatalos fordításának felhasználásával teszem közé, amely megtalálható: Online: <http://lettertobaghdadi.com/index.php> Letöltés: 2014.11.25.

büntetések (Hudud) meghozása, a megfelelő jogi eljárás betartása nélkül, amely biztosítja az igazságosság és könyörület meglétét. 17., Az Iszlámban tilos az emberek megkínzása. 18., Az Iszlámban tilos a holttestek megcsonkítása. 19., Az Iszlámban tilos a gonosz cselekedeteket Istennek tulajdonítani. 20., Az Iszlámban tilos a Próféta és Társaik sírjainak és szentélyeinek az elpusztítása. 21., Tilos bármilyen típusú fegyveres lázadás, kivéve abban az esetben, ha az uralkodó (elnök) nyíltan hitetlenséget mutat, és nem engedi az embereket imádkozni. 22., Az Iszlámban tilos a Kalifátus kikiáltása az összes Muszlim egyetértése nélkül. 23., A nemzethez való hűség megengedett az Iszlámban. 24., A Próféta (szalla Allahu alejhi wasszalam) halála óta, az Iszlám senkit sem kötelez a bárhová való emigrálásra.”

Teljes mértékben nyilvánvaló, hogy a felsorolt 24 ponttal, elemeiben szembe helyezkedik az „ISIS”, sőt alapjaiban tiporja el a valós tanításokat, ezért semmilyen viszonyrendszerben, interpretációban nem lehet az iszlámmal azonosnak definiálni. A terrorból táplálkozó szervezet leírását, a „Nem Iszlám-Állam” (*The Un-Islamic State*) determinálásával lehet autentikusan exponálni.¹⁰⁸ A negatív, és inadekvát társítások elkerülése érdekében, a brit muszlim közösség több prominens személye kérelmezte, a brit miniszterelnököt, David Cameron-t, hogy tartózkodjon az „iszlám állam” jelzővel definiálni a szélsőségeket, mivel azok tetteinek a tudatában, ez az elnevezés, az iszlám meggyalázása. A brit *imām*ok (vallási vezetők) által írt felhívásban részletezve van, hogy „*minden alkalmat megfogunk ragadni, annak érdekében, hogy kifejezzük és hangsúlyozzuk, hogy 'nem a mi nevünkben és nem a mi hitünkben' hajtják végre tetteiket.*”¹⁰⁹ A Cameronnak címzett levélben, hasonlóképpen részletezve van az is, hogy a „dzsihadista” jelző is mennyire káros, és egyben indolens meghatározás, mivel negligálja az iszlám dzsihád koncepció realitását.

Ugyanis, inadekvát toposzként tekinthető a dzsihád, mint 'szent háború' fordítás és interpretáció, amely évszázadok óta permanensen él a köztudatban, helytelenül.¹¹⁰ A dzsihád fordítása, küzdelmet (*struggle*) vagy törekedést (*striving*) jelent, és nem háborút, avagy harcot, sőt az iszlám terminológiájában, még konnotáció szintjén sem lehet azonosságot

¹⁰⁸ IFTIKHAR, Arsalan: *Let's Call ISIS "The Un-Islamic State"* The Islamic Monthly, 2014.08.20. Online: <http://www.theislamicmonthly.com/lets-call-isis-the-un-islamic-state/> Letöltés: 2014.11.25.

¹⁰⁹ Az *On Islam* honlap által közreadva: *'Un-Islamic State' is Slur to Islam, UK Muslims*. On Islam, 2014.09.14. Online: <http://www.onislam.net/english/news/europe/477435-un-islamic-state-is-slur-to-islam-uk-muslims.html> Letöltés: 2014.11.22.

¹¹⁰ A muszlim politikafilozófus, és tudós, Maudūdī azt is megvilágítja, hogy a dzsihádnak, a destruktívan erősödő félreinterpretálása már odavezetett, hogy a terminológiát, a „vallás megszállott követésévé” transzformálódott, amely percepció hiteltelen és inadekvát. MAUDŪDĪ, Abū al-A'la: *Jihād in Islām*. Beirut, The Holy Koran Publishing House, 2006. 1-28.

keresni a dzsihádnak, mint háború interpretálásnak. Az a küzdelem, amely Isten útján (*In the way of God*) kell, hogy haladjon, és nem az egyéni érdekek dominanciája szerint, az egyik leginkább félreinterpretált fordítás, azok által is, akik, az Isten útján való küzdelmet, az erőszak alkalmazásának legitimálására alkalmazzák, mint hivatkozási formulát. (lásd: „ISIS”, az Al-Kaida, a tálibok, avagy a Boko Haram stb.) A dzsihád esszenciája, a materiális (ön)érdekeken való felülemelkedés elérése, amelyet nem fertőz az egyéni vágyak destruktív hatalomszerzési céltételezése. Maudūdī igen találóan úgy fogalmazta meg, hogy „nem az a cél, hogy Caesar-t megbuktatva, és új Caesar legyen létrehozva.” A dzsihád valója is erre reflektál, amelyben, az Isten útján való küzdelem, sosem lehet egyéni vágyak által motivált és determinált.¹¹¹ Viszont, hogyha mégis előtérbe kerülnek a vágyak által meghatározott célok, az esetben az Istentől való eltávolodás, és azzal korrelálva, az emberi zsarnokság exponenciális térnyerése indukálódik és eszkalálódik. Ezáltal pedig, generálódhat a terror alkalmazását adekvátnak interpretáló ideológiák térnyerése, amelyek ellen, tulajdonképpen, a dzsihád is akkurátus jelleggel lép fel.¹¹²

Az iszlám dzsihád terminológia kétféle megközelítést különít el, a '(leg)nagy(obb) küzdelmet' és a 'kis küzdelmet'.¹¹³ Az előbbi, az ember lelkének materiális, vágyak által hajtott erejével szembeni, permanens küzdelmet írja le, míg az utóbbiban engedélyezett a fegyverfogás, de csak és kizárólagos jelleggel defenzív értelemben, és számos megkötéssel karöltve,¹¹⁴ hogyha fenyegetés generálna az ember élete, vagyona/tulajdona, becsületének fenntartásában. Továbbá, a védekezést szolgáló dzsihád deklarálását nem teheti meg egy egyén, hanem az adott, regnáló iszlám kormányszatnak van egyedüli jogosultsága erre, amelyet az iszlám közösség, az *umma* választott meg, konzultáció által. Az esetben, hogyha nem abszolválódnak a dzsihád deklarálását megelőző és vonatkozó, vallástudományi illetve jogi formulák, akkor - a már részletezett - *fitna* indukálódik, amely szétesést és romlást generál. Ugyanakkor, számos szélsőséges csoportosulás, ahogy az „ISIS” is, a dzsihádra hivatkoznak az ideológiájuk pilléréként, amely ezáltal, nem hogy csak egy súlyos torzításnak

¹¹¹ .Uo, 8.

¹¹² UL-QĀDRĪ, Muḥammad Tāhir: *Islamic Concept of Jihad. A Conceptual Clarification on concept of Jihad*. Nov., 2001. Online: https://www.abc.se/home/m9783/ir/d/icj_e.pdf Letöltés: 2014.12.01.

¹¹³ COOK, David: *Understanding Jihad*. London, University of California Press, 2005. 32-49.; ZOLONDEK, Leon: *Book XX of Al-Ghazālī's Ihya' 'Ulūm al-Dīn*. Leiden, E. J. Brill, 1963. Al-Ghazālī munkái közül kiemelkedik az *Ihya' 'Ulūm al-Dīn* ('A vallástudomány ébredése') című műve, amelynek a záró fejezetei (3-4.), részleteiben foglalkozik a lélek belső küzdelmeinek relevanciájával, amely küzdelemben, az embernek felül kell kerekednie a saját alantasságán (*al-jihād al-akbar*), hogy azáltal elnyerhesse azokat az erényeket, amelyek a lelki tisztaságot táplálják. Al-Ghazālī leírásában, és argumentálásában, az emberi 'szív halála' akkor következik be, amikor a materiális vágyak felülkerekednek az ében.

¹¹⁴ Többek között ide tartóznak az emberi jogok tiszteltben tartása, az ártatlanok, nők, gyermekek, idősek és betegek megölésének szigorú és áthághatatlan tilalma.

a köztudatban való elplántálását váltja ki, hanem a nyugati percepcióban kikristályosodó negatív interpretációt is táplálják, amely végső soron, az iszlámot érintő pejoratív és destruktív kép kialakulásának erősödéséhez vezet. Ezek a körülmények pedig, az alapvető okai annak, hogy a globális értelemben vett muszlim közösség, az olyan szélsőséges entitásokat, mint az „ISIS” is, mereven elutasítja.¹¹⁵

Az igen neves nyelvész, és lexikográfus, Al-Rāghib al-Aṣṣḥānī a dzsiháddal kapcsolatos tipológiájában, három változatot határozott meg: 1., A nyilvánvaló ellenséggel szembeni küzdelem.¹¹⁶ 2., Iblīs-el (az Ördöggel) szembeni küzdelem. 3., Az ego, a vágy (*nafs*) kísértéseivel szembeni küzdelem.¹¹⁷ Az Isten útján való küzdelem permanens, az ember egész életét végigkíséri, amelyre a Korán így utal: *„Tegyetek erőfeszítéseket Allah-ért, az Őt megillető erőfeszítéssel!”* (22:78) Ugyanakkor, ez az erőfeszítés (dzsihád) mértékletességet és toleranciát követel meg a gyakorlójától, Abū Hurayra hagyományozta Mohamed prófétától, hogy: *„A vallás bizony könnyebbség. Akárki is túlzott súlyokat rak magára a vallásban, azok azt le fogják gyűrni. Ne legyetek túlzásokba esők, a középutat kövessétek, törekedjétek a tökéletességre, és fogadjátok annak örömhírét (hogy jutalomban részesültök)! Az*

¹¹⁵ Érdemes megemlíteni, az MPV (Muslims for Progressive Values) szervezetet. Amely kezdeményezés, egy progresszív irányt magáénak való mozgalomként indult, 9/11-et követően, mára pedig, már nemzetközi lefedettségben jelen van. Fő célkitűzéseik között szerepel, a szabadság mindenkori, egyetemes joga, a nemi egyenjogúság, a szólás és vallásszabadság az iszlám jog keretein belül. Ráadásul, nemrégiben az ENSZ-en belüli konzultatív státuszt is elnyerte a szervezet. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az általuk közölt, autentikus muszlim hang hivatalos formában is meghallgatásra talált, amely egyben azt is magában hordozza, hogy a szervezetük, az ENSZ különféle, nemzetközi intézményeiben képviselhető magát. Ezáltal szorgalmazva azt a határozat javaslatot is, miszerint *„mindenféle kulturális, avagy vallási meggyőződés nélkül, egyöntetűen fenn kell tartani az egyéni emberi jogokat”* amely alapvető prioritásként szolgál az ENSZ 2015. évi Fejlesztési Célok programtervezetében is. (2015 Millennial Development Goals): ZONNEVELD, Ani: *Fighting for the Soul of Islam*. Huffington Post, 2014.10.29. Online: http://www.huffingtonpost.com/ani-zonneveld/fighting-for-the-soul-of-islam_b_6056024.html Letöltés: 2014.12.04. Zonneveld argumentálásában kifejti, hogy az „ISIS” és az Al-Kaida tettei szennyezetté változtatták az iszlámról alkotott képet, és ezáltal korrumpálták az iszlám lényegét, így felismerhetetlenné transzformálódott (a vallás) attól az eredettől, amelyet a maga valójában jelent az iszlám. Majd felteszi az egyik legszignifikánsabb horderejű kérdést, amely a materializálódott emberhez szól: Hová lett, azaz igazi tűz, amely fényként világítja be a lelket? Utalva a Korán szavaira: *„Ő ti emberek! Férfiből és nőből teremtetünk benneteket. Népekké és törzsekké tettünk benneteket, hogy megismerjétek egymást. Allahnál a legnemesebb közületek az, aki a legistenfélőbb köztetek.”* (49:13)

¹¹⁶ A nyilvánvaló ellenségek közé tartóznak a hitetlenekkel szembeni küzdelem is, a Korán terminológiájában, a gyakorlati fegyverviselést, amely a kisebb dzsihád részét képezi, a *qitāl* jelöli. Erről szól a 2:190-es vers: *„Harcoljatok hát Allah Útján azok ellen, akik veletek harcba szálltak! Ám ne lépjétek át a megszabott határokat! Bizony Allah nem szereti a határokat áthágóakat.”* Ennél a pontnál rögvess hozzá kell tenni, hogy a Koránban, gyakorlatilag ez az első vers, amely Mohamednek kinyilatkoztatott a dzsiháddal kapcsolatban, amelyet, a későbbi dzsiháddal kapcsolatos revelációk felül fognak írni, és jóval kiszélesítik az interpretációját. Továbbá, azzal is tisztában kell lenni, hogy a citált reveláció, egy meghatározott történelmi eseményre reflektált, mikor Mohamednek és társainak el kellett hagynia Mekktát, a hígá keretén belül, miszerint *„ne lépjétek át a megszabott határokat!”* az iszlám jogtudományban, a *fiqh* keretén belül, akkurátus jelleggel lett rögzítve.

¹¹⁷ AL-RĀGHIB AL-AṢṢḤĀNĪ, Abū al-Qāsim: *Mufradāt Alfāz al-Qur’ān al-Karīm* (‘A Szent Korán szószedete’). 4th edn. Beirut, al-Dār al-Shāmīyah, 2009.

istenszolgálatból és az imából merítetek erőt..."¹¹⁸ A nagy dzsihád,- amely belső küzdelemként (*inner jihād*) is ismert- a destruktivitást indukáló vágyakkal szembeni küzdelem, az ember lelkének materiális kísértéseivel szemben.¹¹⁹ Ezek a vágyak,- azaz a *nafs*ban lakozóak,- igen széleskörű spektrumon mozognak, az ember életének minden szegmensében megtalálhatóak, magába foglalja a megkísértést, a hatalom iránti vágyat, az erkölcstelen testi vágyakat egyaránt. A *nafs* elleni küzdelemben, a lelki megújulás érdekében, az Isteni akarat makulátlan szolgálatával lehet fellépni, amelyet nem szennyezhet semmilyen materiális érdek, ezt a lelki küzdelmet exponálja meg a Korán: „*A lélekre és megformálójára. Majd Ő sugallta neki bűnét és istenfélelmét. Bizony boldogulni fog az, ki megtisztítja (saját magát azáltal, hogy végrehajt mindent, amit a Magasztos Allah parancsolt). Bizony csalódni fog az, aki tévútra viszi (saját magát).*” (91:7-10) A *nafs*¹²⁰ által fűtött tévút elkerülését, és a lélek dzsihádjának permanens relevanciáját érintve, így szól a Korán: „*Ám az, aki félt attól, hogy majdan az Ura előtt kell állnia, és visszatartotta magát (és a lelkét) a vágyaktól, annak a Paradicsom lesz a lakhelye.*” (79:40-41)

10., KONKLÚZIÓ

A szélsőséges entitások térnyerésével párhuzamosan, (már a XX. századtól kezdve) kurrens muszlim tudósok akkurátusan argumentálnak amellett, hogy a szélsőségesedés útját kikövező szellemi leépülést, és immoralitást mihamarabb fel kell számolni, amely által, az iszlám kulturális és eszmei moralitását kell újfent piedesztálra emelni, a terror erejével

¹¹⁸ Ṣaḥīḥ al-Buḥārī, N. 39.

¹¹⁹ A középkori iszlám egyik legnagyobb hatású teológusa, és polihisztor tudósa, Al-Ghazālī (1058-1111) így fogalmazta meg 'belső küzdelem' szignifikáns voltát: "A vágyak azok, melyek szolgává teszik a királyt, és a türelem az, amely királlyá teszi a szolgát." A vágy, mint az emberi nem materiális lény, amely a lelket, így az embert a romlásba viheti.

¹²⁰ A Korán interpretálásában, a *nafs*nak három szintjét, fokozatát definiálhatjuk: A lélekben lakozó materiális-destruktív sugallatok (*al-nafs al-'ammārah*): „*Én nem mentegetem magam. Az emberi lélek bizony folyamatosan rosszra buzdít, kivéve azoknál, akiken az én Uram könyörült.*” (12:53) Amennyiben, az ember tudatosítja önmagában, hogy a lelkében lakozó 'rossz' jelen van (*al-nafs al-luwwāmah*), „*Igen! Esküszöm a (önmagát) vádoló lélekre!*” (75:2) az ellen fel tud lépni, ez a második szintnél realizálódik. A lélek destruktív materializálódásával szembeni küzdelem, a lélekkel vívott küzdelem, azaz a nagy dzsihád (*al-jihād al-akbar*). Kifejezetten szignifikáns az, hogy realizálódjon a vágyakkal szembeni küzdelem negligálhatatlan volta, mivel „*Allah semmit sem változtat meg egy népben, míg az maga nem változtat (saját maga sorsán.)*” (13:11). A következő szintnél, a legfőbb elérendő cél, a 'lélek békéje' valósul meg (*al-nafs al-muṭma'innah*), amely egyben a 'szív békéjé' (*tuma'nīnah*) is indukálja, így nyervén validitást az Isteni útkeresés legfőbb spirituális manifesztálódása: „*Ó, te megnyugodott lélek! Térj vissza Uradhoz elégedetten, és veled is megelégedve! Lépj be az Én szolgálaim közé! És lépj be az Én Paradicsomomba!*” (89:27-30)

szemben.¹²¹ Azt a szellemiséget, amely a klasszikus iszlám toleranciáját és nyitottságát jellemezte, a tudás relevanciájának zászlaja alatt, amely élesen szembehelyezkedik a tudatlanság indolens voltával.¹²² Az ideologizált, szélsőséges erőszaknak, a gondolkodó individuumot kioltó és eltörlő természeti állapota, amelyet Hobbes a „*bellum omnium contra omnes*” (mindenki harca mindenki ellen) hadiállapotként definiált, eklatáns manifesztálódása az „ISIS” materiális, és önös érdekeinek tettei. Hasonlóképpen, a kalifátussal kapcsolatosan is, amely mindenféle realitást, és szükséges előfeltételt negligál, egy Saint-Just-i utópikus imagináció, amelyet nem lehet realitásként definiálni. Az „ISIS” terrorjának széleskörű manifesztálódása, a rabszolgaság bevezetésétől¹²³ kezdve, a szisztematikus irtó hadjárataikon át, az ideológiai homogenizálás folyamán, politikai dimenzióban interpretálandó, és a vallás, csak, mint eszköz jelenik meg a kezükben, amelyet a politikai-hatalmi érdekeik abszolválása érdekében használnak fel.¹²⁴ Az egész dolgot tükrében kikristályosítható, hogy az „ISIS” és

¹²¹ LUMBARD, Joseph E.B.: *The Decline of Knowledge and the rise of Ideology in the Modern Islamic World*. In: LUMBARD, Joseph E.B.: *Islam, Fundamentalism, and the Betrayal of Tradition: Essays by Western Muslim Scholars*. Canada, World Wisdom, Inc. 2004. 39-79. A nőkkel szembeni erőszak, a jazidi kisebbséghez tartozókat, mint szexuális rabszolgákká minősítésük a terroristák által, egyaránt elemeiben mond ellent az iszlám tanításainak. Amelyek igen szignifikáns jogsértések, ahogy erre az egyiptomi nagy mufti személyes tanácsadója, Ibrahim Negm is felhívta a figyelmet: *Dar al- Iftaa issued a new report on QISIS's infringements against woman under the cover of Islam*. Dar al-Ifta. Online: <http://eng.dar-alifta.org/foreign/ViewArticle.aspx?ID=628&CategoryID=1> Letöltés: 2014.12.27.

¹²² SIMON Róbert: *Orientalista Kelet-Közép-Európában. Válogatott tanulmányok*. Szombathely, Savaria University Press, 1996. 326. Az iszlám erkölcsi útmutatásai, parancsolatai *expressis verbis* módon exponálják a „jó követésének parancsolatát, a rossz elutasításának” negligálhatatlan relevanciáját: „*A hívők és a hívő nők egymás testvérbarátai. Megparancsolják a helyénvalót és megtiltják a rosszat.*” (9:71) A Korán exegézise mellett, az iszlám tradíció vénájának is, szerves áramlatát képi a vallás erkölcsi-kódexének részletezése. Az egyik, Mohamedtől származó mondás szerint: „Akárki is hibát vél felfedezni (a vallásgyakorlásban), és lehetősége van kijavítani azt a kezeivel, akkor tegye meg; Ha nem tudja, akkor a nyelvével (beszéd által); Ha azzal sem tudja, akkor a szívével tegye jobbra, ez a hit alapvetősége.” Idézi és számos más releváns példázattal kiszélesíti a 'rossz' elutasítását és a 'jó' (tisztességes) követésének köteleességét: COOK, Michael: *Forbidding wrong in Islam*. Themes in Islamic History (Book 3). Cambridge, Cambridge University Press, 2003. 4-7., 27-42., 65-95.

¹²³ AZAM, Eric: *Esclaves sexuelles: Daech fournit le mode d'emploi*. LE, 2014.12.12. Online: <http://www.fait-religieux.com/le-ciel-peut-attendre-par-eric-azan/2014/12/12/esclaves-sexuelles-daech-fournit-le-mode-d-emploi> Letöltés: 2014.12.27.; Az „ISIS” által működtetett rabszolgapiacra, a gyermekkorú leányok a legdrágábbak, ezen rendszer bevezetése is, a szervezet anyagi bevételeinek szélesedését szolgálja: Le Figaro: *Le trafic de femmes, une source de revenus pour Daech*. 2014.11.06. Online: <http://www.lefigaro.fr/international/2014/11/06/01003-20141106ARTFIG00119-le-traffic-de-femmes-une-source-de-revenus-pour-daech.php> Letöltés: 2014.12.27.

¹²⁴ FRISCH, Hillel – INBAR, Efraim: *Radical Islam and International Security*. London, Routledge Taylor & Francis Group, 2008.; A radikális ideológiákra épülő terrorista csoportosulásokkal szembeni küzdelem egyik legújabb kiadványa, az egyiptomi Dar Al-Ifta gondozásában megjelent értekezés, amelyben részleteiben van exponálva az iszlám valós tanítása, és az, hogy a szélsőségeket semmilyen módon sem lehet azonosítani az iszlámmal: ALLAM, Shawki: *The Ideological Battlefield. Egypt's Dar al- Iftaa Combats Radicalization*. Dar Al-Ifta, 2014.; Eklatáns példázat a szélsőségesek ideologizált mentalitásával kapcsolatban, a német tényfeltáró zsrnaliszta, Juergen Todenhoefer által készített jelentés, aki Szíria és Irakban tartózkodva analizálta a terroristákat: Elszántak, megszállottságig hisznek a nézetükben, territóriumukat kiakarják szélesíteni, amennyire csak lehetséges, s az expanziójuk során, mindenkit, akik nézeteikkel oppozícióba helyezkednek, kivégzik. Sokatmondó, mikor a síita muszlimokra kérdezett Todenhoefer, és az éppen válaszoló militáns így nyilatkozott: "150 million, 200 million or 500 million, it does not matter to us," the fighter answered. "We will kill them all." Majd megerősítették, hogy a rabszolgaság, avagy a kivégzések is, teljes mértékben szükségszerűek, és

az iszlám nem azonos, nem lehet felszínesen és sematikusán megközelítve egyenlőségjellel interpretálni azt az extrémizmust, amely a vallást eszközként használja, de nem abból táplálkozik. Ennek értelmében, a szervezet nevét jelölő definiálásban, a Dar Al-Ifta által is hangoztatott QGIS, azaz az „Al-Kaida szeparatistái Irakban és Szíriában” (Al-Qaeda Separatists in Iraq and Syria) a legadekvátabb alternatíva, amely által, érzékeltetve van a szervezet valós eredete, ideológiai gyökere, és egyben az is, hogy az iszlámtól teljes mértékben elkülönülnek.

Különösképpen releváns feladatként jelenik meg az iszlám kutatók asztalán, hogy felhívják a figyelmet arra, és egyaránt tudatosítsák széles körben, hogy egy pár tízezres létszámmal rendelkező, radikális extrémizmussal átinterpretált iszlámot magukénak valóak, nem a valós iszlámképet prezentálják, és nem lehet általánosítani a több mint 1.6 milliárd¹²⁵ békés, és együttműködésre törekvő muszlim hívő mentalitásával és hitével. Ezért akkurátusan meg kell állapítani, hogy az olyan erőszakos ideológiákon strukturálódó szervezet, mint például az „ISIS”-nak is, semmilyen köze sincs az iszlámhoz.¹²⁶ Az a merev, és ellentmondást nem tűrő fanatikus ideológiája, amely az „egy vallás” pillérén nyugszik (a szélsőségesek

jogszerűek, mivel (ideologizált) hitük szerint adekvát eljárás. PLEITGEN, Frederik: *Author's journey inside ISIS: They're 'more dangerous than people realize'*. CNN, 2014.12.25. Online: http://edition.cnn.com/2014/12/22/world/meast/inside-isis-juergen-todenhoefer/index.html?hpt=hp_c1 Letöltés: 2014.12.25.

¹²⁵ Pew Research 2012-es felmérésének tükrében: DESILVER, Drew: *World's Muslim population more widespread than you might think*. Pew Research Center, 2013.06.07. Online: http://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/06/07/worlds-muslim-population-more-widespread-than-you-might-think/?utm_content=buffer3c6ff&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer#utm_content=buffercbe81 Letöltés: 2014.11.26.

¹²⁶ Ezen a megközelítésben szükséges, hogy az Al-Kaida, avagy a tálibok mozgalma is meg legyen világítva. Az utóbbiak által, 2014. december 16.-án végrehajtott Peshawar-i mészárlás, a XXI. századi Pakisztán történetének egyik legsötétebb lapjaként vonult be a történelembe, mivel a nevezett városban történt merénylet áldozatainak legnagyobb része fiatal gyermek volt, akik egy szisztematikus offenzívának kerültek a célkeresztjébe. Az indiai származású, gyermekjogi aktivista, Kailash Satyarthi szavai: "Az egyik legsötétebb nap, az emberiség történetében." UPRIGHT, Ed - FAIZ, Faizan: *Taliban Gunmen Kill 132 Children in Attack on Pakistani Army School*. Vice News, 2014.12.16. Online: https://news.vice.com/article/taliban-gunmen-kill-84-children-in-attack-on-pakistani-army-school?utm_source=vicenewsfb Letöltés: 2014.12.16.; Agence France-Presse: *Pakistan: les talibans disent avoir voulu «faire vivre leur souffrance» à l'armée*. Le Huffington Post, 2014.12.16. Online: http://quebec.huffingtonpost.ca/2014/12/16/attaque-ecole-pakistan-taliban-souffrance-armee_n_6332900.html Letöltés: 2014.12.16. Ahogy az „ISIS” devianciája, és politikai érdekeinek keresztmetszetében elhelyezkedő erőszakos ideológiája strukturálódik, hasonlóképpen kell a tálibok szélsőséges tetteit is exponálni, és markánsan meghatározni, hogy az iszlám értékeitől, hitvallásától messze eltérnek, ezért azonosságot keresni megint csak inadekvát megközelítés. Hasonlóképpen nyilatkozott Rostoványi is, az „ISIS” és az iszlám meg nem kérdőjelezhető különállásáról: „Erre nagyon röviden, és határozottan lehet válaszolni, semennyire („ISIS” és az iszlám kapcsolatára értve). Tehát jól lehet, a szervezet nevében ott szerepel az iszlám szó, annak, amit az 'Iszlám Állam' valójában képvisel, és valójában elkövet, vajmi csekély köze van az iszlámhoz. Tehát egy olyan, alapvetően politikai jellegű tevékenységet folytató szervezetről van szó, amely saját céljainak érdekében felhasználja az iszlámot, annak egy sajátos interpretációját, aminek viszont, az igazi, eredeti iszlámhoz, az égedta egy világban semmi köze sincsen.” Rostoványi Zsolt: *Az arab tavasz jelene*. (Összefoglaló riport). Előadás, a Dialógus Platform szervezésében, 2014.10.30. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=w3utnBTyrno> Letöltés: 2014.12.20.

interpretációjában), nem az iszlám vallása, hanem az erőszak vallása. Az „ISIS” teljes mértékben ellentmond a Korán alapvető utasításainak, amelyek a vallási türelmet és flexibilitást irányozzák elő: *„Nektek megvan a magatok vallása és nekem is megvan a saját vallásom.”* (109:6) Majd hozzáteszi, hogy *„Az Igazság az Uratoktól származik! Aki akar az higgyen! Ám, aki akar az legyen hitetlen”* (18:29). Ez a vers,- amely egyben igen releváns erkölcsi utasítás is,- azt is magába foglalja, hogy az ember életének elbírálója, tetteinek függvényében Isten, kit jóként, kit rosszként ítél meg, de ennek a feladatkörnek nem lehet az ember a kivitelezője. Ennek értelmében tilos hitehagyottként definiálni másokat, és szankciókat alkalmazni velük szemben, mivel *„Nincs kényszer a vallásban!”* (2:256)

Forrás, Szakirodalom:

- ABBŪD, Šālīḥ ibn ‘Abd Allāh: *Aqīdat al-shaykh Muḥammad ibn ‘Abd al-Wahhāb al-salaḥīyah wa-atharuhā fī al-‘ālam al-Islāmī* (2 v.) Editon: al-Ṭab‘ah 4., al-Madīnah al-Munawwarah : al-Jāmi‘ah al-Islāmīyah, 2006.
- ABŪ MIKHNAF: *Kitāb Maqtal al-Ḥusayn*. Fordította: Hamid Mavani. Online: <http://www.sicm.org.uk/knowledge/Kitab%20Maqtal%20al-Husayn.pdf>
- ABŪ ‘UBAYD - HARRĀS, Muḥammad Khalīl (ed.): *Kitāb al-amwāl*. Al-Qāhirah, Maktabat al-Kullīyāt al-Azharīyah, 1968.
- ABŪ YŪSUF: *Kitāb al-Kharāj*. Beirut, Dar al-Ma'rifa, [é.n.]
- AFP: *Comment l’Etat islamique est devenu le groupe terroriste le plus riche au monde*. Africa Presse, 2014.09.18. Online: <http://www.africapresse.com/comment-letat-islamique-est-devenu-le-groupe-terroriste-le-plus-riche-au-monde/#sthash.DiZORL4e.dpbs>
- Agence France-Presse: *Pakistan: les talibans disent avoir voulu «faire vivre leur souffrance» à l’armée*. Le Huffington Post, 2014.12.16. Online: http://quebec.huffingtonpost.ca/2014/12/16/attaque-ecole-pakistan-taliban-souffrance-armee_n_6332900.html
- AHMED, Akbar: *Why are European Muslims Joining ISIS? –Huffington Post*. Journey into Europe. 2014.11.19. Online: <http://journeyintoeurope.com/2014/11/19/why-are-european-muslims-joining-isis-huffington-post/>
- AHMED, Nafeez: *How the west created the Islamic State*. 2014.09.11. Online: <https://medium.com/@NafeezAhmed/how-the-west-created-the-islamic-state-dbfa6f83bc1f>
- AL-ANI, Salman Hassan - TEL, Shadia Ahmad: *Ibn Taymiyyah - Kitab Al-Iman. Book of Faith*. Kuala Lumpur, Islamic Book Trust, 2009
- AL-ALAWI, Irfan - SCHWARTZ, Stephen: *Saudi King’s Reform Step vs. Crown Prince’s Ambitious Wahhabism*. The Weekly Standard, 2012.01.03. Online elérhető:

http://www.weeklystandard.com/blogs/saudi-king-s-reform-step-vs-crown-prince-s-ambitious-wahhabism_615104.html?nopager=1

- ALLAM, Shawki: *The Ideological Battlefield. Egypt's Dar al- Iftaa Combats Radicalization*. Dar Al-Ifta, 2014
- ALLEN, Charles: *God's Terrorists: The Wahhabi Cult and the Hidden Roots of Modern Jihad*. Da Capo Press; 1st Da Capo Press Ed edition, 2006.
- ALI, Omar: *Anbar Tribal Leader: Maliki is 'More Dangerous' Than ISIS*. Rûdaw, 2014. 06.07. Online: <http://rudaw.net/english/interview/06072014>
- ALGAR, Hamid: *Wahhabism: A Critical Essay*. NY, Islamic Publications International, 2002.
- ANDERSON, Tim: *More analysis on the farce that is the War on ISIS*. In Gaza, 2014.10.11. Online: <http://ingaza.wordpress.com/2014/10/11/more-analysis-on-the-farce-that-is-the-war-on-isis/>
- BADAWI, Elsaid M. - HALEEM, Muhammad Abdel: *Arabic-English Dictionary Qur'anic usage*. Leiden-Boston, Brill, 2008
- AZAM, Eric: *Esclaves sexuelles: Daech fournit le mode d'emploi*. LE, 2014.12.12. Online: <http://www.fait-religieux.com/le-ciel-peut-attendre-par-eric-azan/2014/12/12/esclaves-sexuelles-daeche-fournit-le-mode-d-emploi>
- BAŞARAN, Ezgi: *IŞİD'in ana yaratıcısı ABD'dir*. Radikal, 2014.09.01. Online: <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=haberyazdir&articleid=1210125>
- BEAUCHAMP, Zack: *The real roots of Iraq's Sunni-Shia conflict*. Vox, 2014.06.20. Online: <http://www.vox.com/2014/6/20/5827046/who-are-sunnis-who-are-shias>
- BERMAN, Paul: *Terror and Liberalism*. W W Norton & Company. 2003.
- BOGHANI, Priyanka: *In Their Own Words: Sunnis on Their Treatment in Maliki's Iraq*. Frontline, 2014.10.28. Online: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/iraq-war-on-terror/rise-of-isis/in-their-own-words-sunnis-on-their-treatment-in-malikis-iraq/>
- BLAIR, David – SPENCER, Richard: *How Qatar is funding the rise of Islamist extremists*. The Telegraph, 2014.09.20. Online: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/qatar/11110931/How-Qatar-is-funding-the-rise-of-Islamist-extremists.html?fb>
- BLASCHKE, Björn: *Die reichste Terrorgruppe der Welt*. Tagesschau, 2014.06.23. Online: <http://www.tagesschau.de/ausland/hintergrund-isis-102.html>

- Biden: Our Allies in the ME Funded and Nurtured ISIS. Harvard Kennedy School, 2014.10.02. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=7xQ2HxD3nUM>
- BROWN, W. Norman: *A Comparative Translation of the Arabic Kalīla Wa-Dimna, Chapter VI*. In.: Journal of the American Oriental Society. American Oriental Society, 1922.
- BRZEZINSKI, Zbigniew: *The Grand Chessboard: American Primacy And Its Geostrategic Imperatives*. Basic Books; 1st Edition edition, London, 1998.
- CAREY, Glen - AL-ANSARY, Khalid: *Al-Qaeda Offshoot Seizes Iraq's Second City in Threat to Maliki*. Bloomberg, 2014.06.10. Online: <http://www.bloomberg.com/news/2014-06-10/militants-capture-mosul-airport-in-iraq-skynews-arabia-says.html>
- CHOMSKY, Noam: *Clash of Civilizations?* Online: <http://www.india-seminar.com/2002/509/509%20noam%20chomsky.htm>
- CHOMSKY, Noam: *Owl of Minerva's View: ISIS and Our Times*. Truth-Out, 2014.09.15.
Online: http://www.truthout.org/opinion/item/26000#14152867857491&action=collapse_widget&id=6415549
- CHOMSKY, Noam: *The Leading Terrorist State*. Truth-Out, 2014.10.03. Online: http://truth-out.org/opinion/item/27201-the-leading-terrorist-state%2314152776554231&action=collapse_widget&id=5114296#14154775215611&action=collapse_widget&id=9048558
- CHOMSKY, Noam: *The Worlds Greatest Terrorist Campaign*. In *These Times*, 2014.11.03. Online: http://inthesetimes.com/article/17311/noam_chomsky_the_worlds_greatest_terrorist_campaign
- COCKBURN, Alexander – CLAIR, Jeffrey St.: *Zbigniew Brzezinski: How Jimmy Carter and I started the Mujahideen?* Counterpunch, 1998.01.15 Online: <http://www.counterpunch.org/1998/01/15/how-jimmy-carter-and-i-started-the-mujahideen/>
- COOK, David: *Understanding Jihad*. London, University of California Press, 2005.
- COOK, Michael: *On the Origins of Wahhābism*. In.: Journal of the Royal Asiatic Society, 3. Series, Vol. 2, No. 2, Cambridge, Cambridge University Press.

- COOK, Michael: *Forbidding wrong in Islam*. Themes in Islamic History (Book 3). Cambridge, Cambridge University Press, 2003.
- CORBETT, James: *The Islamic State: Who Is ISIS? An Open Source Investigation*. Global Research, 2014.09.07. Online: <http://www.globalresearch.ca/the-islamic-state-who-is-isis-an-open-source-investigation/5400029?print=1>
- CORDIER, Bruno De: *'Pan-Islamism' as a form of 'alter-globalism'? Hizb Ut-Tahrir and the Islamic Khilafah State*. In: CLARKE, Matthew: *Handbook Of Research On Development And Religion*. Northampton, Edward Elgar Publishing, 2013.
- CROOKE, Alastair: *You Can't Understand ISIS If You Don't Know the History of Wahhabism in Saudi Arabia*. The World Post, 2014.08.27. Online elérhető: http://www.huffingtonpost.com/alastair-crooke/isis-wahhabism-saudi-arabia_b_5717157.html
- CROOKE, Alastair: *Middle East Time Bomb: The Real Aim of ISIS Is to Replace the Saud Family as the New Emirs of Arabia*. The World Post, 2014.09.02. Online elérhető: http://www.huffingtonpost.com/alastair-crooke/isis-aim-saudi-arabia_b_5748744.html
- CRONE, Patricia: *Medieval Islamic Political Thought*. (New Edinburgh Islamic Surveys) Edinburgh, Edinburgh University Press, 2006
- Dar al-Ifta: *Dar al- Iftaa issued a new report on QISIS's infringements against woman under the cover of Islam*. Dar al-Ifta. Online: <http://eng.dar-alifta.org/foreign/ViewArticle.aspx?ID=628&CategoryID=1>
- DESILVER, Drew: *World's Muslim population more widespread than you might think*. Pew Research Center, 2013.06.07. Online: http://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/06/07/worlds-muslim-population-more-widespread-than-you-might-think/?utm_content=buffer3c6ff&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer#utm_content=buffercbe81
- DEYOUNG, Karen: *Al-Qaeda leader Zawahiri seeks to end infighting among Syrian militants*. National Security, The Wahington Post, 2014.01.23. Online: http://www.washingtonpost.com/world/national-security/al-qaeda-leader-zawahiri-seeks-to-end-infighting-among-syrian-radicals/2014/01/23/05c80874-8451-11e3-8099-9181471f7aaf_story.html
- DODGE, Toby: *Can be saved Iraq? Survival: Global Politics and Strategy*. London, Routledge, 2014.

- DORRIEN, Gary: *Imperial Designs: Neoconservatism and the New Pax Americana*. Routledge, NY, 2004.
- AL-DUHAILAN, Abdullah - THIAB, Rahma - AL-HAYEK, Shaden: *Saudi poll to reveal public's level of sympathy for IS*. Al-Monitor, 2014.07.22. Online elérhető: <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/07/saudi-families-refuse-condolences-isis-position.html>
- DUMONT, Julia: *Irak: Nouri Al-Maliki, fin de règne d'un Premier ministre autoritaire*. Géopolis, 2014.08.12. Online: <http://geopolis.francetvinfo.fr/nouri-al-maliki-fin-de-regne-dun-premier-ministre-autoritaire-40663>
- EISENSTADT, Michael - WHITE, Jeffrey: *An Enhanced Train-and-Equip Program for the Moderate Syrian Opposition: A Key Element of U.S. Policy for Syria and Iraq*. Policy Analysis. The Washington Institute, 2014.07.08. Online: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/an-enhanced-train-and-equip-program-for-the-moderate-syrian-opposition>
- ELIAS, Abu Amina: *Islam rejects the call of ISIS to murder civilians*. Faith in Allah, 2014.09.24. Online: <http://www.faithinallah.org/islam-rejects-the-call-of-isis-to-murder-civilians/>
- FODOR, István: *Az iszlám politikaelmélete az „arab tavasz” tükrében*. In.: Gulyás Martin (szerk.): *Studia Vincentiana*. Szent Vince Szakkollégium Válogatott Tanulmányok. 1/2014. Piliscsaba.
- FORD, Glen: *Le plan d'Obama pour attaquer la Syrie, sous couvert de la lutte contre l'EIIL (BAR)*. L'Info Alternative, 2014.09.10. Online: http://www.alterinfo.net/Le-plan-d-Obama-pour-attaquer-la-Syrie-sous-couvert-de-la-lutte-contre-l-EIIL-BAR_a106122.html
- FIERRO, Maribel - TOLAN, John: *The legal status of *Ḍimmī*-s in the Islamic west (second/eighth-ninth/fifteenth centuries)*. Religion and law in medieval Christian and Muslim societies, 1. Turnhout, Brepols, 2013
- FITZPATRICK, Coeli – WALKER, Adam Hani: *Muhammad in History, Thought and Culture [2 volumes]: An Encyclopedia of the Prophet of God*. California, ABC-CLIO, 2014.
- FRISCH, Hillel – INBAR, Efraim: *Radical Islam and International Security*. London, Routledge Taylor & Francis Group, 2008

- GATES, Robert M.: *From the Shadows: The Ultimate Insider's Story of Five Presidents and How They Won the Cold War*. Simon & Schuster (annotated edition), NY, 2007.
- GARDNER, Frank: *How vital is Syria's Tartus port to Russia?* BBC, 2012.06.27. Online: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18616191>
- GATES, Robert M.: *Duty: Memoirs of a Secretary at War*. Knopf; First Edition, NY, 2014.
- GARDNER, Frank: *'Jihadistan': Can Isis militants rule seized territory?* BBC News, 2014.07.08. Online: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28222872>
- GELLMAN, Barton: *Keeping the U.S. First; Pentagon Would Preclude a Rival Superpower*. The Washington Post, 1992.03.11. Online: <http://www.yale.edu/strattech/92dpg.html>
- GIBB, H.A.R.: Constitutional Organization. In.: KHADDURI, Majid - LIEBESNY, Herbert J. (szerk.): *Law in the Middle-East*. Washington, D.C., 1955.
- GORDON, Michael R. – SCHMITT, Eric: *Saudi Arabia Will Grant U.S. Request for Anti-ISIS Training Program*. The New York Times, 2014.09.10. Online: http://www.nytimes.com/2014/09/11/world/middleeast/saudi-arabia-isis.html?_r=0
- GULMOHAMAD, Zana Khasraw: *The Rise and Fall of the Islamic State of Iraq and Al-Sham (Levant) ISIS*. Global Security Studies, Spring 2014, Volume 5, Issue 2
- GUTMAN, Roy: *Biden continues to apologize; first Turkey, now UAE*. McClatchy DC, 2014.10.06. Online: http://www.mcclatchydc.com/2014/10/06/242222_biden-continues-to-apologize-first.html?rh=1
- HAARETZ: *Senior Iran official: Israel's Mossad created ISIS*. Haaretz, 2014.11.04. Online: <http://www.haaretz.com/news/middle-east/1.624626>
- HAFIZ, Yasmine: *ISIS Destroys Jonah's Tomb In Mosul, Iraq, As Militant Violence Continues*. The Huffington Post, 2014.07.25. Online: http://www.huffingtonpost.com/2014/07/25/isis-jonah-tomb_n_5620520.html
- HAMEL, Ian: *Le wahhabisme peut-il devenir l'islam majoritaire?* Oumma, 2008.02.19. Online: <http://oumma.com/Le-wahhabisme-peut-il-devenir-l>
- Hizb ut Tahrir: *Islamic Thought*. London, Khilafah Publications, [é.v.]
- Hizb at-Tahrir: *Hizb ut-Tahrir rejects ISIS' declaration of Khilafah*. 5 Pillarz, 2014.07.02. Online: <http://www.5pillarz.com/2014/07/02/leading-members-of-hizb-ut-tahrir-reject-isis-declaration-of-khilafah/>

- HUNTINGTON, Samuel: *Vietnam Reappraised*, 6.1 INT'L SECURITY, 14. (Summer 1981)
- HUNTINGTON, Samuel: *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. NY, Simon & Schuster, 1996.
- ḤUSAIN, Ṭāhā : *al-Fitna al-kubrā*. Dār al-Ma'ārif, 1968.
- AL-IBRAHIM, Fouad: *Why ISIS is threat to Saudi Arabia: Wahhabism's deffered promise*. Al-Akhbar, 2014.08.22. Online: <http://english.al-akhbar.com/node/21234>
- IFTIKHAR, Arsalan: *Let's Call ISIS "The Un-Islamic State"* The Islamic Montly, 2014.08.20. Online: <http://www.theislamicmonthly.com/lets-call-isis-the-un-islamic-state/>
- KANDRA, Deacon Greg: *Report from Iraq: families throwing children from a mountain to keep them from terrorists* Patheos, 2014.08.06. Online: <http://www.patheos.com/blogs/deaconsbench/2014/08/report-from-iraq-families-throwing-children-from-a-mountain-to-keep-them-from-terrorists/#ixzz39nZBxMlj>
- KEPEL, Gilles: *Jihad: Expansion et déclin de l'islamisme*. Gallimord, 2000.
- KISSINGER, Henry: *Kínárol*. Antall József Tudásközpont, Bp. 2014.
- KHASHOGGI, Jamal: *Plotting a conspiracy on the run*. Al Arabiya, 2014.08.17. Online: <http://english.alarabiya.net/en/views/news/middle-east/2014/08/17/Plotting-a-conspiracy-on-the-run.html>
- KHOURY, Yara El: *Le premier Etat saoudien (1745-1818.)* Les clés du Moyen-Orient, 2014.04.16. Online: <http://www.lescledumoyenorient.com/Le-premier-Etat-saoudien-1745-1818.html>
- KIRKPATRICK, David D.: *ISIS' Harsh Brand of Islam Is Rooted in Austere Saudi Creed*. The New York Times, 2014.09.24. Online: <http://www.nytimes.com/2014/09/25/world/middleeast/isis-abu-bakr-baghdadi-caliph-wahhabi.html>
- KREMER, Alfred von: *Culturgeschichte des Orients unter des Chalifen*. Wien, Braumüller, 1875.
- JAMBET, Christian: *Qu'est-ce que la philosophie islamique?* Paris, Gallimard, coll. Folio essais, 2011.
- LAOUST, Henri: *Essai sur le doctrines sociales et politiques de Takī-d-Dīn Ahmad b. Taimīya: canoniste ḥanbalite, né à Harrān en 661/1262, mort à Damas en 728/1328*. Cairo, l'Institut français d'archéologie orientale, 1939.

- LAOUST, Henri: *Quelques opinions sur la théodicée d'Ibn Taimīya*. Mélanges Maspero, Cairo, l'Institut français d'archéologie orientale, 1940.
- LEFÉBURE, Anaïs: *Kurdistan: le PKK, grand gagnant de la lutte contre l'État islamique*. Jol Press, 2014.09.17. Online: <http://www.jolpress.com/kurdistan-pkk-grand-gagnant-lutte-contre-etat-islamique-irak-article-827971.html>
- Le Figaro: *Le trafic de femmes, une source de revenus pour Daech*. 2014.11.06. Online: <http://www.lefigaro.fr/international/2014/11/06/01003-20141106ARTFIG00119-le-traffic-de-femmes-une-source-de-revenus-pour-daech.php>
- LEWIS, Jessica: *The Terrorist Army Marching on Baghdad*. The Wall Street Journal, 2014.06.12. Online: <http://online.wsj.com/articles/jessica-lewis-the-terrorist-army-marching-on-baghdad-1402614950>
- LOCK, Helen: *How Isis became the wealthiest terror group in history*. The Independent, 2014.09.15. Online: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/how-isis-became-the-wealthiest-terror-group-in-history-9732750.html>
- LUMBARD, Joseph E.B.: *The Decline of Knowledge and the rise of Ideology in the Modern Islamic World*. In: LUMBARD, Joseph E.B.: *Islam, Fundamentalism, and the Betrayal of Tradition: Essays by Western Muslim Scholars*. Canada, World Wisdom, Inc., 2004
- MAGNAN, Pierre: *Irak-Syrie: le mythe du califat pour faire tomber les frontières*. Géopolis, 2014.06.20. Online: <http://geopolis.francetvinfo.fr/irak-syrie-le-mythe-du-califat-pour-faire-tomber-les-frontieres-37603>
- MAGYARICS, Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*. Antall József Tudásközpont, Bp. 2014.
- MARKOE, Lauren: *Muslim Scholars Release Open Letter To Islamic State Meticulously Blasting Its Ideology*. The Huffington Post, 2014.09.24. Online: http://www.huffingtonpost.com/2014/09/24/muslim-scholars-islamic-state_n_5878038.html
- MARTIN, Richard C.: *Encyclopedia of Islam and the Muslim World*. Macmillan Reference USA, Thomson Gale, 2003.
- MARZ, Rasim: *Die ISIS und die Kalifatsfrage - Eine historische Analyse*. Marzioglu, 2014.09.28. Online: <http://marzioglu.wordpress.com/2014/09/28/die-isis-und-die-kalifatsfrage-eine-historische-analyse/>

- MĀWARDĪ, ‘Alī Ibn-Muḥammad: *Al- aḥkām as-sulṭānīya wa-’l-walāyāt ad-dīnīya*. Dār al-Kutub al-‘Ilmīya, 1990.
- MCELROY, Damien: *Iraq's Nouri al-Maliki 'copies Saddam Hussein'*. Telegraph, 2007.09.28. Online: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/1564500/Iraqs-Nouri-al-Maliki-copies-Saddam-Hussein.html>
- MCVEIGH, Karen: *Female British Muslims just as vulnerable to radicalisation as men, study shows*. The Guardian, 2014.10.15. Online: <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/15/female-british-muslims-vulnerable-radicalisation-men>
- MELCHIOR, Jillian Kay: *ISIS Tactics Illustrate Social Media's New Place in Modern War*. TC, 2014.10.15. Online: <http://techcrunch.com/2014/10/15/isis-tactics-illustrate-social-medias-new-place-in-modern-war/>
- MEMON, Muhammad Umar: *Ibn Taimīya's struggle against popular religion : with an annotated translation of his Kitāb iqtidā’ aṣ-ṣirāṭ al-mustaquīm mukhālafat aṣḥāb al-jahīm*. Mouton, The Hague, 1976.
- NALAPAT, Madhaw: *Al Qaeda finds base in India, Modi is on its radar*. The Sunday Guardian, 2014.03.29. Online: <http://www.sunday-guardian.com/news/al-qaeda-finds-base-in-india-modi-is-on-its-radar>
- NÓGRÁDI György: *Válságövezetek*. Előadás, a Dialógus Platform szervezésében, 2014.09.09. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=qUpjoBPgh58>
- *Open Letter to Al-Baghdadi*. Online: <http://lettertobaghdadi.com/index.php>
- On Islam: *‘Un-Islamic State’ is Slur to Islam, UK Muslims*. On Islam, 2014.09.14. Online: <http://www.onislam.net/english/news/europe/477435-un-islamic-state-is-slur-to-islam-uk-muslims.html>
- PANETTA, Leon – NEWTON, Jim: *Worthy Fights: A Memoir of Leadership in War and Peace*. USA, Penguin Press HC, 2014.
- PANKHURST, Reza: *The Inevitable Caliphate?: A History of the Struggle for Global Islamic Union, 1924 to the Present*. C Hurst & Co Publishers Ltd, London, 2013.
- PIGNON, Tatiana: *Grande Discorde (Al-Fitna Al-Kubrâ) 655-661*. Online: <http://www.lescledumoyenorient.com/Grande-Discorde-al-fitna-al-kubra.html>
- PILLAR, Paul R. : *Obama's Much-Conflicted Syrian Policy*. Consortiumnews, 2014.10.14. Online: <http://consortiumnews.com/2014/10/14/obamas-much-conflicted-syrian-policy/>

- PLEITGEN, Frederik: *Author's journey inside ISIS: They're 'more dangerous than people realize'*. CNN, 2014.12.25. Online: http://edition.cnn.com/2014/12/22/world/meast/inside-isis-juergen-todenhoefer/index.html?hpt=hp_c1
- Policy Report: *The Crisis in Iraq. An Analysis of the Islamic State of Iraq and Levant (ISIL) with U.S. Policy Recommendations in Iraq*. UMAA-Advocacy, 2014. 06.
- POLYCHRONIOU, C.J.: *Chomsky: U.S. Spawned a Fundamentalist Frankenstein*. Muslim Village, 2014.10.11. Online: <http://muslimvillage.com/2014/10/11/58383/chomsky-u-s-spawned-a-fundamentalist-frankenstein/>
- REDISSI, Hamadi: *Le Pacte de Nadjd. Comment l'islam sectaire est devenu l'islam*. Paris, Seuil, 2007.
- ROSENTHAL, E.I.J.: *Political Thought in Medieval Islam*. NY, Cambridge University Press; Reissue edition, 2009.
- ROSINY, Stephan: *Kulturen und Religionen*. BPB, 2013.01.02. Online: <http://www.bpb.de/izpb/156585/kulturen-und-religionen?p=all>
- Rostoványi Zsolt: *Az arab tavasz jelene*. (Összefoglaló riport). Előadás, a Dialógus Platform szervezésében, 2014.10.30. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=w3utnBTyrno>
- RIVER, Charles: *The Islamic State of Iraq and Syria: The History of ISIS/ISIL*. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014.
- RUPP, Horst F. - HUIZING, Klass: *Religion im Plural*. Königshausen u. Neumann, 2011
- SADEQ, Mohammad: *Book Review by Mohammad Sadeq: The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. March 2002. Online: http://www.mohammadsadiq.com/News_Pages/Book%20review_10-11-09.htm
- AL-SA'DI, 'Allāmah 'Abd al-Raḥmān: *An Explanation of Muhammad ibn Abd al Wahhab's Kitab al Tawhid*. Al-Hidaayah Publishing & Distribution, 2003.
- SAID, Edward: *The Clash of Ignorance*. The Nation (NY) vol. 273, no. 12. (October 22, 2001.)
- SCHOEN, Doug: *President Obama Lays Out His Strategy To Destroy ISIS On Eve of 9/11*. Forbes, 2014.09.10. Online:

<http://www.forbes.com/sites/dougschoen/2014/09/10/president-obama-lays-out-his-strategy-to-destroy-isis-on-eve-of-911/>

- SEN, Amartya: *Democracy as a Universal Value*. In.: *Journal of Democracy* 10 (3) 1999.
- SHAMDEEN, Nawzat: *The Islamic State's new money-making business: Auction off homes it stole*. Your Middle East, 2014.10.10. Online: http://www.yourmiddleeast.com/business/the-islamic-states-new-moneymaking-business-auction-off-homes-it-stole_27152
- SHANDAB, Māzin: *Dā'ish, dirāsah akādīmīyah waṣṣfīyah taḥlīlīyah ḥawla māhīyat Dā'ish, nash'atuh, irhābuh, ahdāfuh, istrātījīyatuh*. Bayrūt, al-Dār al-‘Arabīyah lil-‘Ulūm - Nāshirūn, 2014.
- SIMON Róbert: *Orientalista Kelet-Közép-Európában. Válogatott tanulmányok*. Szombathely, Savaria University Press, 1996
- SOURDEL, Dominique: *La biographie d'Ibn al-Muqaffa' d'après les sources anciennes*. Arabica 1, 1954
- SLY, Liz: *Al-Qaeda disavows any ties with radical Islamist ISIS group in Syria, Iraq*. Middle-East, The Washington Post, 2014.02.03. Online: http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/al-qaeda-disavows-any-ties-with-radical-islamist-isis-group-in-syria-iraq/2014/02/03/2c9afc3a-8cef-11e3-98ab-fe5228217bd1_story.html
- STANSFIELD, Gareth: *The Islamic State, the Kurdistan Regio and the future of Iraq: assessing UK policy options*. In: *International Affairs*, Volume 90, Issue 6, 2014.
- STEINBERG, Guido: *Religion und Staat in Saudi-Arabien: die wahhabitischen Gelenhrten 1902-1953*. Würzburg, Ergon, Auflage: 1., 2002
- SPARK, Joseph: *ISIS Taking Over the Middle East: The Rise of Middle Eastern Supremacy-ISIS/ISIL*. CreateSpace Independent Publishing Platform; 1 edition
- TYAN, Émile: *Institutions du droit public musulman*. Vol. I. *Le Califat*, Vol. II. *Sultanat et Califat*. Paris, 1954, 1957.
- TYLER, Patrick E.: *U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop: A One-Superpower World*. The New York Times, 1992.03.08. Online: <http://work.colum.edu/~amiller/wolfowitz1992.htm>
- *The ISIS Threat: The Rise of the Islamic State and their Dangerous Potential*. Providence Research Publishing; 1 edition, 2014.

- UPRIGHT, Ed - FIAZ, Faizan: *Taliban Gunmen Kill 132 Children in Attack on Pakistani Army School*. Vice News, 2014.12.16. Online: https://news.vice.com/article/taliban-gunmen-kill-84-children-in-attack-on-pakistani-army-school?utm_source=vicenewsfb
- AL-UTHAYMIN, Muhammad bin (ed.) - ABDUL-WAHHAB, Muhammad bin: *Commentary on the Three Fundamental Principles of Islam*. Riyadh, Darussalam, 2009.
- WAHBA, Wafaa H.: *The Ordinances of Government: A Translation of al-Ahkam al-Sultaniyya w'al-Wilayat al-Diniyya*. Center for Muslim Contribution to Civilization, London, Garnet Publishing Ltd. 1996.
- WALKER, Tim: *9/11 anniversary: Barack Obama unveils 'degrade and ultimately destroy' strategy against Isis*. The Independent, 2014.09.11. Online: <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/barack-obama-unveils-strategy-against-isis-on-eve-of-911-anniversary-9725005.html>
- WLASH, Colleen: *Al-Qarawee: The rise of ISIS*. Radcliffe Institute for Advanced Study Harvard University, Harvard Gazette, 2014.08.06. Online: <https://www.radcliffe.harvard.edu/news/in-news/rise-isis>
- WAARDENBURG, Jacques: *Islam: Historical, Social, and Political Perspectives*. Berlin-NY, Walter De Gruyter Inc, 2002
- WOOD, Ramsay: *Kalila and Dimna: Fables of Friendship and Betrayal*. London, Saqi Books, 2008
- YASIN, Muhammad Naim (ed.): *Ibn Taymiyyah: Book of Emaan. According to the classical works of Shaikhul-Islam*. 5-6. London, Al-Firdous, [é.n.]
- YATE, Asadullah: *Al-Ahkam Al-Sultaniyya: The Laws of Islamic Governance*. London, Ta-Ha Publishers, 1996.
- ZAHID, Ishaq: *Glossary of Islamic Terms*. Online: <http://www.islam101.com/selections/glossaryEF.html>
- ZAKĪ, Ahmad (ed.): *Ibn al-Muqaffa ' : Al-Adab al-ṣaghīr*. Princeton University Arabic collection, Alexandria, 1911.
- ZANATY, Anwer Mahmoud: *Glossary of Islamic Terms. English-Arabic*. TheVista, 2006.
- ZOLONDEK, Leon: *Book XX of Al-Ghazālī's Ihṡā' 'Ulūm al-Dīn*. Leiden, E. J. Brill, 1963.

